

Mõnda üleriiklikkudest kaitseväe spordivõistlustest Pärnus**23.—25. augustini k. a.****J. Tõrvand.**

Iga-aastased üleriiklikud spordivõistlused korraldatakse kahe eesmärgi taotlemissiks:

- saada ülevaadet sportlisest arengust kaitseväes ja tema üksikutes osades;
- anda võimalust üksikutele sportlastele end individuaalselt väljendada paraadses ja meeleolurikkas olukorras.

Nende eesmärkide kohaselt oleks soovitav üleriiklikkudele võistlustele tuua võimalikult rohkem sportlasi. Kui siin loob eelarve teatud kitsendused. Ja nii näeme, et tänava koguneb Pärnusse 300 sportlast, mis vähem kui eelmistel aastatel. Siinjuures peab aga kohe ära märkima, et need 300 olid väljavaliitud mehed, kes võistlustel kohtadel end parematena olid näidanud. Paistab, et ka tulevikus meie vaevalt suudame võistlustele tõmmata suuremat arvu sportlasi.

Esmakordselt olid võistlused väljaspool Tallinat. Võistluste korraldamine teistes kodumaa linnades annab teatud tõuget ja hoogu sportlasele arenemisele kohtadel ja sellepärast on ette näha, et ka lähematel aastatel võistlusi pealinnas ei peeta. Enamvähem tõenäolik, et tuleval aastal osutub Tartu kohaks, kus kaitseväe sportlased oma võimeid näitavad. Pärnule on kaitseväe sportlased tänulikud, et selle ilusa linna vastavatud ilus staadion oli tänava võistlusväljaks.

Paljudel kordadel on „Sõduri“ veergudel ja ka igapäevase töö juures kriipsutatud alla spordi tähtsust kaitseväes. Sellepärast pole vajadust veel kordama hakata, miks peame sportima, milleni tahame spordi abil jõuda. Rahuldustundega võib aga allakriipsutada, et kaitseväge on sportlase idee täies ulatuses omaks võtnud ja kavalikult rühub siin edasi. Seda otsekohe

näeme kui vaatleme möödunud võistlusi lähemalt.

Igas asjas mängib teatud osa korraldus. See on maksev ka sarnaste nähtuste kohta, kui sportlised võistlused. Korraldus peab looma need eeltingimused, millest oleneb võistluste eesmärkide saavutamine. Korralduse alal on kaitseväe sportline areng läbi teinud mitu etappi. Iga kord on püütud paremuse poole, ärakasutades juba saadud kogemusi. Ka tänavune uus kord võistlustel tugines kogemustele. See uus kord lõi võistluste läbiviimisel märksa tervema olukorra. Kadusid protestid, kõvenes konkurents, suurenes elevus. Kogu võistlejate hulk oli üks pere, millede üksikud liikmed ja grupid vaid ülevaate ja auhindade mõttes jagunesid liikidesse. Kaitseväe juhatusel on väga tähtis saada ettekujutust, kuis on sportline areng alalise kaadris, kuis ajateenijate keskel. Viimaste keskelt tuli eraldada omaette gruppi neid, kes juba enne kaitsevärke astumist olid Eesti meistrid. Need üksikud oma saavutustega võivad meid kõiki rõõmustada, kuid oleks ekslik nende poolt toodud punkte kirjutada väeosa sportlase pingutuse arvele. Eriti nüüd, kus on läbiviidud üheaastane teenistus. Uus kord tõi suuremat sportlist eluvust ohvitserkonnas, mis otsekohe avaldus huvitavas tulemuses — kaks esimest sõjaväe seifsmevõistlejatest on ohvitserid.

Üldse võttis võistlusest osa 44 ohvitseri, mis näitab, et kaitseväe juhtiv kaader on sportimise endale väga südame ligidale võtnud. Sedasama võib öelda ka ajateenijate kohta, keda ilmus võistlustele 131 meest. Kokku andis kaitseväe kaader 58% üldisest võistlejate arvust. Ülejäänud osa (42%) langeb ajateenijate peale. Mis ulatuses võttis osa võistlustest väeosade kaader ja ajateenijad, näitab alljärgnev tabel (nr. 1).

Andmestik Tabel 1.
üleriiklikkudest kv. spordivõistlustest osavõtjate üle väeosade kaupa.

Väeosade nimetus	Ohv. arv	K a a d e r		Ajateenijad Arv	%	Kokku osa- võtjaid		
		Üle- ajat. arv	Kokku Arv			Arv	%	
I DIVIIS.								
1. jal. rüg.	5	11	16	36	29	64	45	75
1. soomusr. rüg.	1	5	6	66	3	34	9	15
1. srtv. grupp	—	—	—	—	4	100	4	7
4. üks. jal. pat.	—	1	1	100	—	—	1	1,5
5. üks. jal. pat.	1	—	1	100	—	—	1	1,5
K o k k u:	7	17	24	40	36	60	60	100
II DIVIIS.								
7. jal. rüg.	—	5	5	50	5	50	10	17
2. üks. jal. pat.	2	5	7	87	1	13	8	12,5
3. " " "	1	—	1	100	—	—	1	1,5
8. " " "	—	1	1	100	—	—	1	1,5
Kuperjan. pat.	5	5	10	100	—	—	10	17
Ratsarüg.	5	1	6	60	4	40	10	17
3. srtv. grupp	—	2	2	20	8	80	10	17
4. " " "	1	5	6	66	3	33	9	15
2. div. side	—	—	—	—	1	100	1	15
K o k k u:	14	24	38	63	22	37	60	100
III DIVIIS.								
6. üks. jal. pat.	—	1	1	100	—	—	1	1,5
9. " " "	1	—	1	100	—	—	1	1,5
10. " " "	5	6	11	91	1	9	12	20
Kalevi " " "	1	1	2	100	—	—	2	3
Scouts- " " "	4	9	13	160	—	—	13	21,5
5. srtv. grupp	—	—	—	—	1	100	1	1,5
Auto-tanki rüg.	—	—	—	—	1	100	1	1,5
Pioneerpat.	1	3	4	22	14	78	18	33
Sidepat.	—	—	—	—	2	100	2	3
Vahipat.	—	—	—	—	2	100	2	3
Distsipl. komp.	—	1	1	100	—	—	1	1,5
Kaitsev. keskh.	—	—	—	—	2	100	2	3
Lennuväe rüg.	2	2	4	100	—	—	4	6
K o k k u:	14	23	37	62	23	38	60	100
KV. ÜH. ÕPPEASUT.								
Sõjakool	2	29	31	73	12	27	43	72
Allohv. kool	—	16	16	100	—	—	16	26
Kv. üh. õpp. st.	—	1	1	100	—	—	1	1,5
K o k k u:	2	46	48	80	12	20	60	100
MEREJÕUD.								
Mereväe ekip.	4	15	19	51	18	49	37	62
Merel. divisj.	3	6	9	45	11	55	20	33
Aegna merek.								
Suuropi m.								
K o k k u:	7	21	28	46	29	48	60	100

Sellest tabelist iga asjasthuvitatud kaitseväge juht ja sportlane näeb, kuidas üksikutes väeosades spordi idee käsitamist on leidnud.

Roobastiku pakub huvi tabel nr. 2, mis näitab, mis tulemusi on annud tabelis nr. 1 tähendatud sportlaste pingutused. Kui võtta näiteks 1. j. rüg., kust võistlejate üldarvust oli 40% kaadrist, siis näeme, et kaader on toonud väeosale 33,58% üldisest punktide arvust. Kui aga arvesse võtta, et segameeskondades ka kaader osa võttis, siis vast võib öelda, et kaader on an-

nud väeosale 40% punkte. Siit aga järeldame, et ajateenijate, meie noorsoo, pingutused on samaväärilised olnud kui kaadri omad, mis tähendab, et ajateenijate keskel leidub häid sportlasi, ja et element, millega komplekteerime iga aasta oma kaitseväge, annab kehaliselt mitte ainult rahuloldavaid vaid ka suurel arvul tugevaid mehi.

Kuidas jagunesid sportlased alade kaupa, näitab tabel nr. 3. Sellest tabelist võib näha, et sarnastel aladel, nagu rakmeis teatejooks 5×500 m, võtsid osa

Üleriiklikkude kv. spordivõistluste punktide tabel.

Tabel 2.

Väeosa nimetus	Kaader	Ajateenijad	Segameeskonnad	Kokku	
Tõid punkte diviisile					
I DIVIIS.					
1. jal. rüg.	124	174	190	488	
1. soomusr. rüg.	66	41	40	147	
1. srtv. grupp	1	32	—	33	
4. üks. jal. pat.	26	—	—	26	
5. " " "	24	—	—	24	
	241 = 33,58%	247 = 34,38%	230 = 32,03%	718	I koht
II DIVIIS.					
7. jal. rüg.	108	87	—	195	
2. üks. jal. pat.	18	10	20	48	
3. " " "	12	—	—	12	
8. " " "	10	—	—	10	
Kuperjanovi pat.	43	—	10	53	
Ratsarüg.	108	46	30	184	
3. srtv. grupp	10	22	50	82	
4. " " "	55	11	—	66	
2. div. side	—	15	—	15	
	364 = 54,73%	191 = 28,89%	110 = 16,38%	665	III koht
III DIVIIS.					
6. üks. jal. pat.	6	—	—	6	
9. " " "	38	—	—	38	
10. " " "	58	—	30	88	
Kalevi " " "	19	—	—	19	
Scouts " " "	25	—	50	75	
5. srtv. grupp	—	23	—	23	
Auto-tanki rüg.	—	7	—	7	
Pioneerpat.	40	36	50	126	
Sidepat.	22	—	—	22	
Vahipat.	10	—	—	10	
Distsipl. komp.	25	—	—	25	
Lennuväe rüg.	17	—	—	17	
Kv. keskhaigemaja	—	18	—	18	
	260 = 56,9%	84 = 17,72%	130 = 25,32%	474	IV koht
KV. ÜH. ÕPPEASUT.					
Sõjakool	256	130	150	536	
Allohv. kool	124	—	40	164	
Kv. üh. õpp. st.	14	—	—	14	
	394 = 55,17%	130 = 18,20%	190 = 26,63%	714	II koht
MEREJÕUD.					
Merev. ekip.	—	56	10	66	
Merel. divisi.	68	79	10	157	
Aegna merek.	65	21	—	86	
Naissaare merek.	31	63	50	144	
Suuropi merek.	24	23	—	47	
	188 = 37,60%	242 = 48,40%	70 = 14,00%	500	V koht

peaasjalikult kaadri esitajad. Sama võib öelda ka sõjaväe viie- ja seitsmevõistluste ja orienteerimisjooksu kohta. Miskipärast on ka 400 m jooks ja kaugushüpe kaadri harrastada olnud.

Kui vaadelda tulemusi üldiselt ja üksikute alade kohaselt, siis võib ära märkida suurt edusammu, mis on teinud möödunud aasta kestva sport kaitseväs. Võistlustel Pärnus püstitati 7 uut rekordi. 100 meetri jooks — parem 11,9 sek., teised 12,0 ja rohkem, 400 m jooks — parem aeg 53,3 (meistersportlane Tiisfeldt) ja temale järgneb aeg 53,6 ja 15-ma mehe

aeg 58,0. Ka 800 ja 3000 m jooksudes on massiliselt ilusaid tagajärgi. Jooks 5×1000 on parem, kui Eestis üldse jooksud. Kaugushüppes ületasid 7 meest 6 meetrit (6,52—6,06). Kõrgushüppes ületasid 3 meest 170 (175—170) ja 9 meest 160. Kuulitõukes oli parema tagajärg 13,35 (rms. Simson) ja temale järgneb 4 meest üle 12 meetri (12,60—12,16). Oda-viskes parem 55,65 (Meimer), temale järgneb 5 meest üle 45 m (52,80—46,13). Võiks veel teistelki aladelt ära märkida täiesti rahuldavaid tagajärgesi, kuid see viiks meid väga pikale.

NIMEKIRI

Tabel 3.

Üleriiklikkudest kv. spordivõistlustest osavõtjate peale alade kaupa.

Võistlusala	Ohv.	Üleajat.	Ajat.	Väljasp. võistl.	Kõik kokku	Kaadri %	Ajat. %
100 m jooks	1	8	6	2	15+2	60%	40%
400 m jooks	2	10	3	1	15+1	80%	20%
800 m jooks	2	6	7	1	15+1	53%	47%
3000 m jooks	1	6	8	—	15	47%	53%
10.000 m jooks	—	8	7	—	15	53%	47%
110 m tõkkejooks	2	7	6	1	15+1	60%	40%
10 km jalgr.	—	5	10	—	15	34%	66%
25 km jalgr.	—	5	10	—	15	34%	66%
5×500 m teatejooks rakmeis	7	13	5	—	25	80%	20%
5×1000 m teatejooks	3	11	11	—	25	56%	44%
50 m vabaujum.	1	6	8	—	15	47%	53%
400 " "	—	4	11	—	15	27%	73%
1000 " "	1	7	7	—	15	53%	47%
Kaugushüpe	3	9	3	2	15+2	80%	20%
Kõrgushüpe	3	6	6	2	15+2	60%	40%
Kuul	3	5	7	2	15+2	53%	47%
Oda	1	8	6	1	15+1	60%	40%
Ketas	2	8	5	—	15	67%	33%
Sv. seitsmev.	6	6	3	1	15+1	80%	20%
Sv. viievõistl.	4	24	12	—	40	70%	30%
Orient.	13	30	7	—	50	86%	14%
Jalgpall	3	10	42	—	55	24%	76%
Vehkl. tääkidel	7	8	—	—	15	47%	53%
" espadr.	9	6	—	—	15	60%	40%

Märkused: I. Iga diviis võis välja panna:

- 1) individuaal võistlusaladele mitte üle 3 võistleja (5 diviisi à 3 = 15),
- 2) 5×500 m teatejooksule rakmeis — ühe meeskonna à 5 meest,
- 3) 5×1000 m teatejooksule — ühe meeskonna à 5 m.,
- 4) sv. viievõistlusele — ühe meeskonna à 8 meest,
- 5) orientiirjooksule — ühe meeskonna à 10 meest (vaba koosseis).

II. Vehklemisest tääkidel ja espadronidel võisid osa võtta ainult ohvitserid ja üleajateenijad.

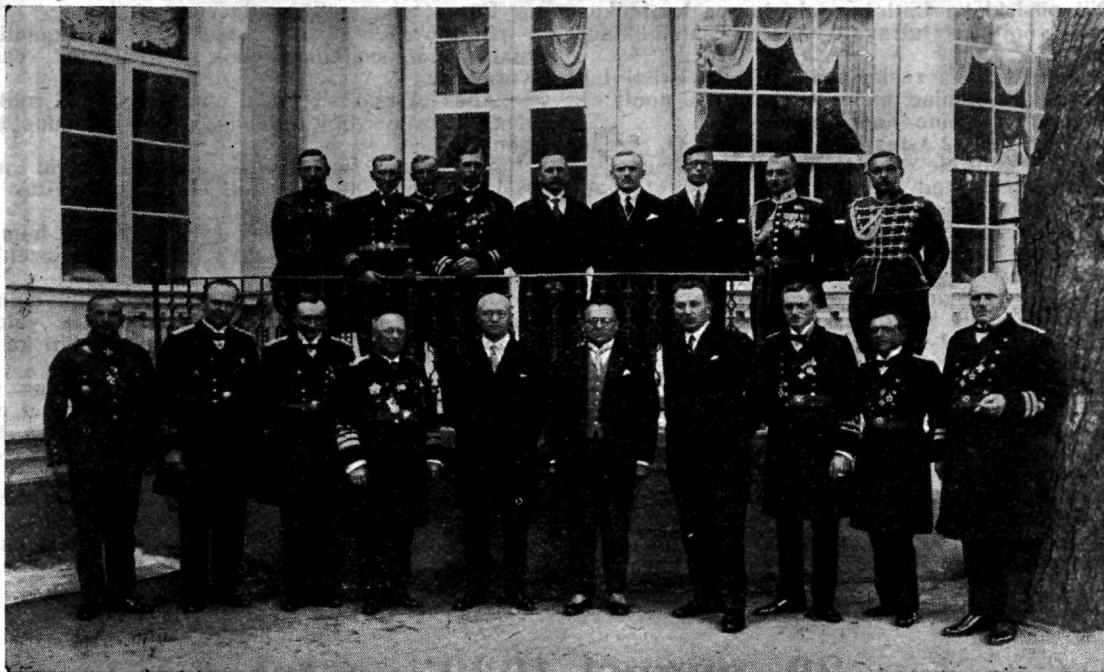
III. Väljaspool võistlust võtsid osa üksikud väga vähesed sportlased, kes kaitseväes aega teenimas. Protsentide lahtris nad pole arvestatud. Diviisidele punkte nad ei toonud.

Käsitades kõiki andmeid, mis toodud käesolevas artiklis ning mida „Sõdur“ annab teisel, möödunud võistluste kohta, võime allakriipsutada, et väljavaated spordi arenemiseks kaitseväes on olemas. Suur osa meie kaadrist on tegelikult sportimas. Tervitame seda nähet ja loodame, et kord kalliks ja armsaks saanud asi oma väärtust meie silmis ei kaota. Meie võime püüda korraldustes ja spordi praktilises elluviimises uuenduste poole, kuid selge sihina peab jääma sportline idee. Meie tahame kehaliselt värsked olla — seda on võtnud meie kaader juhtnööriks. Ja tõesti, rasked, paendumata kehad ei passi modernaja inimesele, seda vähem aga kaitsevälasele. Isiklikult tahaks veel loota, et meie kaader ikka rohkem ja rohkem loobuks alkoholi ja tubaka tarvitamisest. Kaitseväe teenistus iseendast on juba raske

ja kui meie ei hoolitseks enda kehalise värskuse eest, valmistaksime endale väga kurbi aastaid vanemas eas. Ilma sportlase treeninguta ei saa kaader olla ka eeskujuks meie noorsoole, kes spordi idee omaks võtnud, nagu näitavad need ajateenijad, kes kaadri kõrval edukalt võistlesid.

Kõikidele kaitseväe sportlastele tahaks lõpuks südame peale panna, et lävel on sügis ja varsti tuleb talv, mis viib sportlase tegevuse kinnistesse ruumidesse, jääle ja lumele. Mina sooviks, et kus iganes võimalik, tekiks võimlejate grupid, ja et talve tulekuga uisud ja suusad esimesel võimalusel tarvitamisele võetaks. Intensiivne sportimine talvel toob teid uutele võitudele ja parematele saavutustele tuleval suvel Tartus.

Tallinnas, 6. 9. 29.

Keskel admiral Keyserling, Rüüganem hra O. Strandmann, Läti saadik minister Seskis, kaitseminister hra O. Köster.

Läti lennuväe ja kaitselaevastiku külaskäigust Tallinna 20.—24. aug. s. a.

Meie pealinna ajalooliste müüride ilu ja kuulsus tõmbab ligi eriti viimasel ajal sajad ja tuhanded huvireisijaid ja külastajaid, kes peaaegu erandita viivad kaasa kenad mälestused nii linnast enesest kui ka tema kaunist ümbrusest.

Pealinn ise jääb sealjuures tihtigi külmaks pealtvaatajaks ja harukordadel on ainult märgata erilist huvi ja elevust mõne külaskäigu puhul. Viimast võib täiel määral ütelda ka Läti lennuväe ja kaitselaevastiku külaskäigu kohta, mis oli vastuseks meie laevastiku küllasõidule Riiga ja Liibavi käesoleva aasta augusti alul.

Juba Läti hüdroplaanide saabumine 20. aug. veidi enne kella 16 äratas üldist tähelepanu, kui need neli terashalli hüglalindu uhkes kaares põrgumürinaga linna kohal tiire tegid ja siis vette laskusid.

Oli „asjatundjaid“, kes seletasid, et tol ajal reidil viibiva Inglise auriku „Otranto“ huvireisijatele olevat näidatud 20. aug. kell 16 Tallinnat õhust neljal aeroplaniil, mis kõik „Otranto“ tekil olevat kaasas olnud!

Tõesti huvitav oleks kuulda sarnaste inimeste arvamist, kui 22. augusti hommikul veidi pärast kella 8 kostsid reidil tugevat kahuripaugud... Läti laevastiku lipulaev „Virsaitis“ saluteeris reidil meie rahvuslipule 21 lasuga, millele vastas m/r „Lennuk“. Siis vahetati veel admiralide austme saluudid ja meie tervitusohvitser mereväeleitnant Vellig iuhatas küllatunud laevad sadamasse.

Pikas küllivee kolonnis reidile saabunud laevastik, koosseisus: aviso „Virsaitis“, traalerid

„Imanta“ ja „Viesturs“ ja allveelaevad „Spidola“ ja „Ronis“ — sildus Vanasadamas libedasti ja varstigi sobis jutt kai peale kogunud rahvahulga ja nägusate laevade tekil askeldavate meremeeste vahel.

Laevade juhtiv koosseis aga, eesotsas admiral Keyserlingiga, tegi ettevalmistusi eelseisvaiks visiitideks ja muudeks külasviibimisega seotud kohustusteks.

Ametlik vastuvõtmise kava oli täpsalt kindlaks määratud kolme päeva peale (22., 23. ja 24. aug.) ja teostati täpsalt.

Peale selle leidsid aset veel laevadevahelised visiidid ja küllastamised ja mõnigi isiklik tutvus arenes jõudsasti ametliku kava vaheajadel.

Pealinnalaste üldine huvi oli laevastiku saabumise järelgi ärkvel ja püsis sarnasena tervelt kolm päeva.

Ette nähtud olid ju sarnased suurejoonelised kavatsused, nagu tantsuõhtu „Sõdurite Kodus“, kuhu tervelt 100 Läti mereväelast kutsuti, ja koosviibimine „Seltskondlikus majas“, mis mõlemad väga paljudele osavõttu võimaldasid ja eriti õrnemale soole pakkusid soodsat juhust soojemate sõprussidemete loomiseks.

Laevastik ei külasta kunagi ainult teist laevastikku ja kuigi esijoones sel puhul tegutsevad laevastikud, siiski kisub sarnane külaskäik kaasa kõige laiemaid kihte. Isegi laevastiku vastu täiesti ükskõikne kodanik läheb ajaviiteks sadamasse, kui linnas kohtab nägusas vormis mereväelast, kes temale tuletab meelde välismaalaste küllasõitu.

Nii püüsid ka Läti laevade juures hommikust õhtuni sõprade, tuttavate ja uudishimulikkude salgad.

Ametliku kava raskuspunktiks oli vististi Läti laevade külastamine meie Riigivanema poolt ja sellele järgnev eine Kadrioru lossis.

Täpsalt kell 12 astus Riigivanem hra O. Strandmann „Virsaitis’ele“ ja tervitas sama laeva ja traalerite rivistatud meeskondi. Pärast laevade vaatust asus Riigivanem allveelaevale ja tutvus üksikaliselt sellega. Siis demonstreeriti tekil oleva torpedoaparaadi töötamist, lõpuks pakuti klaas veini.

Vägevate elaguhüüete saatel lahkus hra Riigivanem soovides kõigile „head lällenagemist“.

Kadrioru lossi sõites näidati külalistele parki, mis kõigile väga meeldis.

Eine oli korraldatud kitsamale ringkonnale ja sinna olid palutud peale minister Seskise ja admiral Keyserlingi veel Läti laevastiku divisioonide ja staabi ning merelennusalga ülemad.

Meie poolt võtsid einest osa peale Riigivanema meie kaitseminister härra O. Köster ühes abiga, välisminister härra J. Lattik abiga, merejõudude iuhataja admiral H. Salza, lennuväe rüüil, merelaevastiku divisiooni ülem ja tervitusohvitser.

Pärast einet pildistati terve seltskond.

Kadriorust sõideti otsekohe „Seltskondlikku majja“ Läti saatkonna poolt korraldatud vastuvõtmisele.

Alles „Virsaitis’e“ peal õhtul oli jällegi rohkem aega ja siin viibiti ülevas meeleolus koos hilla õõni.

Väga suurt huvi tundsid Läti ohvitserid meie Sõjasadama asutuste vastu ja eriti huvitav oli meie rannapatareide vaatamine.

Viimasele oli pühendatud terve 24. aug. hommik ja seda aega kasutati üksikaliselt patareidega tutvumiseks.

Üldse püüdsid Läti ohvitserid oma siinviibimise aega veeta mitte ainult meelelahutusena, vaid ei unustanud ka asjaolu, et küllasoit on alati ka õppest.

Seda kriipsutas alla admiral Keyserling mitmekordselt oma kõnedes, avaldades soovi, et meie laevastikud kohtaksid järjekindlalt iga aasta, kuid sealjuures mitte ainult pidulikus meeleolus, vaid ka igapäevase, halli tööpäeva olukorras.

Aegnasaarelt pöörduiti laevadele ja täpsalt kell 16 lahkus esimene allveelaev sadamast.

Kell 16.30 olid kõik laevad juba kaugel merel, kaasa viies meie kallid külalised. K. L. I.

29. august 1929. aastal Kaitseväe Ühendatud Õppeasutistes.

Käesoleva aasta 29. august kujunes Kaitseväe Ühendatud Õppeasutistele mitmekordseks pidupäevaks. Peale 29. augustiga alaliselt seotud K. Ü. Õ. aastapäeva — annetati tänavu sel päeval K. Ü. Õ. kuuluvale Allohvitseride koolile Tallinna Naisseltsilt lipp, ülendati 100 kadetti ohvitserideks, Allohvitseride Kooli 1. Üleajateenijate kursus jõudis oma tööga lõpule.

Taevaisa oli pidupäevaks andnud päiksepaistseima ilma. Aastate jooksul ilusaks muutunud Tondi säras päiksest. K. Ü. Õ. staadionile rivistatud suur paraad lisas vaid ilule ilu.

Kell 1050 jõudis paraadiplatsile Kv. Ü. Õ. ülem kindral G. Johnson, kes, tervitades üksusi, soovib õnne aastapäeva ülendamise ja kursuse lõpetamise puhul.

Kell 1055 saabub Tallinna Naisseltsi esindus koos annetatava lipuga. Punkt kell 1100 jõuavad paraadiplatsile Riigivanem hra O. Strandmann ühes Kaitseministri hra O. Köster’iga. K. Ü. Õ. esitab paraadi Riigivanemale.

Külalistena on kohal kaitseministri abi kindral P. Lill, kaitsevägede staabi ülem kindral J. Tõrvand, III diviisi ja Tallinna garnisoni ülem kindral J. Unt, varustusvalitsuse ülem kindral T. Rotberg, Läti kv. esindaja kol. J. Schihds, Poola sv. esindaja kol. S. Kara ja teisi.

Riigivanem hra O. Strandmann, annab lipu üle allohvitseride kooli ülemale kol-leitn. Siir’ile. Kolmas pildil kaitseminister hra O. Köster.

Riigivanem hra O. Strandmann ja Tallinna Naisseltsi delegatsioon (prouad Tõnisson, A. Tõrvand-Tellmann, Kurvits) lipu annetamisel Allohvitseride Koolile.

Naisseltsi esindajaist proua A. Tõrvand-Tellmann andis kattedest vabastatud lipu Riigivanemale järgmiste sõnadega:

„Väga lugupeetud hra Riigivanem!

Kõrgelt hinnates Allohvitseride Kooli kui asutist, kust võrsunud meie kaitseväe nooremad juhid, otsustas Tallinna Naisselts annetada allohvitseride koolile lipu. Naisseltsi nimel palun Teid, hra Riigivanem, valminud lipp vastu võtta ja üle anda koolile.“

Riigivanem tänas Naisseltsi lipu eest.

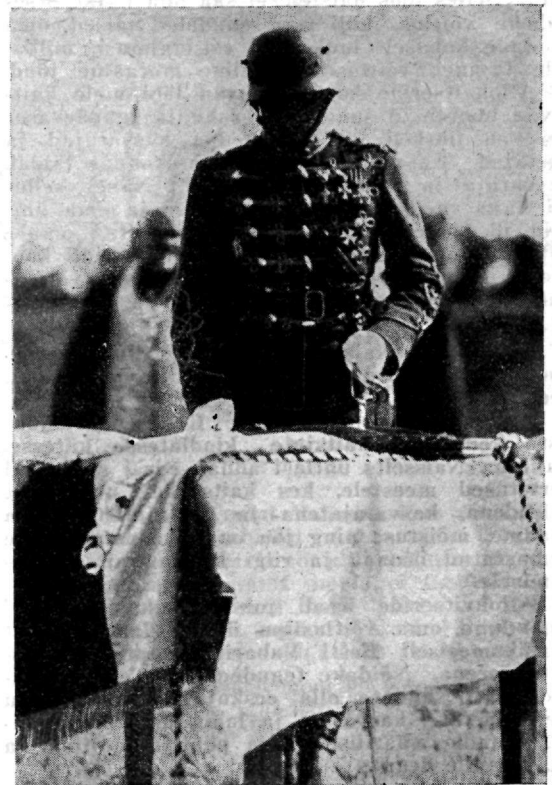
Lipu õnnistamise toimingid kirikuõpetaja hra Stockholm ja preester hra Päts.

Hra Riigivanem, andes üle Allohvitseride Koolile õnnistatud ja pidulikult var-dasse kinnitatud lipu, pidas kõne, mille sisu kokkuvõetult:

Vabadussõda võideti lippudeta. Ei olnud si's aeg luua traditsioone, vaid tuli kibedasti töö-tada ja võidelda. Kuid juba siis saadi aru traditsioonide tähtsusest sõjaväes. Kohe peale sõda tõusid hääled, et kaitseväele antagu lipud, nagu seda on kogu maailma sõjavägedes. Endistes sõdades lehvivad lipud lahinguväljadel. Iga sõdur kaitses teha lahinguväljal, võideldes ta eest viimse veretilgani. Nüüd ei viia küll lippu lahinguväljale, kuid ta ülesanne ja tähtsus ei ole vähenenud; ta kannab neid aateid, mille eest võideldakse ja surrakse.

Allohvitserid, minnes teenistusse väeasadesse, asuvad teise, väeosa, lipu alla. Kandku allohvitserid edasi väeossa seda, mis nad omanud Allohvitseride Kooli lipu all, et kogu kaitseväe

nooremad juhtkonda kannaks ühine vaim. (Hümn).

Ko. Ü. Ö. ülem kindral-majoor G. Jonson.

Kaitseminister loeb ette lipu diploomi. Allohvitseride Kooli ülem, kolleitn. J. Siir, võttes vastu hra Riigivanemalt lipu, andis tötuse: „Allohvitseride Kooli nimel tänan annetatud lipu eest. Allohvitseride Kool töötab seda lippu kui kodukaitse sümboli hoida kõrgel ja selle lipu all Eesti demokraatlikku vabariiki kaitsta viimse meheni.“

Naisseltsi delegatsioonist pr. A. Tõrvand-Tellmann paraadi platsil pöördus lipu saajate poole kõnega:

„Meie vabariik on sündinud rasketes heitlustes, kus eriti juhtidel oli täita suur ülesanne, mis nõudis neilt äärmist jõudude pingutust. Vabaduse võitluse raskustest suutis meie kaitseväge üle saada oma meelevõimude tõttu. Kui tuleme meelde neid aegi, siis ei ole liialdus kui ütleme, et see meelevõim kasvas ja arenes kõige tihedamast ühistundest kaitsejõudude ja rahva vahel. Sellest tundest kasvas see moraalne jõud, mis on esimeseks võidupandiks lahinguväljal. Selle jõu edasiandjaks võitlejate massile olid juhid — ka kõige nooremad.“

Ei ole kahtlust, et kui saatus peaks nõudma meie rahvalt uusi pingutusi, siis jälle peab leidma aset kõige tihedam side kaitseväge ja rahva vahel. Et see side oleks vajaduse korral kohe küllalt tugev, on kõikide kodanikkude kohus selle side loomisele ja arendamisele kaasa aidata. Selles töös naistele ei saa olla osaks otsekohene võitlus, küll aga suudaks naised oma jõudude kohaselt luua neid eeltingimusi, millistele tugineb võitluses tarviline moraalne jõud.

Allohvitseride koolist käivad läbi meie kaitseväge nooremad juhid, kes rahuaja igapäevases töös on ühtlasi ka sõdurkonna kasvatajad ja õpetajad. Ka naine kodus ja perekonnas täidab kasvataja ja õpetaja ülesandeid. Nähes selles nii kaitseväge juhtide kui ka naise ja ema ühisel ülesandil, on Tallinna Naisselts omaks võtnud mõtte annetada lipu allohvitseride koolile, mis juures oma tunded ja lootused väljendab järgnevalt:

(Aadressi sisu).

„Tallinna Naisselts palub Allohvitseride Kooli, tema juhte ning kasvandikke võtta vastu see võitluslipp.“

Andes lipu Allohvitseride Kooli noorusjõuliste kodumaa kaitsjate kindlatesse kätte, Tallinna Naisselts ühtlasi annab edasi soojemad tervitused meestele, kes kaitseväge nooremate juhtidena, kasvatajatena ja õpetajatena oma südame, mõistuse ning jõu on pühendanud meie armastatud isamaa ja riigi kindla kaitse teostamisele.

Allohvitseride Kooli juhid ja kasvandikud! Koonduge oma võitluslipu ümber lahutamatuks ja üksmeelselt Eesti Vabariigi vaprate kaitsjate perena. Näidake tegudega, et Teie kui juhid alati suudate olla eeskujuks neile, keda Teie õpetate, kasvatate ja lahingus võidule viite. Kandke väärikselt seda pühitsetud lippu ja jääge talle truiks surmani.“

Tallinna Naisseltsi juhatus.

Tallinn, 29. augustil 1929. a.

Palun see aadress vastu võtta tänase päeva mälestuseks.“

Kolleitn. Siir vastab sündmusele kohase kõnega, tänades Riigivanemat lipu üleandmise ja Naisseltsi delegatsiooni lipu annetamise eest.

Vähese vaheaja järele algab kadettide ohvitseriks ülendamise ja üleajateenijate kursuse lõpetamise tseremonii.

Kindral G. Johnson loeb ette ohvitserideks ülendatavate nimed.

Jagatakse välja parematele lõpetajatele (kui kadettidest nii üleajateenijate kursusest) auhinnad.

Auhinnade jagamine parematele õpilastele. Pildil Sõjakooli 1. lõpetaja n.-leitnant Bahmann, Riigivanem hra O. Strandmann, kaitseminister hra O. Köster.

Hra Riigivanem pöördub noorte juhtide poole kõnega.

Ta rõhutab juhi tähtsust kaitseväes. Juhilt nõutakse tööd, teadmisi, iseloomu. Tulevases teenistuses ei oota puhkus, vaid töö. Tuleb end arendada, et saavutada teenistuses edu. Kaitseväge on rahva valitud ja jõuküllas osa. Tema peale on pandud tähtsad ülesanded riigi julgeoleku suhtes. Kaitseväest käib läbi rahva kõik füüsiliselt terve meessugu. Juhtide ülesanne on neid kasvatada moraalselt ja õpetada tehniliselt riigi kaitseks. Ohvitser oma töö, teadmiste ja kindla tahtega peab olema teistele riigikaitsjatele eeskujuks.

Hra Riigivanem soovib noortele juhtidele õnne ülendamise puhul ja edurikast tegevust tulevikus.

Paraadi marss.

*

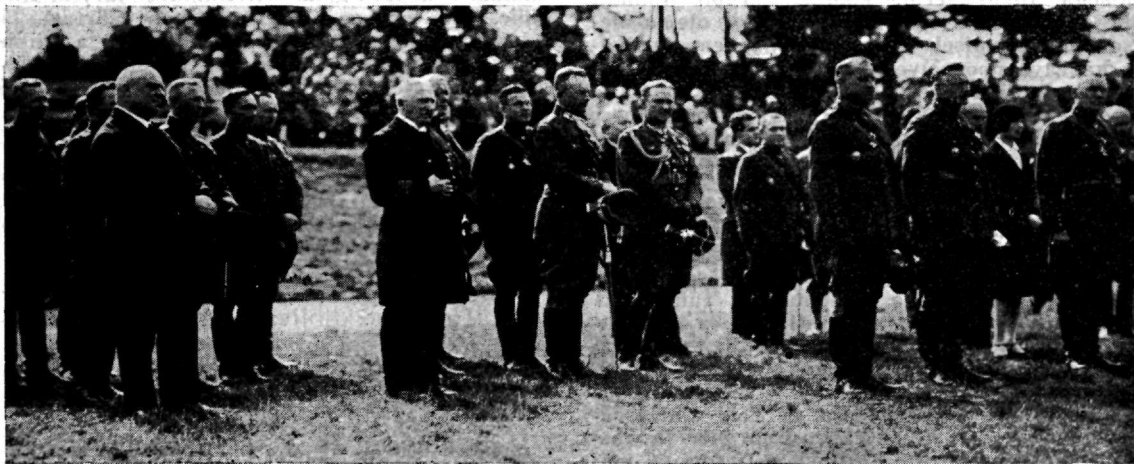

Kadettide ohvitserideks ülendamisel.

Kadettide söögisaalis oli korraldatud pidulik lõunasöök Kv. Ü. Õppeasutistele ja kutsutud külalistele. Noored (ülendatud) ohvitserid ja Allohvitseride Kool oli piduliste tähelepanu keskuseks.

Hra Riigivanem omas lõunasöögil noortele ohvitseridele peetud kõnes märkis muu seas:

eest, siis Riigivanemat ei aita seegi. Riigivanema mitte kohane ülalpidamine riivaks Eesti vabariigi au. Mundris ohvitseri kõlbatud teod ei ole lubamatud ainult ta enese suhtes, vaid ta teod haavavad kogu kaitseväge, kogu rahvast. Vene riigis oli sõjavägi meile, eestlastele, võõras. Praegu iga mõtleja riigi kodanik valvab kaitseväge esinemise ja korra järele. Rahu ajal nõutakse ohvitserilt teist kui sõja ajal. Rahu ajal on ohvitser kasvataja.

Kutsutud külalisi Kv. Ü. Õ. suurpäeval.

Viibides noorte eluküllaste kaitseväge juhtide keskel, tekkib mõtteid ja tõuseb südamele tundeid, mida pead avaldama. Vaevast kordub juhus kus võib kohata sarnases pidulikus olukorras nii palju kaitseväge juhte. Kuigi oleme kõik demokraatliku vabariigi üheõiguslised kodanikud, peab kaitseväge olema korraldatud teisiti kui muud riigi asutised: Kaitseväes peab valitsema raudne distsipliin, mida tuleb luua kaua ja kavakindlalt.

Kui meie Riigivanem, samuti meie ohvitser elavad teatud mõttes kloostris. Nende tegevust valvab avalikkus. Kui ohvitser vahel vähemalt erariietuses võib end ära peita avalikkuse valve

Sellest tuligi, et mõni Vabadussõjas tubli lahinguohvitser ei sobinud kasvatajana rahuaja tööks. „Elate klaaskupli all“, rõhutas hra Riigivanem, „mitte ainult omale ei tee teie väär sammuga kahju, vaid kogu rahvale. Olete väljavalitud kodanikud ja seega teatud mõttes vabaduses piiratud.“

Riigivanem paneb noortele ohvitseridele südamele kaitseväge mundrit aus kanda. Ta tunustab ohvitseride rasket ainelist seisukorda, eriti arvestades neile pandavate kohustustega. Vabariik arvestavat olukorraga ja püüdvat jõudumööda parandada ohvitseride ainelist seisukorda.

Kaitseminister tähendas oma pidukõne algades, et on põhimõttelikult lauakõnede vastane, kuid tänase erikordse püha, nelja erisündmuse ühtivuse puhul loeb tarvilikuks avaldada mõningat.

Hra Minister tänas kõigepealt Kv. Ü. Ö. ülemat ja ta abilisil kui juhtimise nii õppetöö alal tehtud viljaka töö eest. Edasi tähendas hra minister, et kaitseväge ohvitserid ja allohvitserid on rahva õpetajad. Need tunded ja mõisted, mis istutatakse kodanikku kaitseväge teenistuses, viiakse eraellu, kus nad võrsuvad ja kannavad vilja. Seda võib juba märgata. Eesti mahajäänud maakohtades on kaitseväge teenistusest omatud eeskujul näha ümberkorraldusi koduses elus. Sport, hävitades noortes kalduvust ulakusele, levineb üle maa ja seda peamiselt kaitseväge mõjutusel. Ohvitser ja allohvitser ei tohi omas töös unustada, et ta ei ole ainult kaitseväge õpetaja, vaid rahva õpetaja.

Töö eduks on tarvis tööroomu, päiksepaistset meeleolu.

Tõstes klaasi, hra minister soovib, et pidupäeva päiksepaistsele ilmale sarnane päiksepaistne meeleolu valitseks noorte juhtide südames, ja et sealte see kanduks edasi kaitsevärke ja rahva hulka.

Tallinna Naisseltsi esindajana pr. A. Tõrvand-Tellmann pöördus allohvitseride poole kõnega, milles tähendas:

„Viibides tänasel pidustusel, tunnevad Tallinna Naisseltsi esitajad kõige sügavamalt rahuldust, et meil on võimalus olnud lipu valmistamisega allohvitseride koolile, kõrgelt hinnata selle õppeasutuse tööd meie riiklise olemasolemise kindlustamisel. Eesti naine ja ema on kodu kasvava noorpõlve õpetaja ja kasvataja kuuni noored täisealiseks saavad. Eesti ema ja naine tahab istutada meie kasvava noorsoosse seda isamaa armastuse tulukest, mis tugevalt lökkele peab lööma siis, kui tekib küsimus — kas olla, või mitte olla.

Kaitseväge juhid ja nende hulgas ka allohvitseride kooli kasvandikud jätkavad meie poegade kasvatustööd kaitseväge ridades. Meie ei kahtle, et allohvitseride kooli kasvandikud seda tööd teevad kõige tõsisema andumusega rahu ajal. Samuti meie ei kahtle, et Eesti maleva allohvitserid suudavad oma eeskujuga meeskonna südameid leegitsemata panna kõige suuremas ohvri-meelsuses.

Meie tahaks ühtlasi loota, et Teid alati saadab teadmised, et Eesti rahvas on üks ja raskestel tundidel nii rinde kui ka seljataguse mured on ühed ja samad. Selles äratundmises palun veel kord vastu võtta Tallinna Naisseltsilt

allohvitseride koolile soojemad tervitused ning ühtlasi tahaks avaldada kindlat veendumust, et allohvitseride kool ka edaspidi jääb taimelevaks, kust võrsuvad meie kaitseväge tublid nooremad juhid. Saatku õnn ja edu allohvitseride kooli eluteed!“

Kv. Ü. Ö. ülem pidas Sõjakooli lõpetajatele kõne, milles alla kriipsutas mõtteid:

„Vabariigi Valitsus, kui meie kaitseväge kõrgem käsutaja, hinnates vääriiselt teie aastaid kestnud pineva õppetöö tulemusi, võttis teid vastu meie kaitseväge juhtide ridadesse. Kõrge kutse, mille täna omasite, paneb teie peale vastutusrikkad ja ulatuselt suured, kuid ühtlasi austavad, kohused. Nüüdsest peale usaldatakse teie kätte ülesanded meie kodumaa julgeoleku ja seadusliku korra tagamise töös. Täitke neid ülesandeid ausalt ja mehiselt. Elustage värske jõuküllusega meie kaitseväge, kandke sinna alati lõõmavat isamaa armastust ja vankumata kohusetunnet. Ergutage hoogsale tööle oma alluvaid ja kaasteenijaid, olge neile õigluse ja sõbralikkusega elavaks eeskujuks kasvatusel ja õppetöös. Sõjakool, millest nüüd lahkute, on annud teile vajalikke teadmisi ja õpiseid. Aga, mu härrad, teie edaspidiseks tegevuseks ei jätke kaugeltki veel sellest. Kui teie käed rüppe panete ja omandatud teadmisi ei süvenda, siis, mu härrad, on aeg saanud teie lahkumiseks kaitseväge ridadest. Rohkem kui kusagil mujal tähendab siin seisaku tekkimine teie isiklises arengus tagasiminekut, sest inimene oma loomupoolest on unustaja. Sellepärast Sõjakoolist lahkudes asuge kohe viivitamata järjekindlale tööle. Töö on see tegur, mis loob väärtusi. Töö tulemuste kohaselt valmib rahvaste ja riikide saatuse. Kui teie suudate aru saada öeldu tähtsusest, võtate selle juhendiks oma eluteele, siis vast suudate sammu pidada kiiresti areneva sõjateadusega ja jääda püsivalt oma kutse ja ülesannete kõrgusele.

Nende lühikeste soovidega tervitan mina teid Sõjakooli lõpetamise ja ohvitserideks ülendamise puhul. Edu ja õnne teile kaasa tulevasele tööpõllule asumiseks!“

Südamlikke tervitusi pidulaulal õelligi veel Tallinna koolivalitsuse juhatajalt hra Kanalt, esimeselt sõjakooli ülemalt kol. Simonilt, kirikuõpetajalt Stockholmilt ja preester Pätsilt.

29. augusti Kv. Ü. Ö. pidustusel lõppesid balliga Ohvitseride Keskkogu ruumides.

Muljeid lahinguväljadelt.

P. Sepp.

Väike kunstnikkude seltskond esindajatega kõigest vooludest. Kõigil ühine tee ja ülesanne. Enne rongi väljasõitu seltsivad meiega juhid, kes tegid kaasa kangelasliku heitluse Landeswehriga. Saab näha, kuidas käib nende kogenud

sõjameeste käsi nüüd, kui juhatusalused on meiesugused võhikud.

Punktil kell 18.40 rong vuriseb välja Tallinnast. Tundmata muljete saavutamiseks katsume tutvuda vastava kirjanudusega, mida meie saatjatel kaasas roh-

kesti nii Eesti kui Saksa keeltes. Ent need eeltööd ei taha ega taha kaasa kiskuda: selleks meie, kunstnikkude, sõjakunsti teadmised liig omasugused.

Rongi põrina, monotoomse liikumismühina ja tule värina mõjul vajume varsti uinakusse. Ärgates leiame, et seltskond on Tapal ja Tartus kasvanud, ulatades üldarvust 16-ni.

Piiripealsed vormalused lähevad libedasti, ja me oleme Lätis. Veel väike uinak ja siis jõuame esimesesse lähtekohta — L o d e j a a m a.

Varahommik. Maas alles kaste. Ilm ütlemata ilus, nagu tahaks tõsta inimhinge kodutunnet. Liigume itta ligikaudu kilomeeter jaamast. Seljataha jäävad väikesed metsatüüdid. Vasemale kerkib peagi metsasalk, paremale väli, mida umbes 7—800 meetri kaugusel lõunast piirab segamets.

Siin 10 aastat tagasi käis äge lahing, kus pandi seisma Landeswehr'i eelväed, kes ettevaatamatult ja iseteadvalt olid poetanud enda taganeva läti väeosa jälgedele.

Teatavasti tormasid mainitud metsatüüdid kohalt metsasalka Kuperjanovi partisanid ja hakkasid vaenlast tulistama. Üks Landeswehri suurtükk, mis paistis segametsa juurest maanteelt, oli sunnitud vaikima. Vahepeal langes meie soomusrongi „Kapten Irv'e“ dessant raudteepoolsest küljest vaenlase asukoha, segametsa, kallale, ning pärast veriseid kolkikupõrkeid ja heitlusrikkaid stseene oli vaenlane löödud. Meie kätte jäi muu seas ka nimetatud suurtükk.

Kapten Villemi, tolleaegne soomusrongi dessandi juht, kandis ette selge pildi lahingu käigust, mis omakord avatles kunstnikke hoolsale viskete valmistamisele. Eriti huvitavaks kujunes kuperjanovlaste tuleandmine ja dessandi tegevus segametsa sihtidel.

Silmade eest käis läbi hulk episoode, üks teisest julgem, mõjuvam, üllatavam. Näiteks: Meie kuulipilduri ees lõhkeb vaenlase pomm, kiskudes enesega suure puu, mis langeb ühte hunnikusse, mattes enda alla sõduri ja laskeriista. Hetkeks näib seal kõik vaikinud ja surnud olevat. Siis kerkib mulla- ja prügihunnikust sõduri pea, rabeleb välja kogu keha, kobatakse ümberringi, vabastatakse laskeriist ja hakatakse uut surma vaenlasele purskama. Ja kui arvuliselt ülekaalus Landeswehr põgenemas, ei jõuta küllalt tagaajajate kiirust tasandada. „Oleme

Maailmasõjas vaadelnud meeste tuju tõusu,“ seletavad meie kogenud juhid ühest suust, „aga Landeswehr'iga võitlejate meeleolu ületab igasuguse senini nähtud vaimustuse.“

Matkasime veel kord risti-rästi läbi lahinguvälja, tegime ülesvõtteid, arvestasime isegi detailidega, nagu täpne aeg, valguse langemine jne. Siis liikusime umbes viis-kuus kilomeetrit eemal asuvasse S k a n g a l i lahinguväljale.

Tegelikult arenes siin lahing peaaegu samal ajal ning oli pöördpunktiks, nagu Lodegi, meie edaspidistele võitlustele Landeswehr'iga.

Lahingväli asub samanimelise mõisa eel. Tol korral mõisa park ja puiesteed olid täis vaenlaste kuulipildujaid ja suurtükid mürtsusid maantee läheduses olevatest aneedest. Meie väeosad asusid vasemat kätt liivaküngastel, kust tormati läbi halja rukki mõisa peale. Taplus pidi küll olema õudne, sest vahemaa on võrdlemisi väike, vaevalt pool kilomeetrit. Lahingu käigu kirjeldaja kapten Müllerstein, kes ise kalevlaste pataljoni 2. roodu ülemana kõik tolleaegsed heitlused kohapeal kaasa tegi, oma rahulikus ettekandes näis nagu ei teadvatki, kui teenete- ja tulemusriikka vägitöö ta oma kangelastega korda saatis.

Asusime küngastele, katsudes väljendada kohti, kus 10 aasta eest võideldi elu ja surma peale. Skangali mõis käis käest kätte ning lõpuks jäi tummaks tunnistajaks vaenlaste põgenemisele.

Praegu on Skangali mõis tema endise omaniku käes. Olevat olnud professori Riia politehnikumis. 75—80-aastane abielupaar, rahvuselt arvatavasti sakslane. Viisakuse pärast ei taha tõsta juttu Landeswehr'ist. On väga lahked mõlemad ning esialgu koguni keelduvad meie eene eest tasu võtmast. Vaatamata kõigele lahkusele jne. on kindel, et selles mõisas, kus rahva jutu järgi ainult pargis lebasid 28 Landeswehr'lase surnukeha, meie väeosade kangelasliku vägitöö jäädvustamist mõisaomaniku või tema juures elutsevate nooremaeliste sakslaste algatusel ette ei võeta. Pige mini võib loota, et kord läti rahva enese poolt midagi püstitatakse, sest kohalikud elanikud olid nähtavasti käärimas Landeswehr'i küsimuses, missuguse aine kohta olid kõnekoosoleku kuulutused pargis üles löödud.

Varustatud mitmesuguste visketega ja päevapiltlikkude ülesvõtetega, mille

eest hoolitses kaasreisija sõjaväe-muuseumi amtnik hr. Poska, matkasime tulnud teed Lode jaama, kust sama päeva õhtul saabusime Võnnu ehk müüd nimega Cesisesse.

Et aeg hiline, siis alul jääme linna vaatama. Asusime võõrastemajja, mille ekskursiononi juht hr. major Tuisk kätte juhatas. Leidsime siin hea kodu — just nagu meile loodud. Tundus, nagu nägemata käsi meie eest oli hoolitsenud. Anti aga teada, millal jälle kogume kokku, ning siis ootas meid harilikult kaetud laud ja väga ühemeelne sõbralik jutuaamine omavahel. Ühe sõnaga, ei või küllalt kiita head korraldust major Tuisu poolt, samuti ka kõigi kaasalste ohvitseride üllalike ning asjalikkude suhtumist ekskursiononi ülesandesse.

Varahommikul sõitsime autoga Võnnu läheduses kilom. 18—22 asuvaid lahingukohti vaatama. Väiksemaid peatusi tehti mitmel pool, millega seotud olid vastavad mälestused sõjategevusest. Kuid pikemalt peatusime Pagodi kõrtsi, ühe mäepealse küüni ja nõiduslikult ilusa Roneburgi alevi ümbruskonnas. Siin, nimetatud kohtades, löödi ägedad lahingud kahe päeva kestusel ja pandi Landeswehr korraldust põgenema.

Samm-sammult võisime jälgida ajaloolist sündmustikku, mida selgitasid sõjategevusest osavõtjad kapten Stockeby — tolleaegne leitnant 3. jalaväe polgus — ning kapten Eisen. Nende huvitavad näpunäited pakkusid meile sõjakunstis võhikuile, palju ennekuulmatut, rikastades meie fantaasiat uute kombinatsioonivõimalustega. Eks näe, kuidas suudame seda kõike läbi seedida ja korraldada. Sest üksikutele juhtudel ei aita ka kõige kujukam sõna: tuleb endal näha, üle elada. Märkisime ära, kus likvideeriti vaenlase ratsaväe pealetung, kus võeti landesverlased meie kuulipildujate rahe alla, kust jälgiti vaenlase liikumist, kust juhiti suurülitulid jne. Ja need lõpmata kenad kohad, kus tantsis sõjatant — ka nemad leidsid vastava väljenduse. Mõnede õudsemate sündmuste meeldetuletamises jõudsid meie auväärt juhatusandjad Ronenburgi väljadelt kaugemale lõuna poole, Riia lähemale, näiteks, Võnnu 47 koolipoisi metsikus tapmiseloos, kus landesverlased

lapsi enne surmamist julmilt piinasid. Samased jutud kirjutasime kõrva taha: vast edaspidiseks avaneb rohkem võimalusi täpsemalt jälgida ka lõunapoolseid kokkupõrkeid Landeswehr'iga.

Külmastudes värsketest muljetest sõitsime Võnnu tagasi. Sõit läks teist teed ja märksa kiiremini, sest teel puudusid kivid, mis olid maanteele pandud kõrvuti kolmekaupaga, umbes iga 75 meetri kaugusel uus rida, et sõiduk ladina S moodi loogeldes roopaid ei süvendaks. Igatahes nupukas ja omapärane maantee korraldusviis, mida meilgi, kel teed minu äranägemise järele pahemad, oleks kasulik tähele panna.

Sel teel möödusime surnuaiast, kus lähenedes kaugelepaistvale ausambale leidsime ta eesti sõdurite hauamälestise olevat. Pooleni kustunud pealkiri näitas, et hauasmas on püstitatud kohalikkude elanikkude algatusel. Pealkirjas seisis: „Hoogne pealetung tõi vabaduse. — Lätimaa vabadusvõitluses langenud Eesti sõduritele Wesaleva vald.“ Haud ümbrust kaunistasid nägusad elavad lilled, mis rikkalikult olid istutatud madalasse kivist aiakesesse.

Sellest lugupidamisest liigutatud saatsime Wesaleva vallale tänustelegrammi.

Võnnu linn iseenesest ei pakkunud erilist alust jäädvustamisele: siit vaenlane põgenes läbi kabuhirmus. Järgneval hommikul sõitsime Siguldasse, mille naabruskonnas tahtsime külastada Engelhartshofi, kus 9. jalaväe rügement pani toime oma tuntud kangelasöö. Kahjuks sõiduki puudumisel — koht on 25 km. kaugusel — ja major Tuisu, kui sõjategevusest osavõtja, iseäraliseks kurvastuseks jäi see lahinguväli vaatamata.

Sellevastu köitis meid suurepärase Sigulda (Segevoldi) loodus, mille rüppe kohe poetusime — kes loodust nautima, kes pintsliga ja pliiatsiga töötama. Ka siit toime kaasa ilusaid mälestusi. Muu seas võisime jälgida rohelisesse vaibunud läti rahva elevust laulus, tantsus, ajaviites. Eesti omaga võrreldes tundus temperamendi vahe.

Lahkudes Lätist, kus rahvas näis suhtuvat oma isamaa vabastamise tegelastele väga heatahtlikult, isegi tänulikult, ühendame selle küllaskäiguga oma kõige paremad mälestused.

Helsingis korraldatud 1-sel rahvusvahelisel lennuasjanduse näitusel.

S. H. Hohenthal

Soome Õhukaitse Liidu president.

Soome Õhukaitse Liidu (Suomen Ilmapuolustusliita) presidendi hra kaubandusnõunik S. A. Hohenthal'i lahkel kutsel avanes meile võimalus (major Vellerind, kaptenid Vernik, Gutmann ja minul) põhjalikult tutvuneda ülalnimetatud Liidu hoolet ja kulul Helsingis endises kaardiväe maneežis, korraldatud lennuasjanduse näitusega. Sarnane näituse korraldamine alles tärkava lennutööstusega riigis on seotud suuremate raskustega, nõudes korraldajailt oskust, suurt organiseerimisvõimet ja tahtet. Soomlastele omase sitkuse ja püsivusega olid näituse ettevalmistuse tööd juba varakult lõpetatud.

Näituse pidulik avamine sündis 27. augustil kell 1400 Soome Vabariigi Presidendi poolt. Avamisele ja sellele sama päeva õhtul järgnevale pidulikule õhtusöögile, peale muude külaliste, oli kutsutud ka diplomaatiline korpus täies koosseisus.

Sissejuhatava kõne pidas avamisel näituse korraldava komitee esimees prof. A. K. Cajander (endine kaitseminister), kes omas etteloetavas kõnes andis ajaloolise ülevaate lennuväe tekkimisest üldse ja eriti Soomes, mille järele peatus

lennuväe ülesannete juures mitmesuguste riigikaitse ja majandus-politiliste küsimuste lahendamisel. Lõpuks tänas kõiki külalisi, kes oma ilmunisega on austanud esimest Soomes korraldatud lennuasjanduse näitust. Hra Cajander'i kõne oli soomekeelne, pärast kordas seda lühendatud kujul rootsi ja prantsuse keeltes.

Prof. Cajander'i järele kõneles Soome Vabariigi President Lauri Kr. Relander esiteks soome ja siis rootsi keeles, kuulutades näituse avatuks. President omas kõnes rõhutas õhukaitse korraldamise vajadust üldse ja eriti Soomes. Ta tähendas, et käesolev näitus peab olema tõukeks huvi tõusmiseks eralennuasjanduse vastu.

Õhuasjanduse Liidu sekretäri kapten Chanson'i ja meie juure määratud sideohvitseri lahkel kaasabil asusime peale ametliku osa lõppu näitusega tutvunema. Nagu juba tähendatud, asus näitus kaunis ruumikas endises kaardiväe maneežis. Näituse sissekäigu kõrvale oli paigutatud merelennuk „Hansa Brandenburg“ mootor Fiat'iga. Lennuki juure oli asetatud plakat, kust võis lugeda, et see lennuk oli ära lennanud juba 100.000 km. Seejuures, pealtnäha paistis lennuk päris korras ja hiljuti remonteeritud olevat.

Näitusel esines Soome oma lennutööstus järgmiste lennuki-tüüpidega:

1. „Haukka — 41“ — üheistmeline hävituslennuk;
  2. „Sääski“
  3. „Tiira“
  4. „Klemm“
- } — kaheistmelised kergelennukid.

Ülalnimetatud lennukitest oli pontoonidega varustatud kergelennuk „Tiira“, ainukene Soome originaal lennuki tüüp. Teiste tüüpide ehitamisel on aluseks võetud mitmesuguseid välisriikide lennukite tüüpe, millele järele ehitamine on võimaldatud Soome lennutööstusele vastavate litsentside alusel.

Kergelennuk „Tiira“ on kaheistmeline ja varustatud 50-hobusejõulise Anzani mootoriga. Lennuki maximaalne kiirus olevat 135 km/t.

Välisriikide ettevõtete poolt oli esitatud neli mitmesugust lennuki tüüpi.

Kuna Soomel onal puudub lennukimootorite tööstus, ei olnud talt ka ühtegi

mootori tüüpi esitatud. Välisriikidest oli esitatud kokku 12 mootoritüüpi. Nendest ainult kaks veejahutusega. Kümnest õhujahutusega mootorist oli ainult kahel mootoril silindrid asetatud ritta, kõik teised mootorid olid tähekujulised.

Langevarjudega olid esinenud ainult kaks ettevõtet: „Irving“ (Inglise) ja „Pak“ (Tshehho-Slovakkia).

Peale ülaltoodu oli näitusel esitatud rida muid lennuasjandusse puutuvaid artikleid, nagu: meteoroloogia-jaamade sisseseaded, lennuangaaride mudelid, magneetod, mootorite küünlad, bensiin ja õlid ning õhufoto abinõud. Peale selle oli näitusel välja pandud inglise ettevõtetelt „Vickers-Armstrong Ltd.“ poolt lennuki-kuulipildujad, laskemoon, mitmesugused pommid ja nende raamid.

Näitusel oli sisse seatud ka väike psühho-tehniline laboratoorium, kus igaüks soovijaist võis lasta kindlaks määrata enese kõlblikkust lennuteenistuseks.

Ka oli esitatud näitusel lennuasjanduse erikirjandus kaunis täielikult (soome-, inglise-, saksa- ja prantsuskeelne), millest meie härrad olid väga huvitatud

ja nii mõnigi raamatu pealkiri leidis ülesmärkimist asjasthuvitatu taskuraamatus.

Koolipoisid olid valmistanud mõnikümmend lennuki mudelid, millede propellerid käima lasti kumminööri abil. Need mudelikesed olid müüdivad ja leidsid küllastajate poolt elavat ostmist. Igatahes ka üks abinõu lennuasjanduse idee propageerimiseks.

Üldiselt pean tähendama, et Helsingis korraldatud näitus pakkus palju huvitavaid lennuasjanduse alal. Kui veel arvesse võtta asjaolu, et Õhukaitse Liit töötab täiesti vabatahtlikul alusel ja tema juhatuse kasutada on ainult liikmemaksust ja vabatahtlikke annetusist saadud õige piiratud summad, siis on arusaadavad jõupingutused, millised olid vajalikud näituse hea kordamineku tagamiseks. Kõige selle peale jätkus õhukaitse Liidu juhatusel aega meile seletuste andmiseks ja kõige näitamiseks, mis meile huvi pakkuda võis.

Kuigi meie Soomes viibimine oli lühikeseajaline, võimaldas ta meile siiski juba olemasolevate sõprussidemete värskendamist ja kindlustamist vennasrahva kaitseväega.

R. Tck.

Kindral Bem

Poola ja Ungari rahvuskangelane.

Suurte auavaldustega toodi k. a. juulikuu algul Türgimaalt Poolasse ühe suurima XIX sajandi 30—50-aastate vabadusvõitleja kindral Josep Bem'i põrm ja paigutati oma kodumaal Tarnovi linnas (Lääne-Galitsias) rahva annetustest püstitatud mausoleumi.

Türgi, Ungari ja Poola rahvamassid püüdsid oma suurimat lugupidamist ja austust selle varakult manalasse varisenud vabadusvõitleja põrmu kojutoomisel üles näidata; erilisel majesteetlikuks kujunes silmapilk, mil kindral Bem'i põrm Ungari pealinna Budapesti jõudis. Üle riigi olid igast rahvakihist delegatsioonid kohale jõudnud, et selle suure väejuhi ja vabadusvõitleja põrmu ees kummardada ja oma viimast austust üles näidata. Kümned tuhandet üle Ungari kokku tulnud rahvamassid saatsid leinarongi Budapesti raudteejaamast Ungari Natsionaal Muuseumi, kus kirst kindral Bem'i põrmuga üheks

päevaks üles seati. Ungari riigivalitsus, tema poliitilised juhid, määratud rahvahulgad tõttasid siis kõik sinna, kus puhkab Ungari rahva vabaduse eest võidelnud väepealik kindral Bem'i põrm. Sügavas leinas oli meie kauge hõimurahvas.

Vanematest Ungari kindralitest koosnev eridelegatsioon saatis siis kindral Bem'i leinarongi Budapestist Poolamaale ja kaetud Ungari ning Poola riigilippudega, ja sadade pärgadega toodi Bem'i põrm tema kodulinna Tarnovi, kus see enneolemata tseremooniaga ja üle Poola riigi kokku tulnud delegatsioonide, Poola valitsuse ja maršal Pilsudski esindaja armee inspektor div. kindral Romer'i ning rohke sõjaväe osavõttel pühalikult mausoleumi paigutati.

Iseseisva Poola rahvas näitas, et ta oskab oma vabaduse eest võitlejaid väärikselt meeles pidada, hinnata.

Kindral Bem'i leinapidustused olid aga

ka ühtlasi ilusaks kahe Euroopa mannermaa nooblima rahva — Poola ja Ungari lähenemisaktiks, vendlustamiseks.

Kes oli siis õieti kindral Bem ja mispuhul need suured leinapidustused Budapestis ning Tarnovis? Sellele küsimusele leiame vastuse, kui vähe pilku heidame kindral Bem'i tegevusele ja tema elulookirjelduse juures vähe peatume.

lede eesmärgiks Poola vabastamine ikke alt. Ja kui siis see vandeselts avalikuks tehakse, arreteeritakse ta ja peetakse paar kuud türmis. Sealt vabanedes astub ta 1827. a. sõjaväest välja ja asub elama Lvovi linna, kuhu ka varsti teade saabub mässu lahtipuhkemisest Varssavis 29. novembril 1830. a.

25. veebruaril 1831. a. ilmub Bem

Kindral Bem'i põrmu kohalejõudmine Budapesti raudteejaama 26. VI 1929.

Kindral Zacharjasz Josef Bem sündis Tarnovi linnas 14. märtsil 1794. Koolis käis ta Krakovis. Tema anderikkust toodab juba see asjaolu, et 12-aastasena võis ta ülikooli astuda. Ja kui siis 1809. a. Napoleoni poolt ellukutsutud Varssavi vürstiriigi sõjavägi vürst Poniatovski juhatusel vabastab Krakovi linna Austria võimu käest, ei saa noor Bem rahulikuks pealtvaatajaks jääda ja astub ratsasuurtükiväkke vabatahtlisena — kanoniirina, võtab osa sõjast Austria vastu ja selle lõppemisel määratakse ta Varssavi kadeti korpusesse. 1811. a. lõpetab ta ka täienduskooli suurtükiväe leitnandi aukraadis. 1812. a. võtab ta osa sõjakäigust venelaste vastu, teeb kaasa Napoleoniga tema taganemise manöövri Moskvast. Neis lahingutes ja ka 1813. a. Danzigi kaitsmisel näitab ta suurt vahvust üles ja saab dekreeritud „Legion d'Honneur“ aumärgiga. Peale Napoleoni langust pöörab ta ühes Poola sõjaväe jäänustega tagasi Poolamaale, toleleagseesse „Kongress Poola kuningriiki“. Võtab osa salaseltsidest, mil-

Varssavi toleleagse Poola vägede ülemjuhataja vürst Radzivilli käsutusse ja määratakse 1. kerge ratsa suurtükiväe patarei ülemaks.

Oma julguse ja vahvusega võitis ta peagi nii alamate usalduse kui ka ülemuse poolehoidu. Ja kriitilises lahingus Igani juures 10. aprillil 1831. a. näitas ta oma oskust ja otsusvõimet. Major Bem ülendatakse podpolkovnikuks.

Kuid tema ilusamaks lahingkäiguks on „Ostrolenka lahing“ 27. V. 1831. a., millest ka tema nimetus „Ostrolenka verine täht“. Selles lahingus, kus juba poola jalavägi tunduva venelaste ülekaalu tõttu ja väsinud vahetpidamata lahingutest paanikas taandumas oli, tormab podpolkovnik Bem üksi oma ratsa suurtükiväe patareiga vastase pealetungiva jalaväe ridadesse, pühib selle kartetš tulega nagu maatas ja enne kui venelased on aru saanud mis juhtunud ja oma võimsa suurtükiväe Bem'i patarei hävitamiseks kontsentreerivad, on Bem oma surma külvava patareiga juba teisel positsioonil ja paneb samuti ka seal vas-

tase pealetungi seisma. Kangelase rinda ehib „Virtuti Militari“ kuldne rist ja Bem ülendatakse polkovnikuks. Vähe aja pärast ülendatakse Bem ka juba kindraliks. Bem'i lahingukuulsus kasvab järjest ja tõuseb peagi terve suurtükiväe juhi kohale. Kuid mässulistele ei tule abi juure, poliitilised juhid intrigeerivad üksteise vastu ja lõpuks ei jää vahvatel Poola vabaduse eest võitlejatel muud üle — kui Preisimaale minna. Nii lõppes seekord Poola vabadusvõitlus 5. X. 1831. a. Poola vahvamate ja isamaa armastajate poegade interneerimisega Preisimaal. Bem ei jäta oma kaaslasti maha, vaid viib nad läbi Saksamaa Prantsusmaale. Usk Poola uuestisündimisse ei ole temas kustunud. Ta töötab ka siin pagulasena oma isamaa kasuks: organiseerides Poola leegione Portugalis ja Belgias nende rahvaste vabadusvõitluse toetamiseks. Ta pühendab end Euroopas reisimisele ja sõjateaduse uurimisele; tema sulest ilmub ka teos „Rahvuslises mässust Poolas“, milles ta kirjeldab 1831. a. võitlust. Ja kui siis 1848. a. Ungaris lahti puhkeb revolutsioon ja mäss Austria valitsuse vastu, on kindral Bem üks esimestest, kes Prantsusmaalt Ungarisse tõttab, et Ungari rahva vabadusliikumise osa võtta, kindlas usus, et Ungari vabanemine ka Poola iseseisvusele viib. Viini jõudes astub ta sealsesse revolutsiooni laagrisse ja on nädalapäevad mässulise Viini linna komandandiks ning rahvuslise kaardiväe juhiks. Ja kui siis Viini mäss maha surutakse, läheb tal suurte raskustega korda sealt põgeneda ja jõuab üle Lvovi Ungarisse, kus just parajasti ägedad võitlused Austria valitsusvägede ja Ungari mässuliste vahel käimas. Ungari valitsuse ettepanekul võtab ta Siebenbürgen'is asuvate vägede juhatamise oma kätte. Austrianlased olid siin mitmekordse ülekaalus. 13.000 sõjaväelase ja 24 suurtüki vastu, mis kindral Bem'i käsutuses, oli austrialastel ligi 30.000 regulaarväge 60 suurtükiga ja 40.000 Saksa kaardiväge. Neis võitlustes Siebenbürgenis, kus ungarlastel nii mitmekordse ülekaaluga vastasega tegemist, avaldas end kindral Bem'i kui väejuhi osavus, genius. Kiire ja tihtipeale hulljulge otsustusvõime, raudne tahtejõud, osavus oma alluvates usaldust ja usku enese jõududesse äratada, otse geniaalsus nendes vabatahtlistes vabadusvõitlejates raudset distsipliini luua — need on kindral Bem'i teened. Ja juba neljandal päeval, kui Bem nende mässuliste juhatamise oma kätte võtnud, saavu-

tab ta esimese võidu austrialaste üle Tshutsha juures 19. detsembril 1848. a.; järgneval päeval lööb ta austrialasi Stsibo ja Sardoki juures; 25. detsembril Kološvari all, 29. XII. Betleni, 31. XII. — Bystritsa ja Nrsodi juures, 3. I. 1849. a. — Tigusas. Kahe nädala jooksul võidab ta seitse lahingut, purustab täielikult ühe Austria korpuse ja vabastab põhjapoolse Transylvania. Järgneb Lõuna-Transylvania ja Banati vabastamine, kusjuures ta 25. märtsil 1849. a. hiilgavas lahingus lööb Austria vägedele abiks tõtanud venelasi. Siebenbürgen on vaenlasest vaba. Ungari valitsus hinnates Bem'i teeneid, saadab talle eriliseks tänutäheks aumärgi ühes ühe Ungari Püha Stefani kuningakroonist välja võetud kalliskiviga. Selle kivi asemele pannakse krooni kuld tahvel pealkirjaga „Josef Bem“, mis tähendama pidi, et kindral Bem on saanud Ungari krooni kõige kallimaks diamandiks (sarnasena püsib ka tänapäev Ungari kroon). Suurte pidustustega anti talle see eriline valitsuse auvaldus üle. Siebenbürgeni naised kinkisid talle erilise ajaloolise märgi. Kogu rahvas kandis teda kätel. Bem oli saanud Ungari vabadusliikumise sümboliks.

Niisama kui 1831. a. Poolas, saab ta ka pea kogu Ungaris väga populaarseks — ta ei ole mitte ükski kuuluis väejuht ja karm pealik, vaid kõigepealt kõikide poolt armastatud „Isakene Bem“. Varsti nimetatakse ta Ungari vägede ülemjuhatajaks, kuid juba ajal, mil liikumine rauemas ja Austria-Vene vägede all see kokku varisemas. Ta organiseerib küll veel Ungaris Poola leegione, võitleb ennastalgavalt kuni viimase võimaluseni... ja lõpuks kui juba mingisugust peasemist pole, läheb ta oma Poola leegionidega üle piiri Türgimaale. Ka siin leidis ta lahkete vastuvõttu. Ja kuna ta Venes Poola kõige hädaohtlikumat vastast nägi, tahab ta ka Türgi pinnal jätkata võitlust Venemaa vastu. Ta võetakse Türgi teenistusse ja üle minnes muhamedi usku, omades Murad Pasha nime, määratakse ta Türgi armee feldmaršaliks („Massiry“). Kuid Austria ja Venemaa valitsuste nõudmisel, kelledele seekordne nõrk Türgi ei saanud vastu panna, interneeritakse ta türklaste poolt Syrias Aleppo linnas. Ka siin on tal kord juhus oma külmaverelsuse ja vahvusega Aleppo linna Araabia röövsalkade rüüstamisest peasta. Kuid Aleppo halb kliima murrab selle lahingutes kannatanud sõjamehe terve ja kindral Bem — Murad Pasha sureb seal vaikselt 10. dets. 1850. a. Ja kui siis

Kindral Bem'i põrmu tagasitoomist korraldav Poola delegatsioon Budapestis teel jaamast Natsion Muuseumi 26. VI 1929.

70 aasta pärast iseseisva Poola sõjaväed 1920. a. võidurikkalt lahingust tagasi pööravad, nimetab Poola vägede ülemjuhataja maršal Pilsudski lahingutes ülesnäidatud teenuste eest 1. ratsa suurtükiväe divisjoni Josef Bem'i nimeliseks ümber.

Josef Bem'i nimeline ratsa suurtükiväe divisjon asub oma chefi mälestuse jäädvustamisele. Divisjoni kasarmute ees Varssavis püstitatakse kindral Bem'i rinna-

kuju, kutsutakse ellu divisjonis eriline Bem'i muuseum, kuhu kõik tema elusse ja tegevusse puutuvad dokumendid koondatakse. Nüüd, kus kindral Bem'i põrm Tarnovi mausoleumi paigutati, otsustab tema nimeline komitee ja ratsa suurtükiväe divisjon Ostrolenka lahinguväljale Bem'i vääriiline ausammas püstitada. Nõnda hindab vaba ja iseseisev Poola oma poegade vabadusvõitlust. J. —n.

Mandshuuria ja tema tähtsus Kauges Idas.

Vene-Hiina konflikti puhul.

Välispoliitilisi küsimusi käsitavas Ameerika ajakirjas „Foreign Affairs“ võtab Walter H. Mallory, kes Kauge-Ida olusid hästi tunneb, sõna Mandshuuria kohta. Artikkel on kirjutatud enne kui Vene-Hiina konflikt omandas sõja iseloomu. Alamal toome artikli lühendatult.

Mandshuuriat on kutsutud õieti Kauge-Ida Belgiaks. Juba mitukümmend aastat on see Hiina viimase valitseva koja endine kodukoht olnud paigaks, kus põrkavad kokku Hiina, Jaapani ja Vene majanduslikud huvid. Ta oli tüliõunaks Vene-Jaapani sõjas ja President Roosevelt, tehes kõik, et lõpetada heitluse, mis oleks hävitanud „jõudude tasakaalu“

Vaiksel ookeanil, jättis probleemi lahendamise tulevikku hooleks. Tüli esile kutsunud tegurid on tänapäev samad, mis nad olid inim põlv tagasi. Nad on majandusliku ja strateegilise iseloomuga, milledele hiljuti tuli juure veel väga ilmekalt väljenduv Hiina rahvuslik ärkamine.

Jaapan tahab arendada Mandshuuriat ja tast osa saada, kuid seda oma enda rahva huvides. Eriliste eesõiguste tõttu, mis ta omandas seal Vene-Jaapani sõja tagajärjel ja mis kindlustavad talle tooresmaterjali ja toiduainete piiramatud tagavarad, võimaldus tal ehitada moodsa riigi. Selles ülesehitamise arengus on Mandshuuria liidetud kindlasti Jaapani

tööstuse organismisse. Jaapan on muutunud põllumajanduse riigist tööstuse riigiks, mis on võimaldanud ta rahvahulga kasvamist kahekordseks viimase neljakümne aasta jooksul. Ta alustas ühe suurriigiga sõda, et omandada Mandshuurias eesõigusi. On arusaadav, et ta teeb kõik, mis võimalik, et kindlustada neid eesõigusi.

Tagaplaanil seisab omakorda Nõukogude Vene, olles praegu oma sisemiste asjade lahendamiseks ametis, kuid olles huvitatud selle ala saatuselt, mille kaudu tema kaubandus peab minema Vladivostokki. Tema Vaikse ookeani politika on Mandshuurias ning lõpuks on viimane kindlustuseks tema idapoolsele mereäärsele provintstile. Raudteel võib jõuda Moskvast Vladivostokki Vene territooriumi kaudu ainult tehes ringi, kuna otseliin jookseb Põhja-Mandshuuria südamest läbi. Peale selle huvi, mida Vene tunneb Mandshuuria saatuse kohta, oli ta varem huvitatud alati lahtise veega sadama omandamisest, et asendada neid sadamaid, mis ta kaotas Vene-Jaapani sõjas.

See oleks Mandshuurias arenevate sündmuste tagapõhi. Esiplaanil on tõusev Hiina rahvuslikkus, mil aga puudub veel mõjuv organisatsioon, ning Jaapani valitsus, mis on võtnud omaks „aktiivse politika“ ja mis tunneb end „vastutavana rahu alalhoiu“ pärast Mandshuurias. Kuna poliitilisest küljest on Mandshuurias varitsemas palju hädahoite, on seal siiski töötamas vaikselt, peaaegu tähelepanematult, majanduslikud jõud, mis võivad hõlbustada poliitiliste probleemide lahendamist. Mandshuuria on rikas. Jaapan saab sealt oma tarvilikud toores- ja toiduained. Ta arendab maad järjest kasvava raudteevõrguga. Vene kaubad veerevad üle Hiina Ida- ja Lõuna-Mandshuuria raudteede. Kuid Hiina mõju kasvab siiski iga päevaga Mandshuurias. Hiina sisserändajate kaudu. See sisserändamine oli esiteks pikaldane, kuid on kasvanud aasta-aastalt ning on nüüd üks tähelepanuväärivamaist rahva liikumistest maailmas.

Väljaspool suurt Hiina müüri asuva Mandshuuria ala on 363.700 ruutmiili. Oma alalt moodustab ta umbes ühe neljandiku päris Hiina maa-alast, kuna elanikkude arv on tal vähem kui 6% tervest Hiinamaa elanikkude arvust. Üldiselt on see rikas, viljaka pinnaga maa, ning ta suudaks vististi ülal pidada sama

tihedusega rahvastikku nagu kaheksateist muud Hiina algprovintsi. Tasandikku on seal võrdlemisi rohkem kui päris Hiinas, kuid ilmastik on külmem, mis võiks ehk takistada tihedalt asumist. Korrapärasemad vihmaajad ja harvemad uputused teevad lõikused kindlaks kui suurte lõuna tasandikkude, kus elanikud on alati hirmul liig suure vihma või jälle põua pärast.

Hiina on lugenud Mandshuuriat alati rohkem pool iseseisvaks alaks kui Hiina lahutamatuks osaks, kuigi hiljutistel aastatel on Hiina võimud püüdnud teda köita kindlamalt teiste kaheksateist Hiina algprovintsi külge. Ta oli kodumaaks Mandshuuria suguharudele, kes 1544. a. vallutasid Hiina, kuid kes, selle asemel, et teda liita päris Hiinaga, hoidsid hiinlasi tagasi sinna asumast. Samal ajal pakkusid nad erilisi soodustusi võidukate mandshude järeltulijatele, kes olid keisri saatjaskonnana asunud Pekingisse kutsudes neid pöörama tagasi oma kollemaale ja seda arendama. Peaaegu tervel Mandshu sugukonna valitsuse ajal valitseti teda seepärast lahus asuva territooriumina.

See oli põhjuseks, miks see rikas võimaluste maa, asudes nii lähedal tiheda, isegi ülekoormatud rahvastikuga aladele, on tänapäev nii hõredalt asundatud. Majanduslikul arenemisel ei lubatud tema õiget rada käia. Poliitilise iseloomuga kaalutlustel on seda arengut teadlikult takistatud, ning viimase inim põlvkondel on seda alaliselt konfliktid katkestanud.

Hoolimata Hiina rahva kodu-armastavast iseloomust, on tal alati olnud püüd tungida, kui võimalik, põhjapool, rikkalikule Mandshuuria legendikkudele. Kuigi Mandshude suguvõsast keisrite politika eesmärgiks oli takistada hiinlaste rändamist Mandshuuriasse, oli aegu, kus kitsendused veidi lõtvenesid või kus tingimused päris Hiinas endas olid niivõrt rasked, et inimesed olid valmis riskeerima kõigega ja rändasid siiski välja. Nii sündis, et 19. aastasaja keskel ei olnud Mandshuuria enam mandshude, vaid hiinlaste maa. Tänapäev on Hiina kultuur kõik endise võõra kultuuri nii endasse ära sulatanud, et sest pole midagi järgi jäänud. Need vähesed mandshud, mis veel alal ja mida võib hiinlastest eraldada, kõnelevad hiina keelt ja elavad hiinlaste viisil.

Mandshuuriasse sisserändamise ametlikud takistused kaotati 1878. a. Sellest

peale on sinna alaliselt valgunud Hiina sisserändajate hulk. Lõuna-Mandshuuria raudtee ametlikkudel andmeil oli

aastal	rahva arv	keskm. aast. juurdekasv
1880	9.131.000	—
1900	14.338.000	260.000
1920	22.513.000	408.000
1927	26.365.000	550.000

Mandshuuria praegusest rahva arvust on 800.000 korealased, 120.000 jaapanlased, veidi üle 100.000 venelased ja muud välismaalased, ülejäänud — hiinlased.

Praegu püüab Hiina Mandshuuriat koloniseerida, ning ainult Vene ja Jaapani vastuseisumine võiks pikemaks ajaks talkistada sinna hiinlaste sisserändamist. Kuid Vene, kuigi ta oleks selle sisserändamise vastu, ei suuda seda käesoleval momendil. Ning Jaapan soodustab omaltpoolt sisserändamist. Jaapani eesalgne kavala oli koloniseerida Mandshuuriat ise, ning pärast Vene-Jaapani sõda teatas ta oma kavatsusest saata sinna kümne aasta jooksul miljon sisserändajat. Tänapäev, mil sest deklaratsioonist on möödunud üle 25 aasta, on jaapanlasi Mandshuurias vähem kui üks kaheksandik sest loodetud arvust, ning ainult pooled on neist põllupidajad.

Jaapanil ei läinud korda meelitada oma elanikke asuma maa-alale, kus elamise tasapind on madalam kui kodus. Jaapanlased lähevad hea meelega Austraaliasse või Ameerikasse, kus elamise tasapind on kõrgem. Võistlus Hiina kuludega ei meeldi neile. Jaapanlaste vähese Mandshuuriasse asumise peapõhjuseks on just, et nad ei suuda võistelda Hiina põllupidajatega. Kuid kuna Mandshuuria tulevik ja seega, kaudselt, ka Jaapani oma hea käekäik põhjeneb selle maa määratute tagavarade kasutamisel ja ümbertöötamisel ja kuna hiinlased on näidanud, et nad seda suudavad, siis paistab, et ka edaspidi jätkab Jaapan oma poliitikat hiinlaste sisserändamise soodustamise suunas.

Praegustes segastes tingimustes on raske öelda, mida tulevik toob. Kuid tuleb pidada meeles, et on suur vahe mõne territooriumi sõjaväelise ja poliitilise okupatsiooni ning tema tegeliku koloniseerimise vahel. Lõpuks pääseb mõjule see, kes maa koloniseerib.

On väga kahtlane, kas keerulist Mandshuuria probleemi on üldse võimalik lahendada rahulikul teel. Paljud on arvamisel, et see on võimatu. Kuid üks on

kindel, et ühendatud ja tugeva Hiina kontrolli kõrvaldaks Mandshuurias teiste riikide ahned kavatsused. Seega kaoks ka üks tülide peapõhjused Kauges Idas.

Sündmused Mandshuurias.

Üksteise vastas asuvad Nõukogude-Vene ja Hiina väed võivad küll Mandshuurias kohati kokku põrgata ja vähemaid lahinguid lavastada, Vene valgete emigrantide ja punaste salgad võivad pilki Amuri jõe üksteisele kallale tungida, kuid üldiselt maailma ajakirjanduses valitseva arvamise järgi on see kõige rohkem, mis võib juhtuda.

Ei Hiina ega Vene pole majanduslikult ega rahanduslikult sõjaks valmis. Hiina valitsus, vallutades Ida-Hiina raudtee, tahtis näidata oma jõudu ärganud Hiina rahvale, kuna N.-Vene kasutas seda välist segadust, et juhtida rahva tähelepanu kõrvale sisemistest majanduslikkudest raskustest ja vastoludest kommunistlikus parteis. „Tänapäeva hiinlased, samuti ka venelased“, kirjutab Hiinast tagasi jõudnud ja sealseid olusid hästi tundja von Wiegand New York'is ilmuvast „The American“, „teavad, kuidas kasutada seda Hiina strateegia vana põhilause „kõrgem sõjakunst on võita ilma lahinguta“. Ja rahulikul, ilma relvadeta, survele on rahvuslik Hiina paljudi võitnud. Ameerika Ühendriigid, Suurbritannia, Norra, Itaalia, Belgia, Hispaania, Taani, Hollandi, Rootsi, Prantsusmaa ja Portugal on olnud sunnitud tunnustama Hiina autonoomiat tollide alal. Nüüd määrab Hiina ise oma sisseveo tollid. Kokkulepped eksterritoriaalsuse õigusest loobumise kohta on Hiinal sõlmitud Itaaliaga, Belgiaga, Hispaaniaga, Portugaliga, Taaniga ja Luksemburgiga. Nimetatud riigid on valmis loobuma eksterritoriaalsuse õigustest käesoleva aasta lõpul, tingimusel, et Ameerika Ühendriigid, Suurbritannia ja Prantsusmaa, millede lepingute kestvus on veel mõni aasta, talitavad samuti. Nõukogude-Vene, Austria ja Ungari kaotasid oma eksterritoriaalsuse õigused Maailmasõja järeldusena, ega pole teinud katset neid õigusi tagasi saada. Pärast Maailmasõda tekkinud riigid, nagu Poola ja Lõuna-Slaavia, ei ole suutnud seal omandada eksterritoriaalsuse õigusi.

Mis puutub tülisse Hiina ja Nõukogude Vene vahel, siis teeb New Yorgis

ilmuv „The Nation“ järgmise huvitava tähenduse: „Jaapanil on terve armee Mandshuurias ja oma raudtee, mis võetud Hiina käest jõuga. Suur-Britannial ja Prantsusmaal on seal laevastikud ja kontsessioonid. Isegi Ameerika Ühendriikidel on Peking-Tientsin raudteeliinil vägesid. Kuna Nõukogude Venel ei ole ei vägesid, kontsessioone ega eksterritoriaalseid õigusi, siis ühiselt kontrollitava raudtee, mil politsei kohustusi täitsid nii kui nii Hiina väed, haaramine Hiina poolt tuleb meelde ütelist Piiblis sääskede kurnamise ja kaamelite alla neelamise kohta.“

Kuna hiinlased väidavad, et Nõukogude Vene on rikkunud lepingut oma kommunistliku propaganda läbi Mandshuurias ja Hiinas, siis venelased kinnitavad, et hiinlased on rikkunud lepingut veel suuremal määral, ajades maalt välja Hiina Ida raudtee juhtivad jõud. Leping ise aga jätab oma selguse suhtes mõndagi soovida. Tema tekkimise lugu on järgmine: Hiina Ida raudtee ehitati venelaste poolt 1896. aastal Hiinaga alakirjutatud lepingu põhjal. 1920. a. Nõukogude võimud tegid suurejoonelise käeliigutuse Vene õiguste loobumiseks raudtee kohta. 1923. a. selgus aga, et see raudtee on möödapääsmatu vajaline Siberi ühendamiseks Vladivostokiga Vaiksel ookeanil. Nõukogude võimud alustasid siis läbirääkimisi raudteel kontrolli tagasisaamiseks. Ainuke, mida hiinlased olid valmis loovutama, oli raudtee ühine valdamine. Mandshuuria sõjalise valitseja marshal Tshang-Tso-Lin'iga lepiti kokku, et Ida-Hiina raudtee saatus otsustatakse „Hiina ja Sotsialistlikkude Vabariikide Liidu poolt ilma mõne kolmanda poole või kolmandate poolte osavõtuta.“ Vene lubas loobuda kommunistlikust propogandast. Edasi lepiti kokku, et Hiinal on õigus osta tagasi raudtee, ja kokkuleppe eeskiri nägi ette, et „tagasiostmisel mõlemad lepinguosalisel määravad kindlaks, mida Hiina Ida raudtee tegelikult maksab, ja ta ostetakse tagasi Hiina kapitaliga ausa hinna eest.“ Seni ei ole Hiina midagi teinud, et Hiina Ida raudteed välja osta. Kuid kui ta peab kinni kokkuleppest, samal ajal aga tahab endale jäädavalt kindlustada kontrolli tee üle, siis võib ta seda teha, tingimusel et ta lepib Nõukogude Venega kokku maksetava „ausa hinna“ kohta ja ta tahab ja suudab seda hinda maksta.

Mis puutub Hiina—Nõukogude Vene tüliküsimuse puht politilisse külge, siis on väljamaa ajakirjanduses, eriti Saksa omas, kuulda häält, et tüliküsimuse taga seisab tegelikult Suur-Britannia, kuna Hiina on leidnud, et tema parimaks abiliseks Aasias on Inglismaa. Hiina leidis alul, et on soovitatav end siduda Nõukogude Venega, et end kaitsta suurriikide imperialistlikkude kavatsuste vastu. Kuid nüüd on ta selgusele jõudnud, et see, mida ta vajab, on rahanduslik ülesehitaja, mitte aga enamline instruktor, kes harjunud revolutsioone tegema. Mõned Saksa lehed vaatlevad praegust olukorda kui Briti osavust Nõukogu Vene piüetele piiri panemisel Aasias. Saksa sotsiaaldemokraatide häälekandja „Vorwärts“ leiab, et „Nankingi valitsus, pärast seda kui ta oli kasutanud Nõukogude Vene abi, püüdis jõuda kokkuleppele kapitalistlikkude suurriikidega ja lahti saada tülikast Nõukogude liitlasest. Revolutsiooniline Hiina ei vaja enam enamlaste eestkostmist. Mida Hiina vajab ja otsib, on õpetajat suure rahanduse alal, nagu seda on Ameerika rahanduse esindajad Hiina pealinnas. Just nagu Persias ja Türgiski, lasti enamlastel Hiinas mängida oma osa. Nüüd on see osa mängitud.“

Saksa, eriti Preisi, parempoolsete häälekandja „Kreuz-Zeitung“ leiab, et sündmusi Hiinas tuleb vaadelda kui Moskva mõju vähenemist Aasias Briti diplomaatia hiilgava edu tõttu. „Ainult kõigest mõni aasta tagasi,“ kirjutab leht, „oli Hiina veendumusel, et ta suudab saavutada oma vabaduse ainult liidu läbi Nõukogude Venega. Hiljem näeme, et juhtivad Hiina kindralid loobuvad sõbrustamast Nõukogude-Vene võimudega. Kuomintangi parteis pääses tagasihoidlik tiib võidule radikaalse tiiva üle, kes ei suutnud varjata oma poolehoidu enamlastele. Praegu sõandab mees, kelle käes Hiinas tegelikult võim — Shian-Kai-Shek, Nõukogudega avalikult tülli asuda.“

Lähemas Aasia idas,“ jätkab leht, „liig modern monark Amanullah, keda kahtlustati liig suures sümpaatiats Nõukogude Venele, oli sunnitud lahkuma. Ka tema kokkuvarisemine tuleb kirjutada Briti arvele. Aasia südames näeme meie Nõukogusid igalpool taganevat võiduka Inglismaa ees.“

V. K.

Märkmeid käesoleva aasta suurtükiväe laagri perioodist Jägalas.

Käesoleva aasta laager möödus katses-tamise tähe all. Talve jooksul oldi ins-pektuuris tehtud hulk tööd — see tuli lask-mistel ära seedida.

Laskmisi 1—2 korda nädalas. Alati uue patarei suundamise ja paralleelvihu ehitamise meetodiga. Selgus, et uus mee-tod, mille aluseks töötamine deklioneeritud ehk toetusjoone abil orienteeritud saksa bussoliga, on lihtne, kiire ja täpne. Oh-vitserid kodunesid uue viisiga võrdlemisi kiirelt. Algul oli muidugi temperament-seid omavahelisi rääkimisi.

Esimest korda prooviti k. a. ka patarei paigutusplaani. Proovist võtsid osa laag-ri olevad kerged patareid. Tulemused olid rahuldavad. Plaani kasutamine võtab laskjalt tarviduse teha tülikaid arvutusi korrapärase vihu saavutamiseks ja tagab patarei suurtükide lõhengute saamist ühe-sugusel kaugusel. Plaani tuleb tarvitada muidugi juhusel, kui suurtükid positsioo-nile asetatud hajutult.

Uudisena patarei peal prooviti veel n.n. „märkriba“, mis kasutamist võib leida vast kõige sagedamini õistel laskmistel. Kui-võrt ta aga praktiliselt tähtis, jäi lahtiseks.

Laskmise, õieti eellaskmise, meetoditest oli uudiseks orthogonaalne meetod. See on õige lihtne ja jääb vist püsima. Kat-sed temaga läksid üldiselt korda.

Teistest eellaskmise meetoditest proo-viti veel kord neid, mis käsitamist leidsid juba eelmisel aastal.

Raskuse keskpunktiks oli siin eellask-mine külgvaatlusega ehk kurikuulsa φ - ω -ga. See ka arusaadav — esineb ju külg-vaatlusega laskmine kõige sagedamini. Peavalu sünnitas peamiselt φ ja ω leidmi-ne laskmisega. Kuna ω leidmine läks alati libedalt, oli φ kättesaamine keeruli-sem. Igal laskjal oli küll oma kindel ja kõige lihtsam väljaarvestamise viis, kuid arvestamise tulemused ei tahtnud klappi-da. Perioodi lõpupoole läks asi siiski pä-ris korralikult. Laskmisel ühe suurtükiga nõuti φ ja ω leidmiseks mitte enam kahe, vaid kolmepaugulisi seerijaid. Prooviti φ - ω -ga laskmist ka patarei järjekordade-ga ja kogupaukudega. Patareiga laskmise paremuseks on mitme lõhengu saamine korraga, milledest mõni annab ikkagi soo-vitud vaatluse.

Konstruksioon-kaardiga, improviseeri-tud planžetiga ja plotteriga jäadi rahule. Improviseeritud planžeti tarvitamisel tuldi

otsusele, et nurkkallangute mõõtmiseks on otstarbekohasem tarvitada äärejaotuse ri-basid, mitte aga mallisid. Plotteriga lask-misel kasutati esmakordselt plotteri peal leiduvaid ringisid, missugused senini olid kõikidele hiinatähestikuks.

Mis lahtiseks jäi, oli suunimine läng-võrgu abil. Mõned laskjatest tulid otsu-sele, et meetod on hea, teised jälle rapu-tasid kahtlevalt pead.

Palju vaielusi tekitas üleviimuriga leid-mise viis arvlusega. Selleks andis osalt maad viisi mitte just selge käsitamine vast ilmunud laske-eeskirjas. Lõpuks saadi ka sellest üle ja tunnistati ta otstarbekohaseks siis, kui vaatepunktis tarvitada kauguse-mõõtmise abinõud ja kui korralik kaart puudub.

Maastiku märkimine laskmisega, kasu-tades panoraamjoonistust, kõige paremaid tulemusi ei annud. Selles oli osalt süüdi liig monotoonne poligoni maastik, mis ei võimalda üksikute lõhengute täpsat mää-ramist panoraamjoonistusel.

Prooviti veel šrapnelli tegevust „kar-tetši peal“ ja rikošett laskmist šrapnelliga „löögi peal“.

Planžettlaskmisi oli k. a. mõni üksik.

Õiseid laskmisi — kaks. Need andsid pildi, kuidas õiset laskmist organiseerida, ja näitasid missuguseid laskemeetodeid tu-leks tarvitada, et laskmine annaks taga-järgi ja ei kujuneks lihtsaks paugutamiseks.

Huvitavaks katseks oli laskmine tõeli-selt gaasitatud positsioonilt. Tagajärgede-ga, patarei töö kiiruse mõttes, võis täiesti rahule jääda.

Side alal leidis üldtunnustamist p. t. arei sidekeskjaam ja sidekomando jagunemine töökondadesse. Missuguseid ühendusi peaks teatud töökond looma, jäi lõpulikult määramata.

Luure alal määrati enam-vähem kind-lamal kujul luurekomando jagunemine ja koosseis ning patarei ülema ja abi töö jär-jekord positsiooni valimisel ja positsioo-nile asumisel. Põhjalikku kaalumist leidis veel suurtükiväe tuletoetuse organiseeri-mise küsimus lahingu lähenemise perioodil.

Tulusaid näpunäiteid andis periood ka uue raske suurtükiväe rivi eeskirja, eriti laskmisi käsitava osa kohta.

Patareidevahelisi võistluslaskmisi k. a. ei olnud.

Numbrite võistluslaskmisi peeti igas patareis oma ette. Võistlesid rühmad.

Paremad tagajärjed olid: 18 nl. patareis — 17,25", 76,2 mm patareis — 28", 45" patareis — 24" ja 6" patareis — 26,5".

Telefonistidevahelised võistlused jäid ära süüdsate võistlusreeglite puudumisel.

Tutvunemise otstarbel suurtükiväega viibisid laagris kompanii ja pataljoni ülemate kursus, kõrgemasse sõjakooli sisseastujad ja jalaväe aspirantide kursus.

Kompanii ja pataljoni ülemate kursusele demonstreeriti kerge patarei tegevusse astumist, lahtiselt teotseva jalaväe tulistamist, 3" šrapnelli kartetši tegevust ja plañzettlaskmist.

Koos aspirantidega lahendati taktikaline ülesanne, mille eesmärgiks näidata, mis moodi saab jalavägi lähenemisel suurtükiväe tuletoetust. Taktikalise ülesande lõppedes, demonstreeriti patareide laskmist mitmesuguste märkide pihta. Mõni päev hiljem näidati tulekoonduse, segavatule ja tõkketule läbi viimist ning 6" lahingpomide tegevust.

Kokkuvõttes peab tähendama, et periood oli väga huvitav ja kasulik, eriti laagris viibinute patareide ülematele.

A. B.—B.

Ujumise tähtsusest.

Dr. Hans Zirk,
san. n.-leitn.

I.

In balneis salus!
(Suplemises — tervis.)

Ujumiskunst on nii vana, kui inimsugugi. Suures lugupidamises ja aus oli ta helleenlaste juures. Ühe harimata inimese kohta tähendati vanas Kreekas: „ta ei oska ei ujuda, ega lugeda“. (Ujumisosikus esikohal!). Ujumiskunst osutus vajalikuks jahipidamises ja sõjalaulukorras; ta oli tihedalt seotud tolleaegse kultuuriga. Roomlased, olles sõjaväeliseltselt hästi organiseeritud, võtsid ujumist oma vägede õppekavadesse ning kolm sajandit enne Kristust asutasid Tiiberi jõe kaldale esimese sõjaväe ujumiskooli. Keskajal — ristiusu levimise ja füüsilise keha salgamise ajajärgus, kadus lugupidamine kehaliste harjutuste ja ujumisspordi vastu täiesti. Prantsuse kuninga Louis XIV oli niivõrt veekartlik, et kunagi ei julenud jões supelda; kui ta heaks arvas end pesta, siis peeti seda suureks riigisündmuseks ja seks kutsuti kogu meditsiinilise fakulteedi konsiilium kokku ning vajati ministrite nõukogu heakskiitmist.

Alles uuemal ajal, möödunud sajandi alul, regenereerus supelus- ja ujumiskunst. Saksa turniisad Guts Muts, Jahn j.t. panid aluse võimlemise kõrval ka ujumisõpetusele. Kuid ujumise esiisaks osutus Preisi kindral Ernst von Pfuell. Teenides Austria väes, asutas ta 1810. a. Praagas esimese sõjaväelise ujumiskooli ja viis kaks aastat hiljem Austria kaitse-

väes ujumisõpetuse läbi. 1817. a. telkkis tema algatusel Berliinis eeskujulik ujumise õppeasutus sõjaväele, kus õppused olid rajatud meetodilisele alusele.

Viimastel aastakümnetel on ujumiskunst üle maailma levinenud ja igal pool väärilist tunnustust leidnud. Erilist hoogu ujumise kui erispordiharu arenemises on aga märgata alles uuel kehakultuurilisel ajajärgul — pärast Maailmasõda.

II.

Ujumise tähtsust iseloomustas öieti juba ujumisisa kindral Ernst von Pfuell, tähendades a. 1811: „Ujumine on suurepärane kehaharjutus, ükski teine ei ole kehajõu ja tervise alalhoiduks ning kõvendamiseks kasulikum toimega.“ Ujuja naudib supeluse mõju kahekordselt ja usaldub täielikult elemendile, milline ühele saamatule ja arale osutub kardetavaks ja kohutavaks eluaeg. Need tuled, mida ujumisõskus pakub, kaitse hädäohtu vastu, mis inimest paljus kohtes varitseb, mõtte võimalusele oma ligimese elu päästa õnnetuse puhul — peavad tubli ja rikkumata nooremehe südames äratama igatsust ujumiskunsti täiusliku omandamise vastu. Vanemad, hooldajad ja õpetajad jätavad liigselt hooletusse selle tähtsa kasvatuslise teguri ja unustavad, et kehajõu arendamine äratub noorsoos julgust ja teguvõimu.“

Ujumise tähtsusest kõneledes käsitan seda küsimust lühidalt järgmisest seisukohtist:

1) praktilisest,

- 2) tervislik kehakasvatusest,
- 3) psühholoogilis-kasvatusest ning
- 4) esteetilisest.

Individuaal praktiliselt osutub ujumisõskus igale inimesele tarvilikuks võimalikkude õnnetusjuhtude ärahoidmiseks. Leidub sageli inimesi, kes elavad veekogude ligidal, kuid sellele vaatamata on abitud, kui nad vette sattuvad. Tuntakse tihti peale põhjendamata aukartust selle märja elemendi vastu. Iga aasta sureb meil palju inimesi uppumise läbi, õnnetusjuhtude statistikas leiame uppumissurma esikohal. Näit. uppus 1927. a. 162 inimest, moodustades 42% õnnetusjuhtude üldarvust — kõige suurema suhteliselt teiste õnnetusliikidega. (Teiste aastate andmed vastavad ligikaudu samadele arvudele.) Uppumissurma ohvrid on, nagu andmeist selgus, peamiselt nooremast eest. Need on suured arvud meie väikse riigi kohta, kus iga terve ja elujõuline kodanik omaette väärtuse moodustab. Kui arvestada asjaoluga, et suurem jagu leidis surma olukordil, mil ujumisõskus päästvaks teguriks osutuks — tuleb kategooriliselt nõuda, et iga inimene ujumist ära õpiks. Ses suunas on palju tänuväärte tööd teinud mitmed sportlikud organisatsioonid korraldades ujumiskursusi soovijatele, kuid sellest ei jatku kaugeltki. Nii kui üksikute sportlaste tippsaavutused rahva kehakultuurset tasapinda ära ei määra, ei aita ka teatud piiratud ringkondade veesportimine. Eesmärki võib siis saavutada, kui laiemad rahvakihid ujumisspordi tähtsusest aru saama hakkavad ja teda kõikjal harrastatakse. Võtku eeskujuna vanadest helleenlastest; peame nõudma, et iga inimene lugemise kõrval ka ujumist õpiks. Soovitav on koolides ujumist sundusliku ainena õppekavasse võtta, nii kui see Ameerikas viimasel ajal teostatakse. Dr. Meissl kirjutab sealseist oludest: „22 naiskolledžis on ujumine sunduslikku õppekavasse võetud ja üheksas ülikoolis ei saa ükski üliõpilane teaduslise astme vääriliseks tunnustatud, kui ta mitte 50-yardilist katsemaad teatud sundajaga ei kata.“ Kooli kõrval suudaks palju ära teha kaitsevagi, võimalustest ujumisspordi harrastamiseks ei tohiks puudus olla — asuvad ju väeosad suvel sageli veerikastel kohtadel.

III.

Ujumise kehakasvatuse toime on erinev teistest spordiharudest. Ujujad

ümbrisev element — vesi — avaldab eestkätt head mõju naha, kui iseseisva elundi ülesannete täitmisele. Naha sekretoorsed funktsioonid (näiteks higistamine — kehale mittetarvilikkude ja kahjulikkude oluste eritamine) ja naha hingamine paranevad, peamiselt aga saab kehasoojust reguleeriv mehhanism treeneritud. Külma vee toimel tõmbuvad naha veresoone kokku, et kehasoojust vähem ära anda, veri voolab lihastesse ja siseelundesse, kiirendades seal ainete vahetust. Ujumisliigutused suurendavad lihastöö läbi veel märksalt seda protsessi, mille tulemusena keha määratu hulk soojust produtseerib — kompenseerides külma vee temperatuurist põhjustatud soojuskaotust. See loomulik reaktsioon on terveil seda tugevam, mida suurem keha ja vee temperatuuride vahel, olenedes peale selle ka organismi konstitutsionaalsest omadusest, kui ka vee mõju vältusest. Nõrgad, samuti ka vanad inimesed, kel reaktsioonijõud väike, peavad supelustel tagasihoidlikud olema; kuid korrapärase harjutuse läbi saab iga inimene oma keha reaktsioonivõimet suurendada — funktsionaalse kohanemise seadus (-treeningu) on siin maksev samas ulatuses, kui igal kehakasvatuse alal. Külma veega harjunud organism suudab end kaitsta ka külma õhu mõju vastu, omades seega vastupidavuse külmetushaiguste vastu, mida me veesportlaste juures ka tegelikult tõestatud leiame.

Vee tervislikele toimele nahasse lisandub ujumisliigutuste mõju kehaarene-mise, lihastiku, kui ka tähtsate siseelundite — südame ja hingamisorgani peale. Dr. Julian Marcuse kirjutab ujumise kohta: „Ujumine — see on vees võimlemine. Ta on, võib olla, täiuslikum võimlusharjutus, sest haarab oma alla kõik kehalihased ja toimib tolmuvas keskkonnas. Ujujale saavad osaks kõik supleja eesõigused suurenenud määral. Tugevnenud hingamisele ja vereringvoolule (sest süda töötab kiiremini ja jõulisemalt), ergukava tegevusele ning ainete vahetusele lisandub igakülgne lihastiku arenemine, peale selle veel verekoogu kasv ja veresoonte elastikkuse tõus; vette hüpped ja vee all ujumine aga kasvavad julgust ja otsustusvõimu, vastupidavust ja tahtejõudu. Seega osutub supeluse ujumisega esijärguliseks tervishoidliseks ja karastavaks vahendiks, abinõuks noorsoo kehalikuks arenguks,

millega vaevalt võiks mõnda teist võrrelda.“

Kehaliste võimete arendamise kõrval edendab ujumine tähtsat osa psühholoogiliskasvatustliku tegurina. Kestev viibimine ebaharilikus keskkonnas, kõhklemata, kiired vettehüpped vajavad teatud doosi julgust ja otsustusvõimet. Prof. Gorinevsky nimetab ujumist heaks enesevalitsuse kooliks. Õnnetuse puhul abiandmisega seotud hädaoht nõuab palju külma verd, võimalus oma ligimest uppumisest päästa tõstab ujujas enesetunnet, kasvatab sotsiaaltundeid, nagu ohvrimeelsust jne. Palju suuremal määral kui ujumine üksi arendavad vettehüpped julget meelt, enesevalitsust ja otsustusvõimet; mõistus ja meeled saavad hästi teritatud. Veespontimine kasvatab seega palju igapäevase elule kasulikke omadusi.

Ka ujumiskunsti esteetiliselt väärtust peab silmas pidama. Ta osutub tarvilikuks teguriks harmooniliste kehavormide kujundamises, parimaks vahendiks teel jõule ja ilule. Igaühele, ka kunstiliselt mitte haritud inimesele, on naudinguks jälgida elujõulist ja liikumisriikast ujuja keha liuglemisel vees, või distsiplineeritud lihasmängu mõne lendhüppe sooritamisel.

IV.

Lõpuks juhin tähelepanu ujumisspordi tähtsusele kaitseväes. Sõjas ei ole mit-

te vähe olukordi, kus ujumisoskus hädatarvilikuks osutub niihästi üksikule kaitsevälasele, kui ka suuremate koondustele. Kiirel liikumisel tuleb sageli veekogust, jõest ülepääsmiseks isiklikku osavust näidata. Väga tarvilik on vahest ujumine pioneer-, side- ja luureülesannete täitmisel. Ajaloost on teada juhtumeid, kus lahingu võit või kaotus ujumisoskuse või mitteoskuse arvele pannakse.

Rahuajal on ujumine parimaid keharahimise abinõusi, ta kasvatab, nagu ülal tähendatud, kehavõimete kõrval suurel määral ka sõduri hingelisi omadusi — julgust ja enesevalitsust. Oleks soovitatav ujumist sundusliku ainena teiste sõjaväeliste distsipliinide kõrvale õppekavadesse asetada. Arvestades asjaoluga, et suur osa väeosadest suvisel õppeperioodil laagrites veekogude läheduses asuvad, ei peaks ujumislüügituste äraõppimine tarbekohasel juhatusel raskusi sünnitama.

Nooredmehed, lahkudes teenistusest, kannavad rahva sekka need teadmised ja oskused, mis nad kaitseväes omandanud. Meie kehakasvatustlikes liikumises on kaitseväl ses suhtes kahtlemata mitte väike teene. Levigu ka ujumiskunst laiemaie rahvakihtesse tähtsa tegurina teel tervisele ja jõule!

Itaalia fastsistlik rahvusmiilits.

Itaalias on neljanda sõjalise jõuna maa-, meri- ja õhuväe kõrval fastsistlik rahvusmiilits. Tema kujutab oma tekkimise ja edasise arenemisega erisuguse ja huvitava nähte. Tema kujunes fastsistlikkudest võitlusorganisatsioonidest — mustasärgimeestest, kes 1922. aasta oktoobril Rooma vallutamisea aitasid võimule fastsistliku erakonna. Pärast ja ka praegu on tema ülesandeks fastsistliku korra kaitsemine.

Fastsistliku võimu kasvamisega käsi-käes omandas senine rahvusmiilitsa parteilik iseloom ka enam ja enam riikliku iseloomu, kuni tema 1923. aastal kuningliku dekreediga tunnistati üheväärseks liikmeks riigi teiste sõjalisjõu liikide peres. Tema peaülesandeks on ettenähtud sisekorra alalhoid riigis. Fastsistliku korra

kõvenemise kaasas kaotas see ülesanne oma tähtsuse. Et oma olemasolu õigustada, pidi rahvusmiilits omale otsima uusi tegevusalasid. Selle järeldusel asutati päris rahvusmiilitsa kõrvale, kellest alaliselt teenistuses olid ainult kõrgemad staabid, erimiilitsad — raudtee, posti, sadamate, metsa, teede, piiri ja asumaade valveks.

Tegevusalade laiendamine viis rahvusmiilitsa loomulikult vastolusse sõjaväega, kelle kulul ja arvel sündis tema laiutamine.

Praegu kuulub rahvusmiilitsale noorsoo ennesõjaväeline väljaõppe korraldamine.

Edasi on rahvusmiilitsa püüded sihitud suuremale kasutamisevõimalusele sõja korral kui seda ette näeb 1923. a. dekreet. Viimase põhjal pidid sõjaajal kõik sõjaväe-

teenistuskohustuslikud miilitsionärid astuma sõjaväkke. Järele oleks jäänud ainult sõjaväeteenistuse alla mittekuuluvad, mis oleks kujundanud ainult ühe kolmandiku rahuaegsest miilitsa koosseisust. Rahvusmiilitsa ülesanne sõjaajal oleks olnud riigi sisekaitse korraldamine.

Rahvusmiilits ei leppinud sellega, vaid tahtis sõjaajal esineda iseseisvate lahingüksustena. Algas võitlus. Sõjaväe juhatus põhjendas oma vastuseismist sellega, et sarnane talitusviis raskendab mobilisatsiooni teostamist ja miilits valib omale välja parema elemendi ja eriteadlased ning sõjavägi peab leppima jäänustega. Sõjavägi pidi järele andma, kaotades sealjuures oma kindralstaabi ülema.

Rahvusmiilitsat kavatakse kasutada sõjakorral kõigepealt vastavalt erialadele piiri-, ranna-, raudtee- ja riigisisekaitseks.

Õhukaitseks korraldatakse erimiilits. Selleks on juba määratud tuhat ohvitseri ja 30.000 sõdurit. On kavatsus seda arvu tõsta sajale tuhandale.

Seni loetletud ülesanneteks kavatakse kasutada sõjaväeteenistuskohustuslike miilitsionäride vanemad aastakäigud. Noorematest aastakäikudest, s. o. 22—36 a. vanustest miilitsionäridest kavatakse asutada „Mustasärkide“ pataljoni sõjaajal rindel kasutamiseks. Igas välidiviisis oleks 2 sarnast pataljoni. Loodeatakse neid pataljone rahuaegse 30 diviisi ja sõja korral juure vormeeritavate diviiside jaoks asutada juba käesoleva aasta jooksul. Rahuaegse 30 diviisi jaoks pataljonid vormeeritakse nende diviiside territoriaal piirkondades. Uued vormeerimised aga sünniksivad peaaesjalikult Ülem-Itaalias.

Arvestades sellega, et need pataljonid komplekteeritakse väga hea inimmaterjaliga ja kes on rahuaegse elu ja tööga kokku liidetud, saavad nemad esimestel mobilisatsiooni päevil väljaastumiseks valmis. On kavatsus sellepärast sõja algul uuesti vormeeritavate diviiside koosseisu määratud pataljone kasutada ühes Alpi küttide, kergete, lennuväe ja piirikaitse osadega mobilisatsiooni katteks ja ootamatuteks sissetungimisteks vastase territooriumile.

Mustasärgipataljoni koosseisus on 20 ohvitseri, 600 sõdurit ja 18 krg klp. Tema organisatsioonis on staap, staabirühm ja kolm kompaniid, igas ühes kolm lahing- ja üks segarühm. Igas rühmas on kaks laskur- ja üks krg. klp. jagu kahe kerge kuulipildujaga. Rsk. klp. kompanii puudub. Laskurid on relvastatud karabiinritega, täägi ja püssigranaatidega (trombo-

cino). Laskur kannab kaasas 108 padrunit ja 18 püssi- ja käsigranaati. Iga klp. on kaasas 6000 padrunit.

Iga miilitsa pataljoni jaoks moodustatakse mobilisatsiooni korral sama koosseisuline täienduspataljoni (b. di marcia) Pataljoni kaadriks on rahuajal üks kompanii, mis koosneb 4 ohvitserist ja 105 sõdurist. Pataljone komplekteeritakse sõja korral enne sõjaväeteenistusliku noorte õppuse läbiteinud 18—21 aastastest noortest meestest.

Sõjakorral kujundavad need pataljonid arvuliselt suure jõu. Pataljone on praegu 500 (130 legioni), mille koosseisu kuuluvad 300.000 meest nooremaid aastakäike (22—36 a.). Sinna juure 150.000 vanemaid aastakäike ja 18.000 erimiilitsionäre. Piiri katteks on praegu 20 pataljoni täielikult valmis, kuna teistel on väli-varustus veel puudulik.

Sarnane on praegune Itaalia rahvusmiilits, mis peab vastama meie kaitseliidule. Põhijooned on samad mis meil, kuid tema ülesanded on rohkem väljaarenenud. Tema arenemist soodustavad tema tekkimise lugu ja ka praegune sisepoliitiline olukord. Huvitavana ja vaielusi tema kodumaal esile kutsuvaks osutuvad tema kasutamise viis sõja ajal ja sellest olenevalt tema arendamise suund. Rahvusmiilits kipub tõrjuma kõrvale sõjaväe.

Asjaolul on häid ja on ka halbu külgesid. Igatahes on rahvusmiilitsa pataljonid rahuaegse tööga ja kooselamisega tugevasti kokkuliidetud väeüksused, mis kindlasti puudub mobilisatsiooni korras kiirelt komplekteeritud ja otsekohe lahingusse saadetavatel sõjaväe üksustel. Rahvusmiilits koosneb valitud elemendist — nii moraalselt, kui lahingväärtuselt. Rahvusmiilitsa mobiliseerimine teostub kiiremalt kui sõjaväe mobiliseerimine — täiel määral territoriaal alusel ja häire korras.

Miilitsa puudustena esitavad Itaalia sõjateadlased asjaolu, et tema omas suures enamuses koosneb ainult puht laskur üksustest, kellel puuduvad kõik praeguse aja lahingus jalaväe lahingüksuses ilmingimatult vajalikud tehnilised vahendid. Nagu sellest väitest tundub, kujunduvad miilitsa üksused mobilisatsiooni plaanis vormeerida ette nähtud sõjaväe osadele lisaks ja seega on võimalik nende nõrk tehniline varustus.

Võimalikule lähemale sõjale ettevalmistamisel maksab praegu igal pool paratamatult põhimõte — kõik riigi elavjõud ja materiaalsed võimed rakendada sõjaliste

ülesannete lahendamisele. Tuleviku sõjas võitu lootev sõjavägi peab seniste arusaamiste järele kõigepealt arvult suur olema. Üheks kaaluvamaks sõjaväe arvu piiravaks teguriks on praegu igalpool riigi majanduslik kandejõud. Peab oletama, et praegu täielikult suurriigi ilmapolitika tähe all purjetaval Itaalia ka juba sõjaväe sõjalale asetamisel on arvestatud riigi maksimaalsete majanduslikkude võimetega. Seega suure arvu täiendavalt vormeeritavate miilitsa pataljoni ajakohaselt varustamine peaks olema ühenduses raskustega. Väga hõlpsasti võivad miilitsa pataljonid kujuneda puuduliku varustuse järeltulijate peale pandavaid lootusi, mis on õigustatud valitud komplekteerimise elemendi tõttu, mitte rahuldavateks. Neid on nähtavasti mõeldud valitud löögi üksusteks, kuid hea vaim relvata on võimatu praeguse aja lahingolukorras.

Kui aga oletada, et miilitsa pataljonid relvastuselt peavad kujunema võrdsusteks sõjaväe üksustele, siis paratamatult peab sündima nende varustamine sõjaväe üksuste arvel, mille järeltulijate viimased võrdsetel nõrgenevad ehk nende arv peab vähenema. Seega kujuneks riigis kaks sõjalise jõu kuju, kes võistlevad oma olemasolu pärast. Praeguses olukorras tõuseks ja

paisuks miilits, kuna sõjavägi taanduks — kuivaks kokku.

Miilitsa kui ka sõjaväe osade komplekteerimine sünnib paralleelselt ühel ja samal territooriumi osal, kusjuures miilitsal on eesõigus omale parema elemendi valimiseks. Sarnane olukord langetab mobiliseeritud sõjaväe osade lahingväärtuse ja ühtlasi raskendab mobiliseerimise olukorra.

Et miilitsa osad ei kujuneks nõrgalt varustatud vesivõsudeks sõjaväeosade kõrval, siis on loomulik, et vastavalt miilitsa osade arvu kasvamisele väheneks mobiliseeritav sõjaväeosade arv. Ehk jälle tuleks sõjaväe ja miilitsa ülesanded niiviisi kordineerida, et sõjavägi piirduks ainult kodanikkude sõjalise ettevalmistamisega, kuna sõjaliste jõudude mobiliseerimine ja ka sõjapidamine kuuluksid siis tervikult miilitsa kompetentsi.

Itaalia rahvusmiilitsa arendamise suund on omapärane nähe, mis on tingitud täiel määral seal maksvast erinevast riigi sisekorrast. On väga küsitav, kuivõrt sarnane riigi sõjaliste jõudude arendamise suund mõjub soodustavalt kaasa riigi sõjalisele valmisolekule. Samuti ja veel rohkemal määral on küsitav kas Itaalia eeskuju on istutatav ja eduga arendatav mõnes teises olukorras.

M. T.

Kunstist, sõjast ja muust.

Kunstnikkude ekskursioon Lätti karikaturisti kõveras peeglis.

Harva satuvad kokku kaks sarnast äärmist ollust, nagu kunstnikud ja sõdurid. Aga et nende kahe erineva elemendi kokkupuutumisel mingit plahvatust ei sünni, selleks andis küllaldase tõenduse äsja korraldatud sõdurite ja kunstnikkude ühine ekskursioon Lätti. Kuid seda selgemini võis tõmmata piirjooni kunstniku ja sõduri iseloomu vahel, näha nende kahe karakteri erinevust teineteisest, aga ka ära määrata seda sidet, mis neid ühendab, mille prožektorid kiirte all nad vägagi ühises valguses paistavad.

Ent pisiasjus karakteri erinevus tuleb teravalt päevavalgele.

Ja siin, minu härrad, andestage mulle, kuna humoristi nuga ei lõika liig sügavale, tõmban mõne kriipsu.

*

Võnnu ligidal, Pakode kõrtsi juures niideti maha kuulipildujate tulega Saksa rat-

sakolonni. Keset lagedat tasast kõrgustiku, päikese kuld kihutavatel hobustel ja paljastatud mõõkadel. Tagaplaanil õrna sinasse uppuvad maastikud, metsad ja ilus sinine survetaevas.

Ja seda episoodi tahtsid kunstnikkudest maalida kõik. Saaks ilus pilt, kunstimaitseline, värviküllane, ilma et oleks rikutud ajaloolisi fakte või ignoreeritud värvideski tõsiasi. Muidugi, kui kunstnik oma kuuluvuse mingisugusesse voolu maha salgab. Sest sõda ei tunne mingit muud voolamist, kui ainult vere!

Kunstnik tahaks, et kõik Vabadussõja lahingud oleksid peetud Pakode kõrtsi juures, ratsakolonni pealetungimisega, mõõkade läikimisega ja päikeseküllase suveilmaga.

Lihtne: paar väeosa mõlematest sõdivatest pooltest teevad kokkuleppe, mille järele esimesel ilusal ilmal nad kohtavad

- 1. PAUL SEPP, kellest saaks hea sõjafilmi lavastaja.
- 2. PEET AREN, peast maalimise suurmeister.
- 3. Kapten VILLEM, kõige lahkem seletuseandja.
- 4. Kapten EISEN, kõige pikem „ekskursant“.

- 5. Major TUIK, ekskursiooni juht, keda väga raske joonistada.
- 6. ARNOLD VIHVELIN, nende ridade kirjutaja konkurent Läti õrnema soo suhtes.
- 7. Arhitekt BURMAN, uurib Läti õllepudelite arhitektuuri.

Pakode kõrtsi juures. Nii ja nii suure arvu hobustega, kuulipildujatega ja tribüüniga kunstnikkudele, et need võiksid jälgida tõelise võitluse käiku ja maalilist ilu. Ja nii oleks ka puhtsõjalisest küljest asi palju lihtsam, kergem ja süstematiseeritud. Kannatada saab ainult üks maa-

koht, tungib peale ratsakolonn, kuulipildujate tuli niidab ja kunstnikud vaatavad. Korrapärane ja selge. Jäävad ära kõik segadused, maakuulamid ja asjatud edasi-tagasi jooksmised. Ja peasi — sõjamaal tuleb ilus, kunstipärane ja täis meeoleolurikkust. Nii ajaloolised lahingud

kunstilise jäädvustamise teel võivad jääda järeltulevatele põlvetele mälestuseks „ilusatest aegadest“...

Annaks jumal, et pandaks ühte sõjamaali ka muud, kui kunstilist ilu.

Aga mida siis?

Kas ainult teatud episoodi tõetruud kujutust, — nii öelda, — värvilist fotot?

See oleks kunsti surm.

Ükski tõsine kunstnik ei rahulduks sellega. Sest see on juba kunsti põhinoe, et kunstiteoses peab ilmema kunstniku „mina“.

Muidu on see käsitöö.

Aga siinjuures on ikkagi selge, et sõjamaali võib luua ainult kunstnik. Kas ta tõrjub siis oma „mina“ kõrvale, ja ohverdad oma isiklike vaate tõetruude situatsioonide võiduks, saavutades selle tasuks oma kolleegidelt sõimu ja etteheiteid, või ta pipardab teda oma „minaga“.

Ja kui siia juurde arvata seda, et rida kunstnikke leidub, kellel eriti arenenud sõjaasjanduse puudulik teadmised, ning seda „effekti“ oma riikliku fantaasiaga asendada tahavad, siis võib kavatsitava sõjamaali asemele saabuda selle omapärase surrogaat, täis lihtsameelset huumori.

Ja kui ma faktidele toetudes oma mõttekäiku loogiliselt edasi arendan, siis saame Landeswehri sõjast umbes järgmise maali:

Moment enne rünnakut. Ees kaitsekraavis istuvad laudlinaga kaetud laua taga sõdurid ja einetavad. Teenistusvalmis oober serveerib vähki ja kompotti. Öhus surub umbes 100 suurtüki- ja püssikuuli. Nad on kõik aadressiga märgitud, et ei sattuks mõni võõrasse kätte. Seal samas asub habemeajaja äri, kus coiffeur puuderdab parajasti ühte sõdurit. Äri kaunistab silt: siin aetakse habet omadele poole- ja vaenlastele kahekordse hinnaga. Ning all tindiga kirjutatud sedelikesel: sildi riikumine kuulidega kõvasti keelatud. Keelust üleastujad võetakse kohtulikule vastutusele. Kohaliku rügemendi habemeajaja.

Pisut eemal seavad kümnekond sõdurit vihmavarje korda, kuna rünnaku ajaks ähvardab tulla vihma, ja taksoautodel, mis lähemast alevist rünnakuks kohale tellitud, puudub vihmakate, kuna kaitsekraavi serval jalutavad paar ohvitseri. Neil pole mingit hädaohtu karta, sest neil on palitu kraed ülesse tõmmatud. Paarsada sammu vaenlase pool salkkond sõdureid mängivad piljardit. Vaenlane neid ei tulista, sest neil on puhkus.

Paremal pool, põõsastega piiratud künkal asub kahur. Kaks sõdurit laevad kahurit, kuna kolmas kahuri trikli puhastamisega ametis on.

Eesplaanel tugitoolis istub ohvitser pahase näoilmega ning vaatab kella. Kell kolm pidi vaenlane märku andma rünnaku alustamiseks, kuid nüüd on kell juba pool neli ja märguandmisest pole kuulda ei kippu ega kõppu. Nähtavasti on vaenlase kolonn magama heitnud, ning neile omase hooletusega äratuskella üleskeeramata unustanud...

Sellepärast, mu härrad, sügisel ma-nöövritele.

*

Kui ekskursioonile Segevoldis selgus, et Engelhartshofi sõiduks ühtegi sõidukit ei leidunud, siis otsustati see päev, mis pealegi pühapäev juhtus olema, kasutada suvitamiseks Lätimaa Schveitsis.

Ja kuigi mehed kahepäevisest rünnakust küllalt väsinud olid, ei kokkunud ükski vaevanõudvast suvituspäevast tagasi, vaid sooritasid ka selle ülesande en-nastohverdavalt.

Kuid oli ka neid, kes eelistasid maalmist. Selle viimase omadusega hiilgas eriti Paul Sepp, ekskursiooni noore hingega vanapapa. Ta otse nii põles maalimiskirest, et viis lõuendile porilombi, millest kuulujutu järele kaks landesveerlast oma hobust jootnud. Vean kihla, et see vesi, mis seal kümne aasta eest oli, niisutab praegu Brasiilia kohviistandusi.

Siis tahtis vanahärra ühe lahinguepisoodi kohe koha peal valmis maalida, kuid kapten, kes poseeris, ei suutnud teda oma eeskujuga küllalt vaimustada. Sõjamees ei oska lihtsalt poseerida. Liig loomtruu. Ja võib väga kergesti ärevusse sattuda, sest kunstniku ees seista on hoopis teine kui lahingusse minnek. Peab olema kunstnik, et osata olla sõjamees. Üks kapten seda ei oska.

Roman Nyman selle vastu maitstes täiel sõdmul Liivimaa Schveitsi suvitumõnu ja Läti keeluseadust. Too viimane on maksey ainult pühapäeval. Igatahes, mis osa keeluseadus Läti avalikus elus mängib, seda ei taipanud ma hästi. Kuid nagu Nymaniga vesteldes selgus, kannab keeluseadus Lätis hoopis teistsugust iseloomu, kui näiteks Soomes. Lätis pole mitte keelatud joomine, vaid kaine olek.

Ja nii mõnegi ekskursandi auks olgu öeldud, et nad Läti keeluseadusega vast-ollu ei sattunud.

Mis maalimisse puutub, siis Nyman usub, et aasta kümne pärast leiutatakse

8. Kapten MÜLLERSTEIN, kes tõendas avameelselt, et ohvitser erariietuses valitsevast moest midagi ei tea.

9. R. NYMAN, kes varsti masinaga sõjamaale valmistama hakkab, Looe lahinguvälja hommikuses kastes.

10. ED. OLE, kes Läti tütarlaste armuavaldu sed kõik valesi tõlkis.

11. ESLON, kes asjata püüdis takistada habeme kasvu.

12. KULKOFF, üks vagune perekonnainimene.

13. SIIVARD, ja see oleks kõik.

14. R. TIITUS, kõige selle kurja juur.

maalimismasinad. Väga võimalik. Kuid praegu pole neid veel mitte ja sellepärast ei ole üks blokk ja pliats sugugi mitte ülearune.

Arhitekt Burman aga ei looda palju maalimismasinasse, seda enam aga Läti ajalehtedesse. Need ristsid tema ekskursiooni juhiks ja Burman õnnistaski oma ristseid Võnnu restoraanis kahe konjaki pudeliga, mida ta tellis. Muidugi mitte omal arvel.

Ekspursioon tõi Burmanile pettumuse. Esiteks: kuulipilduiate tuli ei taha end lasta hästi arhitektuuris jäädvustada. Teiseks: sabakuub oli asjata kaasa võetud, kuna polnud ametlikku vastuvõttu. (Kurjad keeled rääkisid, et Burmani maalikast olla sisaldanud koguni paar frakki ja ühe arhitektuurse tsilindri. Ent kuulujuttude peale me ei raja midagi.) Sellepärast Burman oma arhitektuuriliste kalduvuste tõttu tähelepanelikult uuriski Läti õllepu-

deleid, mis oma arhitektuurse ehitusviisi poolest palju uut ja üllatavat pakkusid. Ja et oma sabakuube mitte asjata kaasas olla vedanud, sõitis ta Segevoldi jõudes Riiga edasi.

Seal tuntakse enam riide väärtust. Ka Vichvelin otsis Lätis asjata töötamisevõimalusi. Neid ei leidunud seal. Lõpuks ei jäänud tal muud üle, kui ajaviiteks paar etüüdi maalida. Talle oli igatahes vale informatsioon antud ekskursiooni kestvuse üle, kuna oli värve kaasa võtnud neljaksteistkümneks aastaks.

Peet Aren sellevastu lubas teha kõik peast. Tõesti, peab olema hea pea.

Kõige enam sõjast huvitatud oli Ed. Ole, endine kubist, praegune lätlane. Ole peab ennast ise hiinlaseks, ja sõna „Ole“ olevat kuidagiviisi tuletatud Buddast...

Aga ma tahaksin heameelega näha, kuidas näeb välja üks kubistline sõjamaal?

Kulkoffil, kui endisel ohvitseril ei tohiks sõjamaali loomine palju raskusi tekitada. Bog snajet!

Esloni töötahte intensiivsust segasid jälle Läti tütarlapsed ja kiire habeme kasv. Räägitakse, ta ei saavat kunagi ühejoonega oma lõunat süüa — vahepeal tuleb vähemalt kordki habet ajada, kui ei taha, et habe supisse sattub.

Siivard, kui noorem ekskursantidest, — kui nende ridade kirjutaja maha arvata, — pidas end ka sellekohaselt üleval.

Nii on ilus.

Ekskursiooni sõjamehelikust osast rääkides tuleb esimesena nimetada major Tuisku. Oma sõbraliku tagasihoidlikkusega võitis ta kõigi sümpaatiat. Ekskursiooni juhina ta oli kui isa kolmeteistkümnepärase lapsega. Ostis neile sõidupiletid, muretsetes öökorterit, hoolitses toidu eest, vaatas, et keegi sõidust maha ei jää, pani neid õhtul magama ja äratas hommikul

üles, oli mures kui keegi liig üleannetuks läks, — kuid — vitsakimpu ta ei tarvitanud kordagi.

Kaptenid Stockeby, Müllerstein, Eisen ja Villemi, Landeswehri lahingute tegelike juhte, nägid palju vaeva, enne kui kunstnikud lahingu käigust õige pildi said.

Isiklikult nendega võisin enam tutvuneda Müllersteiniga, kellega koos Segevoldis suvituspäeva veetsin. Koolipoisi põlves hea maalijana, oli ta kõige enam huvitatud kunstist. Kui kuulis, et kunstnikud stipendiume saavad, lubas sõduri ameti nurka visata, kunstnikuks hakata ja kultuurkapitali kuj. kunstide sihtkap. valitsusele palvekirja saata stipendiumi saamiseks. „Praegu ma veel maalida ei oska, aga kui stipendiumi saan, küll siis õpin“, nii lubas ta kirjutada.

Ja ma ei eksi, kui ütlen, et on meie kunstnikkude hulgas stipendiaate, kes ei oska midagi ja ei ole ka õppimiseks mingit lubadust annud.

Stockebyst jäi meelde see, et teda huumor kunagi külmaks ei jätnud.

Lõpuks olen aga unustanud koguni härra Poska, sõjamuuseumi juhataja, kelle fotoaparaadi puudumisel ekskursioon 95 prots. oma väärtusest oleks kaotanud.

Vajutab nupule ja maastik valmis. Kes julgeb siis tõendama tulla, et Nymani fantaasia kord reaalsuseks ei saa?

Nüüd aga, kus olen jõudnud lõpule oma kirjutusega, et ei saaks mind keegi süüdistada erapoolikus ja sihilikkuses, küsin: Milleks õige lubatakse ühes tõsisel, teaduslikul ekskursioonis eksisteerida ajakirjanikul, eriti karikatüristil, kes näeb alati tõsiasju sootu teises valguses?

Igatahes tahan kanda hoolt, et edaspidi sarnased väärnähtused juba nende tekkimisel hävitatakse.

R. T.

Kaitseväe elu.

Kaitseväe sügisesed taktikalised harjutused.

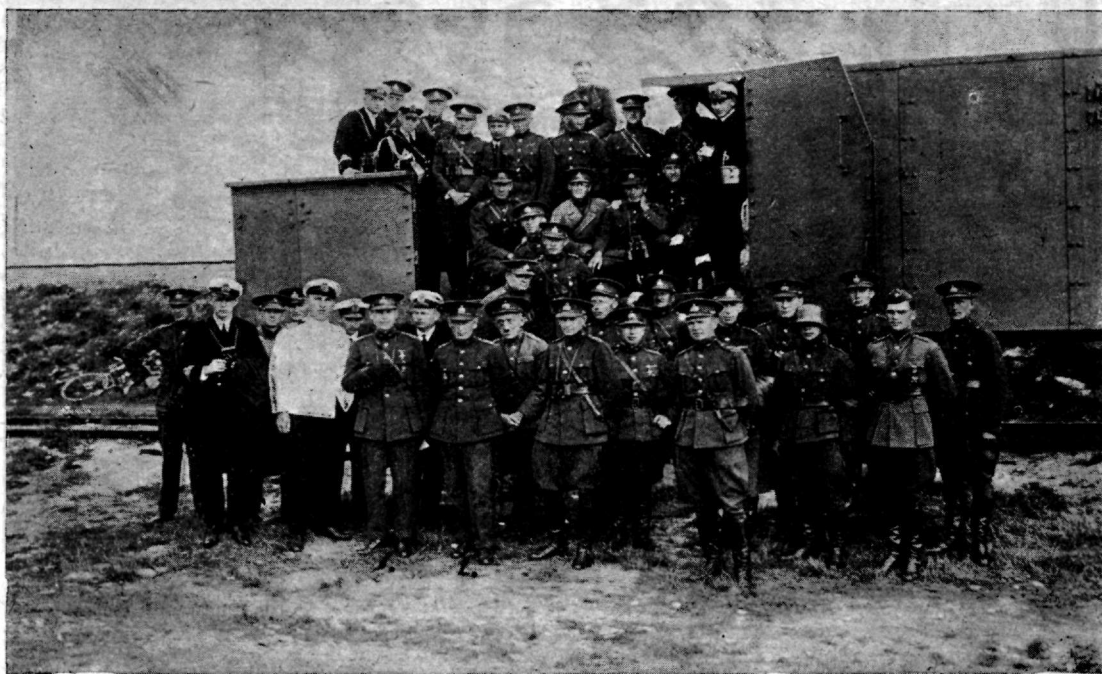
Kaitseväe sügisesed taktikalised harjutused algasid 1. septembril 1. ja 2. diviisi piirkonnas Kaitseministrilt ülesseatud põhimõtete kohaselt. Harjutustest võtavad osa ainult teatud osa mõlemal diviisi koosseisu kuuluvatest väeosadest. Harjutused sünnivad vastavate diviisi ülemate juhatusel. Kaitsevägede staabist

sõitsid mõned ohvitserid harjutusi pealtvaatama.

Soome kapt. Räppänen Eesti Kõrgemasse Sõjakooli.

3. septembril jõudis Eestisse Soome kapten Räppänen, kes kaitsevägede staabi ja soome kindralstaabi vastaval kokkuleppel komandeeritakse meie kõrge-

1. soomusrongi rügemendi ja merekindluste ohvitseride vastastikkuselt tutvunemiskäigult.

Merekindluse ohvitserid 1. soomusrongi rügemendi elu-oluga tutvunemisel 9. aug. s. a. Paldiskis. Keskel (1) 1. soomusr. rügul k. t. major A. Aron ja merekindluste ülema k. t. major K. Freiman (2).

masse sõjakooli 2 aastaks kursuse läbi-võtmiseks.

1927. a. oli Soomest komandeeritud meie kõrgemasse sõjakooli kapten Kuusela, kes käesoleval aastal lõpetab meie kõrgema sõjakooli. Samal alusel on ka meie ohvitserid komandeeritud Soome kõrgemasse sõjakooli. Käesoleval aastal lõpetab Soome kõrgema sõjakooli kapten Sinika ja käesoleval aastal algavale kursusele on komandeeritud leitnant Kussental.

Kaitseliidu uue maja avamine ja õnnistamine Tallinnas 31. aug. s. a.

Juba kaitseliidu uuel kujul asutamisest saadik (pärast 1. dets. 1924. a.) tundus Tallinnas asuval maleval suur puudus otstarbekohaste ruumide järele. Maleva staapi läks suurte raskustega korda esialgselt paigutada peastaabi hoonesse, kus ta mitu aastat töötas kahes väikeses kitsas toakeses. Pärastpoole saadi neid ruume pisut suurendada, kui peastaabi majast lahkusid seni seal veel püsinud üürnikud. Ent puuduvad ikkagi korralikud õpperuumid, aja-

kohane võimla, kodu, garaažid ja laduruumid, lasketiir jne.

Seepärast jõuti peagi otsusele, et tuleb asuda Tallinna malevale otstarbekohaste ruumide ehitamisele. Esialgul kavatseti seda teha koos ratsapolitseiga. Kuid see kavatus jäi mitmesugustel põhjustel teostamata.

Lõpuks, kui selgus, et ehitamine koos ratsapolitseiga jääb katki, hakati juba mõtlema iseseisvale ehitustööde läbiviimisele, mis siis ka algas möödunud aasta kevadel.

Nüüd on uus hoone valmis. Tema asub Kaarli tänaval Kaitseliidu peastaabi kõrval Kaarli kiriku poolses küljes. Temas leiavad aset ilus ajakohaselt sisseseatud võimla, mida hakkavad kasutama ka koolid, spordiühingud, naiskodukaitse ja noored, õppesaal, maleva staabi ruumid, maleva kodu, lasketiir, garaažid ja laod ja kaks 4-toalist korterit.

Uue hoone avamine ja õnnistamine teostus laupäeval, 31. augustil s. a. kell 17. Uue hoone avab ja annab ta Tallinna malevale kasutamiseks üle kaitseliidu ülem kindral-major J. R o s k a. Õnnistamist toime-

Kaitseväe allohvitseridest spordiinstruktorite III lend.

Kursus lõppes 15. aug. s. a. Kursus kestis 6 kuud. Tööl oldi suure huvi ja armastusega töö vastu. Õppetöö tulemused olid kõige paremad.

Kursuse lõpetajad omasid kaitseväe kehalise kasvatuse instruktorigi õigused.

Kv. keh. kasv. kursuse ülemad, instruktorid ja kursuse lõpetajad, III lend. 1929. a.

Istuvad vasakult: Instr. Popoff, instr. Ohaka, instr. ltn. Möttus, kursuse ülem major Kivistik, kv. ü.õ.a. ülem kindr. major Johnson, kursuse rühma ülem n.ltn. Peiesnik, instr. Sulg, kurs. veltv. veltv. R. Salm. Seisavad vasakult:

v.ao. Kuldvere J., n.ao. Ferchen O., n.ao. Kudeberg A., n.ao. Muhk J., n.ao. Raudsepp A., v.ao. Seliuff A., n.ao. Veske A., kpr. Hennoson P., n.ao. Pihlak Ed., n.ao. Purro N., n.ao. Annuk O. III rida vasakult: n.ao. Luiv F., v.ao. Kingsepp H., n.ao. Parts K., n.ao. Veidenbaum V., v.ao. Grupp R., n.ao. Jurak J., n.ao. Kask A., n.ao. Pungas A., v.ao. Nõmmik P., v.ao. Oepa A., n.ao. Lukk A., veltv. Ordnok K., n.ao. Kuika Osk. IV rida vasakult: n.ao. Konks O., n.ao. Mitt V., n.ao. Nugis H., veltv. Bach O., n.ao. Alveus J., n.ao. Sirkel O., n.ao. Tukman J., kpr. Haug H., n.ao. Talv K., n.ao. Michkeson J.

tab Tallinna maleva vaimulik õp. Fr. Stockholm. Külalistena võtavad veel hoone avamisest osa ka Soome Kaitseväe ülem kindral Malmberg ühes abikaasa ja kahe Soome kaitseväe pealiku ning

Läti Kaitseväe staabiülem Berzing. Ka Läti kaitseväe Riia rügemendi laskurmeeskond, kellel pühapäeval on võistlused Tallinna maleva meeskonnaga, viibib avamisel.

Sõjakirjandust.

INGLISMAA.

The Army Quarterly. Juuli 1929. a.

I. Toimetuse poolt. Selles traditsioonilises sõjapolitilises ülevaates mõeldud veerandaasta eest pühendatakse sooje ridu marssal Foch'i mälestuseks. Foch oli — ütleb autor — suur väejuht ja tuline patrioot kes teenis oma isamaad kogu südame ja mõistusega. Lihtsa iseloomuga, sügavalt usklik ja kõrgelt arenenud autundega — on ta

õigusega ärateeninud tõsise rüütli nime (un chevalier sans peur et sans reproche). Omas nekroloogias autor eriti kriipsutab alla Foch'i suurt taktitunnet, mis teda — liiduvägede ülempuhatajana — aitas üle nii mõnestki raskusest ühiste operatsioonide teostamisel maailmasõjas.

II. 1929. a. võistluskirjatöö sõjaasjanduse alal kapten Bertrand Stewart'i auhinna peale. Võistluse teemiks oli: „Selajal kui 19. sajandil alalised sõjaväed muu-

tusid relvastatud rahvaks ning relvastatud jõud tunduvalt suurenesid — on 20. sajandil märgata tendentsi sõdurite asendamiseks masinatega suurendades sõjalist jõudu mehaaniliste ja teadusliste leiutuste abil. Milline on selle tendentsi mõju sõjaväe organisatsioonile ning operatsioonide läbi viimisele sõjas?”

Komisjoni poolt on tunnustatud auhinna vääriliseks major B. C. Dening'i töö, kes käsitledes küsimust, tuleb otsusele, et tuleviku sõdades saavad mängima tähtsat osa kiiresti liikuva d me h a n i s e e r i t u d ü k s u s e d kõrvuti jalgsi liikuvate väeosadega (marching formations), kellede ülesandeks jääb kaitse ja politseiteenistus. Kus maastik seda vähegi lubab, saab sõjategevus koosnema operatsioonidest, milledest ühed, aktiivse iseloomuga, teostatakse kiiresti liikuvate mehhaniseeritud üksustega lennuväe kaasabil kuna teised, peamiselt kaitse ülesandega, viiakse läbi teiste väeliikde poolt.

III. I. L. Vachell. Sõjaväe mehhaniseerimine ja selle mõju koostöötamisele lennuväega. Küsimuse arutamise otstarbel võtab autor mehhaniseeritud üksuse koosseisus nii kui see on enam-vähem väljakujunenud viimase paari aasta vältusel Salisbury Plain'i ja Aldeshoti õppeväljadel tehtud katsetel mehhaniseeritud üksustega, ja nimelt: 1 keskmiste tankide pataljon — 48 tanki, 1 kergete tankide pataljon — 70 kahemehe tanki, 1 soomusautode pataljon — 48 autot, 1 mehhaniseeritud väljasuurtükiväe brigaad — 4 patareid, 1 mehhaniseeritud kuulipildurpataljon — 36 relva, 1 mehhaniseeritud sideüksus ja üks samasugune pioneerüksus. Kokku — 300 sõidukit. Kui siia juure veel arvata vooriosad, töökojad ja sanitaarasutis, siis tõuseks sõidukite arv 800, mis tarvitavad liikumisel ümargusest 170 galloni põletisainet ja 50 galloni õli ühe miili peale. Täielise lahingvarustusega sarnane üksus võiks läbi sõita kuni 180 miili, jääda baasist eemale kolm päeva ja pidada ühe või kuni kahe lahingut. Suurematel distantsidel ja kauemaks ajaks välja minnes peab üksus korraldama juurdevedu baasist. Kõige väiksem kiirus oleks 8—10 miili tunnis — teid mööda või üle kergema maastiku.

Et sarnane mehhaniseeritud üksus võiks tegutseda iseseisvalt, kiirelt ja otsustavalt, vajab ta tingimata lennuväe abi, kusjuures viimase ülesandeks oleks peamiselt luure toimetamine ja siis veel abistamine lahingus vaenlasega. Kuidas neil juhtumitel võiks sündida koostöötamine mehhaniseeritud üksuse ja lennuväe vahel — seda käsitleb autor oma artiklis üksikasjalikumalt.

IV. Major T. I. Edwards. Rügemeni värvide evolutsioon. Huvitav ajalooline ülevaade lipu tekkimis- ja arenemisloost üldse, eriti aga Inglise sõjaväes.

V. Schlieffeni plaan. Kommenteeritakse dr. I. V. Bredt'i raamatut „Die Belgische Neutralität und der Schlieffensche Feldzugsplan“ (Berlin, Stilke, 10 marka), — kus selgitatakse misugune oli Schlieffeni plaan tõelikult, kuidas Moltke seda muutis ja mispärast ta seda tegi. Kirjatöö autor on Saksa riigipäeva ja ühes sellega ka parlamentaarse komisjoni liige, mis uurib sõja kaotamise põhjuseid keskriikide poolt 1914.—1918. a. Seepärast leiduvad dr. Bredt'i raamatus andmeid, mis siia maani pole pääsenud avalikkuse ette. Sel põhjal olevat raamat huvitav seda enam, et autor on ise hea sõjaasjanduse tundja.

VI. Baieri kroonprints Rupprecht'i sõjapäevaraamat. (v. „The Army Quar-

terly“, aprill 1929. a.). Raamatu arvustaja leiab selle huvitavana, sest et ta sisaldab andmeid, mis tänapäevani pole avaldatud kirjanduses ning seepärast võivad olla väärtuslikuks materjaliks Maailmasõja uurimisel.

VII. Kapten E. W. Sheppard. Mongoolide sõdimisviis. Teinud huvitava ülevaate Jengis Khani ja tema järeltulijate võidurikastest sõjakäikudest, mis ulatusid Aasia südamest Adria mereni ja üle Poola praeguse Saksamaani, leiab autor, et mongoolide kõike purustav jõud seisis mitte niivõrra teiste rahvaste nõrkuses kui mongoolide sõdimisoskuses. Juba sel ajal nende sõjavägi oli organiseeritud üksusteks à 10.000, 1000, 100 ja 10 meest, valitses karm distsipliin, mis kohustas sõdurit valvama ka oma naabri järgi, et see vahvasti sõdiks, oli saavutatud täpne koostöö üksikute väeosade vahel lahinguväljal, rünnakuid valmistati ette sõjamasinatega (raskesuurtükivägi) ja viidi läbi peajõudude otsustava löögiga, koos vastase haaramisega tiivadelt, mis lõppes harilikult piiramisega ning vastase lõplikku hävitamisega.

VIII. V. Wheder-Holohan. Viiskümmend aastat tagasi. Isandhlvana, 22. jaan. 1879. a. Kirjeldatakse Zulu sõjas 1879. a. peetud Isandhlvana lahingut ja selgitatakse inglaste lüüasaamise põhjuseid selles lahingus.

IX. Brigadir C. I. C. Grant. Mälestusi marssal Foch'ist 1918. a. Artikli autor, kes viibis sideohvitserina marssali juures 29. märtsist 1918. a. kuni järgmise aasta lõpuni ning tunneb kadunud hästi, jutustab temast kui väejuhust ja inimesest oma „mälestustes“ sügava sümpaatiaga. Eriti imetleb autor Foch'i suurt taktitunnet ümberkäimisel oma käsualustega, eriti aga liitlaste vägedega juhtidega, kellede suhtes ta ennast kunagi ei näidanud ülemana, kelle käske tuleb täita vastuvaidlemata. Kahtlemata aitas see viimane asjaolu suuresti kaasa usalduse ja üksmeele loomisele liitlaste vahel, mis omakorda oli tähtsaks teguriks võidu saavutamisel keskriikide üle.

X. Suure sõja ajalugu. Sõjalised operatsioonid. Gallipoli. I osa — kuni 8. maini 1915. a. London. V. Heinemann ja Ko. 1929. a. Seda brig. kindr. C. F. Aspinall-Oglanderi poolt kokkuseatud kirjatööd arvustades leiab artikli autor, et ta on väärtuslikuks allikaks neile, kes seda osa Maailmasõjast sooviksid lähemalt tunda õppida.

XI. Vera sild. Kirjeldatakse Pürenee mäestiku läänepoolses osas, Bidassoa jõe sillal, Vera lähedal 1. sept. 1813. a. peetud lahingut, kus üks inglise kompanii tegutses suure eduga arvalt mitukorda suurema prantslaste väesalga vastu.

XII. Morhange'i lahing. Foch ja XX korpus. Autor võtab Foch'i oma kaitse alla ja näitab, et prantslaste ebaüldine Morhange'i lahingus 20. aug. 1914. a. on tingitud teistest asjaoludest, mitte aga ainult Foch'i ebaõnnestunud korraldustest.

XIII. Kolonel-leitnant O. L. Mathias. Kanali tunnel. Autor ei poolda Inglis- ja Prantsusmaa ühendamisest merealuse tunneliga. Ta väidab, et tehniliselt pole see nii hõlpsasti läbiviidav kui vast arvatakse ja majandusliselt ei anna ta loodetavat tulu. Ka sõjalisest vaatepunktist pole tunnel vastuvõetav: nende juures, kes on huvitatud riigikaitsest, tekitaks ta alati teatavat rahutuse tunnet ja sunniks seda „hiireauku“ vahetpidamata valvama, et teda tarbekorral aegsasti sulgeda. Pealegi näitab sõjaajalugu, et nii mõnedki tähtsad tunnelid, mida kergete oli sulgeda, siiski tihti purustamata jäid ja vastane neid oma huvides ära-

kasutada võis. Kui sarnane õnnetus juhtuks kanali tunneliga, siis võiks see saada saatuslikuks Inglismaale.

XIV. Kapten H. Bullock. Kohtunik-kaitsja. Ajaloolisi märkmeid selle instituudi tekkimise ja arenemise kohta Inglismaal XVI ja XVII sajanditel.

XV. Brig. kindr. C. D. Bruce. Relvastatud Hiina. Autor, kes Briti ohvitserina on kauemat aega teeninud n.n. Hiina rügemendis (Vei-Hai-Vei) ning hästi tunneb kohalikke olusid, arvab, et segastesse vahekorradesse Hiinas võiks selgust tuua ainult kindel kodanline valitsus. See peaks aga toetuma tugevale ja hästi organiseeritud relvastatud jõule, kes oleks täiesti ustav valitsusele. Kõik „marsalid“, „kindralid“, „ülemjuhatajad“ jne. peavad tingimusteta alistuma valitsuse autoriteedile; nende palksõdurid tuleks materjalina ära kasutada valitsuse sõjaväe organiseerimiseks. Viimane võiks koosneda ümmarguselt 500.000 mehest, organiseeritud diviisidesse või segabrigaadidesse 10.000 meest, mis on dislokeeritud üle terve riigi, igas provintsis 2–3 diviisi või brigaadi (21 provintsi). Paistab ebakohasena rääkida sarnase suure alalise sõjaväe loomisest nüüd, kus on liikuma pandud üldise desarmeerimise mõte, kuid praegu pole teisi abinõusid korda ja rahu alal hoida riigis, mis omab 400.000.000 elanikku ja kus leidub terve rida sõjakaid ja võimuahnitsejaid kindraleid, kelleledele raskusi ei tee tühise raha eest armeesid moodustada. Suureks abiks valitsusele õiguse ja korra järele valvamisel oleks veel tugev ja hästi maksetud politseivägi; see pole aga praeguses olukorras Hiina rahalist seisukorda arvesse võttes läbiviidav. Üldiselt aga arvab autor, et Hiina ei rahune nii pea; vastuoks — siit võib tulla veel üllatusi. Hiina võib tarbekorral hõlpsasti mobiliseerida kuni 10.000.000 meest; hiina sõdur on viimasel ajal õppinud hästi käsutama nii püssi kui ka automaatreleva, — ja tal on kõik need omadused, mida Napoleon luges sõduri tähtsamateks voorusteks: vaimline ja kehaline sitkus ning leplikkus piskuga.

XVI. Kolonel G. M. Orr. Relvastatud jõud Indias. Ülevaade India armee ja selle juhatuse organiseerimisest andmetel aprilli kuuks 1929. a.

XVII. Kol.-leitn. Povell-Edwards. Alalised kaadriinstruktorid territoriaalväs. Leitakse, et praeguse komplekteerimise viisi juures territoriaalarmee saab liiga noori instruktoreid, kellele pole tarvilikke kogemusi oma ülesannete täitmiseks. Soovitab ennesõja-aegset süsteemi, mis andis vilunumaid ja vanemaid mehi.

XVIII. Major H. R. McCullagh. Emigratsiooni küsimus. Igal aastal lahkeb sõjaväe teenistusest hulk tööjõulisi mehi, kes vastava teenistuse puududes suurendavad töötähtsust arvu. Selle ärahoidmiseks soovib autor teenistusest lahkunutele emigreeruda asumaadele, kus valitsus peaks neile andma asumiseks soodustusi.

XIX. Märkmeid välismaade sõjakirjandusest.

XX. Uuema sõjakirjanduse ülevaade.

XXI. Parlamendi märkmeid.

XXII. Bertrand Stevarti 1930. a. võistluskirjatöö teem ja täitmise tingimused. V. K.—ts.

SAKSAMAA.

Militär-Wochenblatt nr. 3. — 18. 7. 1929.

Artikkel „Sõjaväelisele noorsoole“ on kokkuvõtte Saksa kaitseministri kõnest, peetud Flensburg-Mürwicki merekooli ülevaatusel 3. 7. 1929.

„... Võin kinnitada, et olen siia tulnud mitte ainult kui teie kõrgem juhataja, ja tõendada oma südame otsemal tunnetel, et tulin siia kui kaasvõitleja kaasvõitlejate juure...“ Sõduri voorused ja pahed on üldjoontes samad tänapäeval, nagu vanastigi; ärge unustagu saksa rahva nüüdne põlv, kuis ta esisid võitsid 1806. aasta kaotustega tekinud raske olukorra... „Ärgu püüdku praegune sõjavägi olla riigis riigiiks, vaid võtku omaks praegune Saksa riigikord,“ seletas kaitseminister.

Kindral-leitnant v. Altröck „Saksa „Kaasalõõmise taktika“ 1918“.

Kaasalõõmise (Eingreiftaktik) taktika all mõistab autor tegevust, kus värskest lahinguväljale jõudnud väed võetakse nende otseste juhtide alluvusest ja saadetakse sageli täiesti võõraste juhtide all „lõõmingsusse“. Autor harutab kuivõrra on see tegevus kasulik ja milline on veel suuremaid üksusi, millest allapoole enam üksust jagada ei tohiks. Autori arvates oleks sarnaseks vähemaks üksuseks (Maailmasõja mõõdus) veel diviis.

Kindral v. Taysen „Jalaväe ja suurtükiväe koostööst pealetungil“.

Artikkel on märkmeid kindral Beckeri väärtusliku teose „Infanterie — Artillerie dans l'Attaque. Liason et Fusion. Editions Berger-Leovault. Paris.“

Kindral-Major Müller „Vooriosadest ja nende väljaõppest“.

„Prantsuse õhulaevastiku päevamuredest“.

„Juhtide ettevalmistusest N. Venes.“

„Tingimusi jalaväe uue püssi loomiseks P.-Ameerika sõjaväes“. On välja kuulutatud võistlus uue jalaväe viintpüssi tüübi leidmiseks. Talt nõutakse, et oleks pool-automat, väike kaliiber, väike kaal, suur algiirus.

Meriväe-Kapten v. Waldeyer-Hartz: „Merestrateegia Maailmasõjas“.

Märkmeid viceadmiral Wegeneri teose „Die Seestrategie des Weltkrieges“ (C. S. Mittler & Sohn kirjastus Berlin, hind 3 RM.) kohta. K.

„Militär-Wochenblatt“ nr. 4 — 25. 7. 29.

„Jalaväe moodne organisatsioon“. Vaadeldakse: laskurühma, kompanii ja pataljoni organisatsiooni ning selle arengut Maailmasõja lõpuaastast alates. Pataljonidavad sisaldama peale laskur-kompaniide — suurekaliibrilistest kuulipildujatest koosneva lennukite vastu võitlemise erirühma, väiksekaliibrilistest kahu-reist koosneva erirühma (TAK) tankide vastu võitlemiseks; jalaväe-haubits-rühma; siderühma; raske kuulipildujate (r. k.) kompanii.

Hptm. H. Wagner „Soomusrongid lahingus“.

Näiteid (skeemidega) Vene kodusõjast (1õunas) 1920. a.

Benary: „Sõja-veterinäär teateid Saksa sõjaväest 1914.—1918“. R.-Arhiivi teos.

Dr. G. Buetz: „Maailmasõja mõjust Maailma kaubalaevastikule.“

Suur edu, peamiselt Ameerikas. Huvitavaid statistilisi andmeid.

Sõjaväelisi teateid.

Sõjakirjandust.

Mitmesugust: (Muuseas lühikesi andmeid prof. Hans Delbrück'i, kes suri Berliinis 31. eluaastas, elukäigu ja töö kohta). K.

„Militär-Wochenblatt“ nr. 5 — 4. 8. 1929.

Kol.-leitn. Dr. Regele „Potentiel de guerre“.

Õiglane väevähendamine olevat mõistetav vaid siis, kui tehakse kindlaks iga riigi „potentiel de guerre“ (sõjaline võime), mis läheb lahku puht arvudele põhjendavast sõjalisest jõust, nagu inimeste (sõdurite) arv, relvede arv, tööstus, loomade arv jne. Potentiel de guerre sisaldab eneses faktoreid, mis väliselt arvestamatud. Potentiel de guerre oleks lahendatav valemi-ga, mis võtab arvele riigi kogu võitlusvõime — kui nähtavad nii peidetud (nägematud, nagu — kättemaksu tahe, rahva töövõime, organiseerimise oskus jne.) faktorid.

„Jaapan ja Vene-Hiina konflikt Idaraudteel“. Kokkuvõtlik ülevaade Hiina-Vene konfliktist käesoleva aasta suvel, skeemiga. „Õhulennu arengu ülevaade“.

Kol.-leitn. L. Rendulic: „Rattur-üksused ja mootoriseerimine“.

Itaalia uusjalaväe eeskiri“. Kokkuvõtlikke märkmeid Itaalia 24. 4. 1929. jalaväe eeskirja kohta. Jalaväe üksuste organisatsioon Itaalia sõjaväes.

„Société des Nations, Annuaire Militaire. Genf 1929.“ (Rahvasteliidu 1929. a. Aastaraamat).

„Prantsuse jalaväe relvade võimetest ja kasutamisest“.

A. Strukat: „Möödunud sajandi sõjaväe arstidest“.

Reichsheeri elust: Hobuste ratsustamisest. Sõjaväelised teated. Bibliograafia.

Mitmesugust. (Muuseas — Ameerika sõjaväe teenistuse seadusest, uutest inglise lennukite tüüpidest, Itaalia allveelaevadest kaubanduses.)

K.

Ametlik osa.

Väljavõte.

Käasukiri kaitsevägedele nr. 4016.

Tallinnas, 28. augustil 1929. a.

Vabariigi Valitsuse otsusega 27. augustist 1929. a. on ülendatud järgmised Sõjakooli õppekursuse jalaväe alal lõpetanud kadetid noorem-leitnantideks, arvates 29. augustist 1929. a.:

I. Hästi lõpetanud, vanusega 29. augustist 1928. a.

Georg Bachmann, port. veltv. Richard Tammevägi, v. p. kadett. Osvald Pirn, v. p. kadett. N. p. kadetid: Hans-Erik-Richard Freimann, Otto-Aleksander Kurvits, Aleksei Roosileht, Mihail Uudelt, August Kibovits, Mihail Veski, Arnold Raamat. Kadetid: August Hint, Karl-August Utsal, Karp Laats, Hans Trampärk, Nicolai Frey, Arnold Kärsa, Jaan-Constantin Kristjuhan, Theodor-Ferdinand Laane, Ernst-Ferdinand Öunapu, Paul Verk, Arnold Spirka, Aksel Lindénau, Aleksander Perri, Alfons-Vilhelm-Robert Rebbane, Arnold Madvärk, Edgar Kaivo, Peter Ekbaum.

II. Rahuldavalt lõpetanud, vanusega 29. augustist 1929. a.

August Zahkna, v. p. kadett. N. p. kadetid: Emil-August Rosin, Aleksander Nordmann, Nikolai Arov, Ferdinand Laurmann, Endel-Tenner. Kadetid: Joann Liiv, Johannes Mõtsküla, Mihkel Oidermann, Ernst-Friedrich Han-

son, Andres Tomp, Heinrich-Johannes Kell, Adolf Herm, Johannes-Leopold Multer, Felix Liiv, Mihkel Lossmann, Julius Liivak, Evald Paal, Arnold-Voldemar Kogger, Viktor Sild, Rudolf Ernesaks, Voldemar Mikko-la, Rudolf Adorv, Jaan Nelke, Hermann-Johannes Vilipson, Jaak Järv, Aleksander Tannia, Alfred-Johannes Roosberg, August Elken, Elmar-Friedrich Soeson, August Teder, Aleksander Pais, Bernhard Kampus, Aleksander, Semmel, Arnold-Karl-Bruno Kahu, Karl Truus, Richard Võsa, August Virgo, Herbert Aamisepp, Albert Silmato, August Kideman, Eduard-August Lemming, Friedrich-Mihkel Mihkelson, August Kleeba, Eduard Seer, Karl Kevend, Richard Johanson, Paul-Julius Maddisson, Valter Martinson, Hermann Pool, Voldemar Salm, Ernst Paats, Harald-Elmar-Ferdinand Markus, Alfred-Voldemar Kuusmann, Georg-Eduard Loog, Hermann Treier, Karl-Johannes Väärt, Verner-Adolf Metsakon, Helmuth-Andreas Pissa, August-Roman Roomet, Elmar Lõmmikson, Karl-Oskar Kerjan, Harald Kapsta, Johannes Paddar, Jaan Harjo, Oskar Aal, Valter Kurg-Kurko, Heinrich Milk, Hugo Parvei, Arnold Mäeloog, Rudolf Laud, Erhard Ruus, Edgar-Arnold Villems.

P. Lill.

Kindral-major,
Kaitseminisri eest.

Sport.

Pärnu staadion.

VIII üleriiklised kaitseväe
spordivõistlused.

Peeti Pärnus 23.—25. VIII 1929.

23.—25. augustini s. a. korraldati Pärnus VIII üleriiklikud kaitseväe spordivõistlused. Võistlustel saavutati allpool toodud tagajärjed:

Jooksud.

100 m jooks.

1. N. a. o. Valter Rattus — Ratsarüg. — 12.0
2. N.-ltm. Valter Paide — Ratsarüg.
3. N. a. o. Otto Ferchen — 1. jal. rüg.
4. Veltv. Reinhold Kesküll — Pioneerpat.
5. Kdt. Karl Kerjan — Sõjakool.
6. N. a. o. Ilmar Kadak — 4. üks. j. p. Väljasp. võistl. n. a. o. Julius Tiisfeldt — Pioneerpat. — 11.9.

400 m jooks.

1. N. a. o. Valter Rattus — 7. jal. rüg. — 53.6
2. Kdt. Karl Kerjan — Sõjakool — 53.9
3. Kdt. Adolf Herm — Sõjakool — 54.3
4. Veltv. Reinhold Kesküll — Pioneerpat. — 54.5

5. N. a. o. Otto Ferchen — 1. jal. rüg. — 54.7
  6. Kapral Ademar Jürlau — Naissaare merek. — 55.2
- Väljasp. võistl. Asp. n. a. o. Julius Tiisfeldt — Pioneerpat. — 53.3
- 800 m jooks.

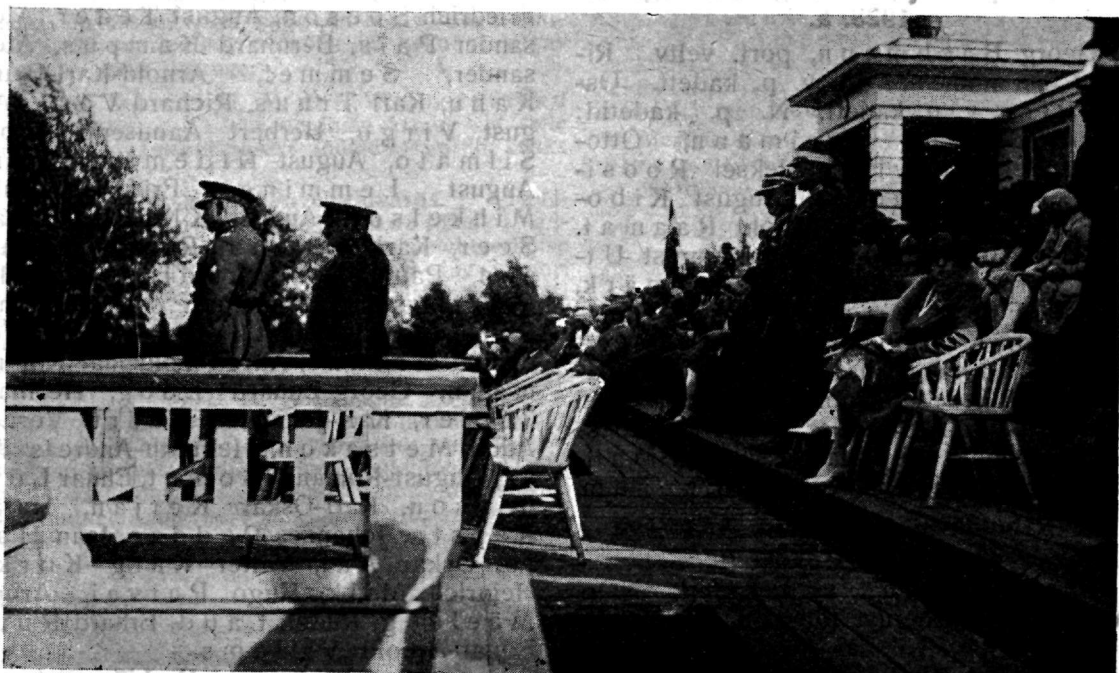
1. Kdt. Adolf Herm — Sõjakool — 2.06,4
  2. N.-ltm. Rudolf Israel — Naissaare merek. — 2.07,0
  3. Asp. n. a. o. Harald Lepberg — Sõjakool — 2.08,4
  4. Kapral Ademar Jürlau — Naissaare merek. — 2.08,4
  5. N.-ltm. Oskar Mõttus — 1. jal. rüg. — 2.08,8
  6. Kapral Valter Püss — 2. div. srtv. — 2.09,5
- Väljasp. võistl. Asp. n. a. o. Julius Tiisfeldt — Pioneerpat. uus kv. rek. — 2.01,2
- 3000 m jooks.

1. N. a. o. Aleksander Tuuder — 1. jal. rüg. uus kv. rek. — 9.30,9
  2. N. a. o. August Koidu — d. div. srtv.
  3. Kapral August Kirbits — Allohv. kool
  4. Kapral Valter Püss — 2. div. srtv.
  5. Rms. Arnold Pettermann — 1. jal. rüg.
  6. Rms. Johannes Sirm — 1. div. srtv.
- 10.000 m jooks.

1. N. a. o. August Koidu — 2. div. srtv. — 35.50,0
2. N. a. o. Aleksander Tuuder — 1. jal. rüg. — 36.01,4
3. Kapral August Kirbits — Allohv. kool
4. Rms. Johannes Sirm — 1. div. srtv.
5. Rms. Arnold Pettermann — 1. jal. rüg.
6. Kapral Nikolai Anisimov — 2. div. srtv.

110 m tõkkejooks.

1. H. j. m. Otto Viin — Merev. ekip. — 17.6
2. Kdt. Mihkel Lossmann — Sõjakool — 18.4

Võistluste avamine Pärnus, 23. VIII 1929.

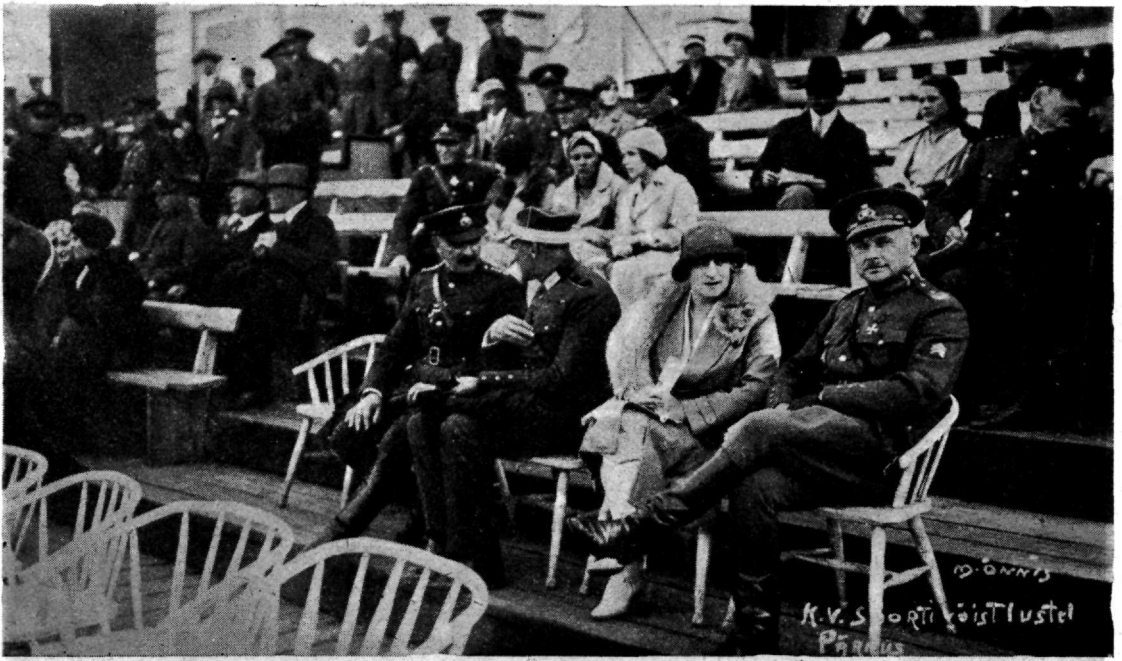
Poola sõjaväe esindaja kol. Kara, Läti õppeasutuste ülem kol. Jeske.

Moment võistlustelt.

3. N.-ltn. Karl Neubauer — Kup. üks. i. p. — 18,6	„ Mihkel Lossmann — Sõjakool
4. Asp. n. a. o. Evald Kink — Sõjakool — 18,7	„ Karl Truus — Sõjakool
5. Kpr. Heinrich Reitsak — 1. soomusrongi rüg. — 19,6	Asp. n. a. o. Harald Lepberg — Sõjakool
6. V. a. o. Karl Ratnik — 2. üks. i. p. — 20,0	Jao orienteerumisjooks.
5 × 500 m teatejooks rakmeis.	1. Leitnant Oskar Polisinsky — Sõjakool
1. Kdt. Mihkel Lossmann — Sõjak. — 7.08,8	— 1,11 m. 43
„ Karl Kerjan — Sõjakool	N. p. kdt. August Kibovits — Sõjakool
„ Adolf Herm — Sõjakool	Kdt. Voldemar Mikkola — „
„ Karl Truus — Sõjakool	N. p. kdt. Mihkel Veski — „
N. p. kdt. Otto Kurvits — Sõjakool	Kdt. Karl Kerjan — „
2. V. a. o. Aleksei Babarin — 1. soomusr. rüg. — 7.15,2	„ Jaan Raudson — „
V. a. o. Richard Rebane — 1. soomusr. rüg.	„ Ernst Paats — „
Rms. Roman Höllmann — 1. soomusr. rüg.	„ Andres Tomp — „
N.-ltn. Artur Veborn — 1. soomusr. rüg.	„ Karl Kidemann — „
N. a. o. Ruben Milli — 1. soomusr. rüg.	„ Johannes Multer — „
3. V. a. o. Leonhard Rammus — Ratsarüg. — 7.22,0	2. N. a. o. Sergei Pirk — 1. jal. rüg. — 1.32 m. 36
Rms. Valerian Nesterov — Ratsarüg.	V. a. o. Paul Rehema — 1. jal. rüg.
N.-ltn. Vladimir Tentson — Ratsarüg.	Leitnant Oskar Puusepp — „
Kapral Elmar Koriko — Ratsarüg.	N. a. o. Aleksander Tuuder — „
N.-ltn. Valter Paide — Ratsarüg.	N.-ltn. Karl Hansson — „
5 × 1000 m teatejooks.	V. a. o. Richard Piira — „
1. N.-ltn. Oskar Mõttus — 1. jal. rüg. (Eesti rek. 14.40,0) — 14.28,8	V. a. o. Anton Tambeck — „
Kapral Voldemar Argel — 1. jal. rüg.	N. a. o. Voldemar Veinberg — „
N. a. o. Aleksander Kask — 1. jal. rüg.	V. a. o. Nikolai Panov — „
Rms. August Luukas — 1. jal. rüg.	3. N. a. o. Ernst Vanatoa — 10. üks. i. p. — 1.46 m. 30
Rms. Arnold Kontus — 1. jal. rüg.	Rms. Rudolf Menkov — 10. üks. i. p.
2. N.-ltn. Rudolf Israel — Naissaare merek. — 14.54,8	N. a. o. Sergei Siinor — „
Kapral Ademar Jür lau — Naissaare merek.	N.-ltn. Osvald Russmann — „
Rms. Voldemar Kolk — Naissaare merek.	„ Karl Kuika — „
Rms. Voldemar Simmer — Naissaare merek.	„ Johannes Lagle — „
V. a. o. Alfred Koppel — Naissaare merek.	„ August Vainlo — „
3. Kdt. Karl Kerjan — Sõjakool — 15.06,6	V. a. o. Oskar Kivi — „
„ Adolf Herm — Sõjakool	N. a. o. Rudolf Püü — „
	N. a. o. Reinhold Mägi — „
- Hüpped.**
- Kaugushüpe hooga.
1. N. a. o. Valter Rattus — 7. jal. rüg. — 6.17
2. V. a. o. Oskar Raudsepp — Aegna merek. — 6.17

Pealtvaatajate ridades. — Esiplaanil kol. V. Marder, Läti kol. Jeske, pr. Rosenberg, kindral J. Tõrvand.

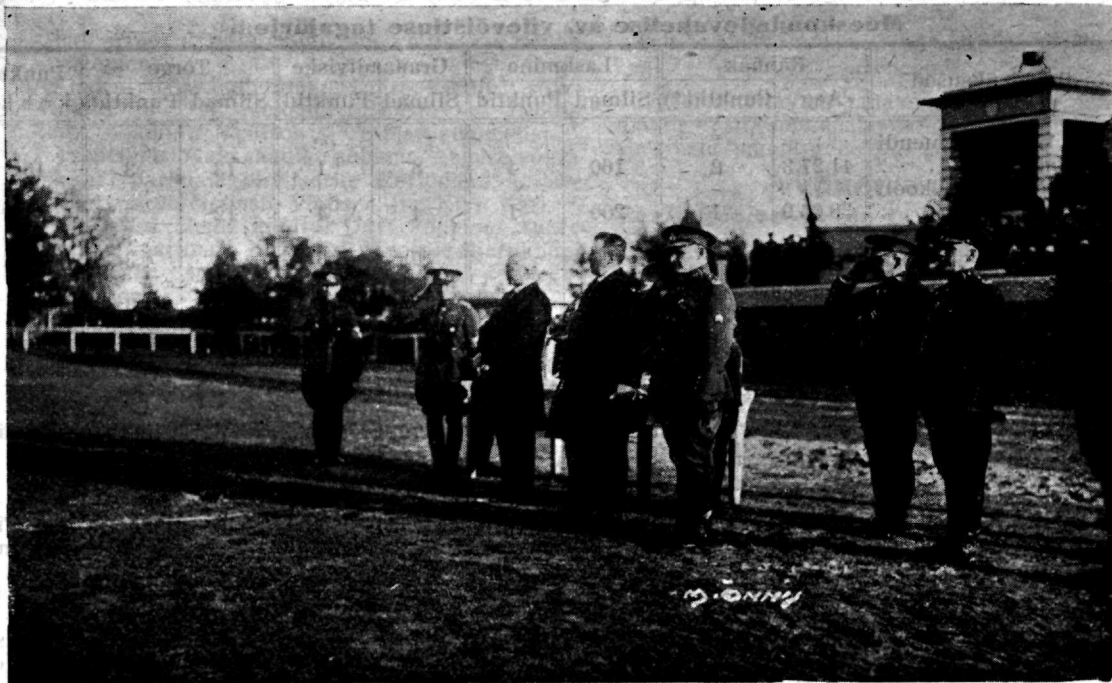

Kaitseminister hra O. Köster jagab auhindu.

3. N. p. kdt. Otto Kurvits — Sõjakool	— 6.14
4. Kdt. Rudolf Oja — Sõjakool	— 6.10
5. Kdt. Adolf Herm — Sõjakool	— 6.08
6. V. a. o. Oskar Hendrikson — Mereväe div.	— 6.06
Väljasp. võistl. Rms. Nikolai Küt- tis — 1. div. srty.	uus kv. rek. — 6.52

Kõrgushüpe hooga.

1. Asp. n. a. o. Evald Kink — Sõjakool	uus kv. rek. — 1.75
2. Kdt. Rudolf Oja — Sõjakool	— 1.70
3. Kapral Ferdinand Ernits — 7. jal.	rüg. — 1.70
4. Il j. m. Otto Viin — Merev. div.	— 1.65

Riigivanema tervitus sportlastele võistluste lõpu päeval, Pärnus 25. VIII 1929.

5. Asp. n. a. o. Elmar Gerberson — Pio-
neerpat. — 1.65
6. N. a. o. Oskar Kuika — 1. soomus-
rongi rüg. — 1.60

Tõuked, heited ja visked.

Kuulitõuge.

1. Rms. Johannes Simson — 7. pal.
rüg. — 13.35
2. N. a. o. Peeter Puna — 2. div. srtv. — 12.60
3. Veltv. Voldemar Miller — Allohv.
kool — 12.32
4. I j. m. Karl Oole — Merel. div. — 12.21
5. Kapral Johannes Teelem — Nais-
saare merek. — 12.16
6. N.-ltm. Arnold Luha — 10. üks. j. p. — 11.95

Kettaheide.

1. Veltv. Voldemar Miller — Allohv.
kool — 38.48
2. Kapral Julius Gentalen — Kv. üh.
öpp. st. — 36.36
3. Rms. Johannes Simson — 7. jal.
rüg. — 36.30
4. I j. m. Karl Oole — Merel. div. — 35.12
5. N. p. kdt. Otto Kurvits — Sõjakool — 34.52
6. N.-ltm. Artur Veborn — 1. soomus-
rongi rüg. — 33.46

Odaviske.

1. Kdt. Nikolai Frey — Sõjakool — 52.80
  2. Kapral Heinrich Reitsak — 1.
soomusrongi rüg. — 48.38
  3. Asp. n. a. o. Evald Kink — Sõja-
kool — 47.73
  4. N. a. o. Andrei Soovik — 7. jal. rüg. — 46.53
  5. N.-ltm. Evald Leber — 3. üks. j. p. — 46.13
  6. V. p. kdt. Richard Tammemägi
— Sõjakool — 43.21
- Väljasp. võistl. Asp. n. a. o. Juhan
Meimer — Pioneerp. uus kv. rek. — 55.65

Ujumine.

50 m vaba ujumine.

1. Rms. Eduard Sulling — 1. jal. rüg. — 36.2
2. Asp. Heiti Paldrock — Sõjakool — 37.7
3. I j. m. Friedrich Itvelt — Merel.
div. — 37.8
4. Kdt. Viktor Sild — Sõjakool — 40.1
5. V. a. o. Aksel Saarva — Merel. div. — 40.2
6. N. a. o. Villem Lepp — Kup. üks. j. p. — 40.7

400 m vaba ujumine.

1. Rms. Nikolai Schiller — 2. div. side — 8.02,2
2. Rms. Juhan Tants — 1. jal. rüg. — 8.10,1
3. Kdt. Felix Liiv — Sõjakool — 8.14,6
4. I j. m. Friedrich Itvelt — Merel.
div. — 8.15,0
5. Rms. Aleksander Kaasik — 1. jal.
rüg. — 8.26,8
6. N. a. o. Lembit Kõva — 7. jal. rüg. — 8.30,2

1000 m vaba ujumine.

1. Rms. Aleksander Kaasik — 1. jal.
rüg. uus kv. rek. — 21.45,4
2. Rms. Richard Tanvald — 1. jal.
rüg. — 22.26,6
3. N. a. o. Lembit Kõva — 7. jal. rüg. — 22.42,6
4. Asp. n. a. o. Helmuth Sipelgas —
Sõjakool — 22.51,8
5. Asp. n. a. o. Oskar Jõulu — Sõjak. — 23.09,2
6. Kapral Arnold Harpe — 1. div.
suurtv. — 23.33,8

Jalgrattasõit.

10 km jalgrattasõit vabas riietuses.

1. Kapral Voldemar Leppikov — 7.
jal. rüg. — 18.54,4
2. Rms. Eduard Veeks — Suurupi merek.
3. Rms. Arnold Tauts — Aegna merek.
4. Rms. Aleksei Raun — 5. suurtv. gr.
5. Rms. Arnold Neostus — Ratsarüg.
6. Rms. Voldemar Siirman — 1. jal. rüg.

Meeskondadevahelise sv. vilevõistluse tagajärjed.

Võistlejad üksused	Rännak		Laskmine		Granaadiviske		Torge		Punkte k o k k u
	Aeg	Punktid *)	Silmad	Punktid	Silmad	Punktid	Silmad	Punktid	
I diviisi 1. jal. rügemendi meeskond	41.27,3	2	160	4	8	1	13	3	10
Kv. üh. õp. allohv. kooli meeskond	39.05,9	1	200	1	4	4	12	5	11**)
III diviisi Scouts üks. jal. pataljoni meesk.	43.23,8	3	196	2	5	3	13	3	11
II diviisi 2. üks. jal. pat. meeskond	43.44,3	4	194	3	6	2	13	3	12
Merejõudude mer. meesk.	44.17,9	5	74	5	0	5	18	1	16

*) Jagude koha määrab miinimum punktide süsteem.

***) Võrdse punktide arvu juures määrab jagude üldkohad rännaku kestvus.

25 km jalgrattasõit rakmetes.

1. Rms. Arnold Neostus — Ratsarüg. — 1.02,09
2. Rms. Voldemar Siirman — I. jal. rüg. — 1.03,10,8
3. V. a. o. Aleksander Kadaja — 7. jal. rüg.
4. Kapral Voldemar Leppikoy — 7. jal. rüg.
5. Rms. Aleksei Raun — 5. suurtv. gr.
6. Rms. August Jalasto — I. jal. rüg.

Vehklemine.

Espadronidel.

1. Veltev. Karl Oronok — Distsipl. komp. — 9 v. 2 k.
2. N.-ltm. Evald Pliisnik — Sõjak. — 8 v. 3 k.
3. N.-ltm. August Ots — Ratsarüg. — 8 v. 3 k.
4. V. a. o. Harald Talkop — Allohv. kool — 8 v. 3 k.
5. V. a. o. Karl Krasting — Allohv. kool — 8 v. 3 k.
6. Leitn. Eduard Ausmees — I. jal. rüg. — 7 v. 4 k.

Vehklemine täakidel.

1. V. a. o. Anton Tambek — I. jal. rüg.
2. Leitn. Heino Onny — Ratsarüg.
3. N. a. o. Johannes Lill — Skouts üks. i. p.
4. Leitn. Karl Vill — Aegna merek.
5. Kapral Oskar Levald — Allohv. kool
6. V. a. o. Karl Siimus — Kup. üks. i. p.

Sv. seitsmevõistlus.

1. N.-ltm. Vladimir Tentson — Ratsarüg. — 30 p.
2. N.-ltm. Karl-August Kivi — 9. üks. i. p. — 31,5 p.
3. V. a. o. Oskar Raudsepp — Aegna merek. — 35,5 p.
4. N.-ltm. Johannes Lest — 5. üks. i. p. — 38,5 p.
5. N.-ltm. Artur Veborn — I. soomusrongi rüg. — 46 p.
6. N.-ltm. Julius Edor — Ratsarüg. — 47,5 p.
7. V. a. o. Eduard Tõnts — 10. üks. i. p. — 48,5 p.
8. V. a. o. Arnold Arnemann — Merel. div. — 49 p.
9. Rms. Karl Grüner — I. soomusrongi rüg. — 55,5 p.
10. Veltev. Ivan Efremov — Allohv. kool — 64 p.
11. Rms. Ernst Kallas — 7. jal. rüg. — 67,5 p.
12. Kdt. Karl Lääts — Sõjakool — 68 p.

Võistlustel püstitati rekorde:

- 1) 800 m jooks — asp. n. a. o. Julius Tiisfeldt — pioneerpat. — 2.01,2 sek. (2.05,0)
- 2) 3000 m jooks — n. a. o. Aleksander Tuuder — I. jal. rüg. — 9.30,9 sek. (9.46,5)

- 3) Kaugushüpe — rms. Nikolai Küttis — I. div. srtv. — 6.52 cm (6.39)
- 4) Kõrgushüpe — asp. n. a. o. Evald Kink — Sõjakool — 1.75 cm (1.70)
- 5) Oda — asp. n. a. o. Johan Meimer — Pioneerpat. tugev. käega — 55.65 cm (52.57), mõlema käega — 84.41 cm (74.82)
- 6) 1000 m ujumine — rms. Aleksander Kaasik — I. jal. rüg. — 21.45,4 sek. (22.32,9)
- 7) Teatejooks 5×1000 m I. jal. rüg. meesk. koosseis: n.-ltm. Oskar Mõttus, kapral Voldemar Argel, n. a. o. Aleksander Kask, rms. August Luukas, rms. Arnold Kontus — 14.28,8 sek. (Eesti rek. 14.40,0).

Parem ohvitser kaitseväe spordivõistlustel:

- 1) n.-ltm. Karl Kivi — 9. üks. jal. pat. — 34 punkti
- 2) „ Artur Veborn — I. soomusrongi rüg. — 32 punkti
- 3) n.-ltm. Vladimir Tentson — Ratsarüg. — 30 punkti

Diviisi punktid.

- 1) I diviis — 718 punkti.
- 2) Kv. ühendatud õppeasutised — 714 „
- 3) II diviis — 665 „
- 4) Merejõud — 500 „
- 5) III diviis — 474 „

Rändauhinde omasid:

- 1) Riigivanema auhinna „hõbeplatega albumi“ — võitis I diviis 718 punktiga.
- 2) Kaitsemistri auhinna „hõbekarika“ — 5×500 m teatejooksus rakmeis — võitis Sõjakool.
- 3) Inseneriväe inspektori auhinna „hõbekaljakkannu“ — 5×1000 m teatejooksus — võitis I. jalaväe rügement.
- 4) Riigivanema auhinna „hõbekarika“ — sv. viievõistlustes — võitis I. jalaväe rügement.
- 5) Kaitseväge staabi VI osakonna auhinna „jalg-

TERVISHOIU MUUSEUM

loosib

oma suure 10-miljonilise loterii

kindlasti 22 sept. kell 1 p.l.

Omandage veel täna
miljoniline pilet.

pallimängija kuu" jalgpallis võitis 1. jalaväe rügement.

- 6) Kindral Tõrvand'i auhinna pronkskuju „sõjamees“ — sv. seitsmევõistlustes — võitis n.-leitn. Vladimir Tentson — ratsarügemendist.
- 7) Tschehhoslovaki saadiku auhinna „suure võitja kuu“ parimale ohvitserile üleriiklikel kaitsevää spordivõistlusil, võitis n.-ltm. Kivi, Karl.
- 8) III diviisi ülema kindral Unt'i auhinna „suure sarve“ parimale III diviisi väeosale üleriiklikel kaitsevää spordivõistlusil — võitis Pioneer-pataljon.

Möödunud VIII üleriiklikud kaitsevää spordivõistlused peeti esmakordselt uue organisatsiooni kohaselt, kus võimeteklassid olid ära kaodatud ja võistlus sündis ainult ühes klassis. Uus süsteem oli täielikult õnnestunud. Võistlustel oli märgata elavust ja pinevat konkurentsi kui varem. Endistel aastatel olid protestid võistlustega alaliselt kaasaskäivad nähtused. Käesolevad võistlused aga möödusid esmakordselt ilma ühegi protestita. See on paremaks pandiks uuele korraldusele ja kaitsevää sportlaste tublidusele.

Võistlustulemustest on näha, et aasta jooksul, s. o. VIII üleriiklikkudest kaitsevää spordivõistlustest kuni VIII on üldised tagajärjed märgatavalt paranenud. VIII üleriiklikkudel kaitsevää spordivõistlustel püstitati 7 uut kaitsevää rekordit, nendest 5x1000 m teatejooksu rekord oli parem isegi Eesti rekordist 11,2 sekundit. Kümne koha keskmine on aasta jooksul paranenud: kaugushüppe — 15,8 cm (6.14,6 — 6.30,4), kuulitõukes — 15,4 cm (11.91,8 — 12.07,2) ja kõrgushüppe — 3 cm (1.62,5 — 1.65,5). Teistel aladel peale kettaheitte on tasapind jäänud endiseks. Kettaheitte on alanenud 2.44,8 cm. Kettaheitest võtsid osa peamiselt samad mehed, kes eelmistel aastatel. Millest käesoleval aastal sarnane suur vahe tuli, on raske ütelda. Nii näiteks heitis veltv. Miller möödunud aastal 39,43 m, käesoleval aga 38,48, kapral Gentalen — 38,37, nüüd 36,36 ine.

Ei ole huvitusetu vaadelda ka kaheksa aasta kestvusel kaitsevääs sportliste tagajärgede tõusu. Selge pildi annab sellest allolev tabel.

Tabelist näeme, et mõned alad päris rekordselt arenenud.

Veel huvitavam tahaks olla allolev tabel, mis näitab eesti, soome, poola ja leedu kaitseväägede sportliste tagajärgede vahekorda.

VÕRDLUSTABEL

Eesti, Soome Poola ja Leedu kaitseväägede sportlistest tagajärgedest.

	EESTI.	SOOME.	POOLA.	LEEDU.
Jooksud.				
100 m	11,2	11,0	11,0	12,0
200 m	23,6	22,7	23,2	26,0
400 m	52,2	—	51,0	58,5
800 m	2.01,2	1.56,0	2.01,4	2.17,2
1000 m	2.40,5	—	—	3.00,1
1500 m	4.21,6	—	4.11,2	4.38,0
3000 m	9.30,9	8.42,8	—	10.17,5
10.000 m	35.12,7	—	—	37.29,0
5x1000 m	14.28,8	13.14,9	—	—
110 m	16,8	—	17,4	20,2
Ujumine.				
Kaugus	6,52	7,00	6,88	5,79
Kõrgus	1,75	1,81	1,75	1,65
Teivas	3,30	—	3,45	3,10
Kuul	13,97	17.64,5*)	13,68	10,62
Ketas	39,35	44,19	43,05	34,20
Oda	55,65	65,14	51,64	40,61
Granaat	78,50	73,77	78,60	56,92

	EESTI.	SOOME.	POOLA.	LEEDU.
100 m	1.26,9	1.10,8	1.26,0	—
400 m	7.28,0	6.20,2	7.10,6	—
1000 m	21.45,4	17.45,7	18.44,0	—

Siit näeme, et meie kaitsevää sportlised tagajärjed võrreldes liitriikide kaitseväägede omadega peale soome sugugi halvemad ei ole, mõned isegi paremad.

*) Kergekuul 5,5 kg.

Soome, Poola ja Leedu kohta on andmed võetud I kaitsevää spordikalendrist.

Kaitsevää sportliste tagajärgede tõus 8 aasta kestvusel.

Aasta	100 m	400 m	Kaugushüpe	Kõrgushüpe	Kuul	Ketas	Oda
1922. a. . .	11,9	55,2	5,94	1,65	11,08	33,93	48,44
1928. a. . .	11,2	52,2	6,52	1,75	13,97	39,35	55,65
Vahe (tõus)	0,7 sek.	03,0 sek.	0,58 cm	0,10 cm	2,89 cm	5,42 cm	7,21 cm

Le Locle Schweiz

Asutatud 1826. a.

A-S. H-y Moser & Ko.

Pikk tänav 19,

kõnetr. 22-67.

soovitab

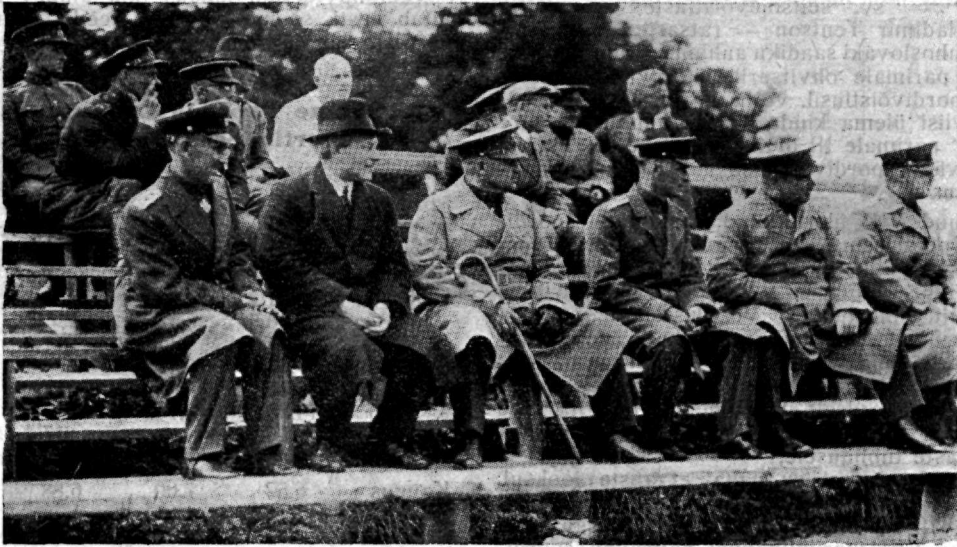
rikkalikumas valikus

tasku- ja käeuurisid maailmakuulsast Hy Moser & Cie vabrikust Le Locle Schweiz. Seinä-, laua- ja äratuskellasid, kette ja käevõrusid, kuld- ja plaqué. Parimat Rootsi kristalli.

Siirivalve II üleriiklised spordivõistlused.

16 uut rekordit, neist mõni mitmekordselt purustatud.

Külalised ujumisevõistlusi jälgimas 24. VIII 1929.

Vasakult paremale: Läti piirivalve ülem kol. Bolstein. Haridus- ja sotsiaalminister Hünerson. Kol. Kurvits. Läti piirivalve Zilupi ringkonna ülem kap. Kruuse. Kol. Engman. Läti piirivalve ülema adjutant v.-leitn. Stradin.

23.—25. augustini s. a. peeti Kadrioru staadionil, Pirital „Kalevi“ ujulas ja Skouts Üksikjalaväe pataljoni lasketiirul II üleriiklisi spordivõistlusi kergejõustikus, võrkpalli mängus, ujumises, jalgratta sõidus, kaitseväe 5 võistluses ja laskmises.

Võistlused avas Kohtu- ja Siseministri kohustetäitja Haridus- ja sotsiaalminister hra Hünerson.

Võistluste peakohtunikuna toimis Kohtu- ja Siseministri abi hra Kübarsepp.

Auküalistena viibisid võistlustel Läti piirivalve ülem kolonel Bolstein oma adjutandi vanleitnant Strasdiniga ja Zilupi ringkonna ülema kapten Kruusega.

Võistlustest võtsid osa 7 ohvitseri ja 98 ülejateenijat.

Tehnilised tulemused olid järgmised:

I. Jooksude alal olid paremad tagajärjed: 1) v. a. o. Leetsmannil Lääne jaoskonnast 100 m. — 12,2 sek. Eel- ja vahejooksus 11,9 sek. Uus rekord. 200 m. jooksus 24,3 sek. Uus rekord. 500 m. 1.11,4 sek., 1000 m. 2.53 s. ja 110 m. tõkkejooksus 16,4 sek.; 2) n. a. o. Viil Narva jaoskonnast 17,1 sek. ja 3) veltv. Bluman Peipsi jaoskonnast 17,7 sek. Kolme esimese ajad on möödunud aastast rekordist paremad.

V. a. o. Leetsmann on seega piirivalve kiireim mees lühikestel maadel. Erilist tähelepanu väärrib tema saavutus 110 m. tõkkejooksus.

1000 m. jooksis n. a. o. Pungas Peipsi jaoskonnast, ajaga 2.47,0 sek., mis uus rekord.

3000 m. jooksis ream. Öun, Tallinna jaoskonnast 9.49,8 sek., 2) ream. Anderson, Petseri jaoskonnast, aeg 9.50,6 sek. Treeninguna väljaspool võistlust jooksis kaasa meie parim keskja pikamaa jooksja Beldsinski, kelle aeg 9.39,4 sek.

10.000 m. võitis (samuti) ream. Öun, 37.05,8 sek. Uus rekord; 2) n. a. o. Pungas 37.31 sek.; 3) kapral Ermus, Petseri jaoskonnast 37.32 sek.

4×500 m. jaoskondade vahelise teatejooksu võitis Petseri jaoskonna meeskond: n. a. o. Luik, rm. Anderson, veltv. Bach, v. a. o. Miitel, aeg 5.06,2 sek.; 2) Narva jaoskond 5.15 s.; 3) Tallinna jsk. 5.17,2 s.

1500+800+400+200+100 m. jaoskondade vahelise teatejooksu võitis Peipsi jaoskonna meeskond: n. a. o. Pungas, kapral Leego, kprl Kokk, rm. Tee, veltv. Bluman, aeg 8.30 s. Uus rekord. 2) Narva jaoskond 8.35 s. ja 3) Tallinna jaoskond, aeg 8.41 s.

Jooksude alal tuleb üldist edu ära märkida. Jooksude arenemisele on talvine suusatamine tuntavalt mõju avaldanud.

II. 5 km kiirkäik rakmes. Kiirkäigu võidab ream. Nuuter, Tallinna jaoskonnast, laitmatu stiilse käiguga, aeg 29.31,2 s. Uus rekord; 2) kprl Arp, Narva jaoskonnast, aeg 30.06 s., ka teise mehe aeg on möödunud aastast rekordist parem.

III. Ujumine. Ujumise alal olid paremad tagajärjed: 100 m. 1) n. a. o. Reinhold, Tallinna jsk. 1.45,3 s.; 2) leitn. Parvey, Lääne jsk. 1.48,7 s. 500 m. 1) ream. Kukkur, Narva jsk. 11.35,8 s., uus rekord; 2) n. a. o. Eksta, Tallinna jsk. 12.03,8 s.

IV. Hüpped. Hüpete alal olid paremad tagajärjed: kaugushüpped: 1) kprl. Talts, Lääne jaoskonnast 5,77 m. ka teise ja kolmanda mehe tagajärjed on 5,70 m. vahel. Hüpetes annab tunda stiili puudus ja sellest tingitud nõrk tagajärg. Harjutustel on mõne mehe hüpped üle 6 m. olnud, kuid siin ei saada sammu ja astutakse üle aljoone.

Teivaskaugushüppes rakmes saavutab v. a. o.

Miitel, Petseri jsk. 6,68 m., ja teivaskõrguses 3 m. Kõrgushüppes on tagajärg rm. Poomanil Petseri jaoskonnast 1,60 m. (vahehüppes 1,65 m.); 2) v. a. o. Juurikas, Tallinna jaoskonnast 1,60 m. Seega on kõrgushüppe tagajärjed keskpärased.

V. Tõuked ja heited. Tõugetes ja heidetes on väljapaistev mees veltv. Blumberg, Petseri jaoskonnast, kuulitõukes saavutab tema 12,11 m., kuulitõukes mõlemi käega 20,85 m. üle 20 m. tõukavad kuuli veel veltv. Bluman ja veltv. Bach. Kettaheites saavutab veltv. Blumberg 37,01 m., raskusheites 16,49 m. Kõik tagajärjed on uued rekordid. Raskusheite tagajärg on isegi Eesti rekordist parem. Odaheites: 1) veltv. Bach, Petseri jaoskonnast 47,33 m., uus rekord. Granaadi heites saavutab n. a. o. Reinmann Petseri jaoskonnast 68,54 m. Uus rekord.

Tõugete ja heidete tagajärgedega võiks täiesti rahul olla, kui odaheite tagajärg paraneks.

VI. Kaitseväe vilevõistlus rakmes. I kohale tuli v. a. o. Miitel, Petseri jsk. 10,5 punktiga. II kohale tuli I. j. m. Pentsop V/1. „Kõu“ 15,0 punktiga. III kohale tuli n. a. o. Remmer, Narva jaosk. 17,5 p. IV kohale tuli n. a. o. Eksta, Tallinna jaosk. 19,5 punktiga.

Paremad saavutused üksikutel aladel olid:

- 1) 60 m. jooksus start lamades: 1) n. a. o. Remmer 8,5 s.; 2) I. j. m. Pentsop 8,6 s. Jooksu tagajärg väärrib tõsist tähelepanu.
- 2) Granaadiheites märki saavutas kapral Talts ja v. a. o. Miitel, kumbki 34 silma.
- 3) Kaugust hüppasid v. a. o. Miitel 5,10 m. ja I. j. m. Pentsop 5,05 m.
- 4) Granaadi heitsid v. a. o. Miitel 54,49 m. ja I. j. m. Pentsop 52,52 m. kaugusele.
- 5) 1500 m. jooksis I. j. m. Pentsop 5,7 s.

VII. 25 km jalgratta sõit rakmes. Jalgratta sõit korraldatud Narva maanteel, algusega kell 7.30. Tee oli porine, sest öö läbi oli vihma sadanud, mis võistluste ajaks ei lõpenud. Nii mõnigi mees lendas rattalt porisel

teel. Halva ilma peale vaatamata olid tagajärjed head.

- 1) kprl. Saalfeldt, Tallinna jaosk. 57.55 s.
- 2) rm. Kars, Lääne jsk. 57.57,4 s.
- 3) n. a. o. Traksin, Narva jsk. 58.20,2 s.
- 4) kprl. Liiv, Petseri jsk. 59 m.

VIII. Võrkpalli mäng. Finaalis kohetasid Petseri ja Peipsi jaoskondade meeskonnad. Võitis Peipsi — tagajärgjega 2:0, 1 game 15:3, 2 game 15:10. Meeskonna koosseis: kapten Toss, veltv. Bluman, v. a. o. Eber, v. a. o. Kask, rm. Unt ja rm. Kunmann. II koha omandas Petseri ja III koha Tallinna jaoskond.

IX. Laskevõistlused. Laskevõistlustel paremad tagajärjed olid: 1) vintpüssist 200 m. peale 3 põhiasendist igast 5 lasku 1) major Viilip 102 silma, 2) püstol-brovingust kal. 7,65 25 m. peale püsti 15 lasku 1) major Viilip 124 silma, 2) v. a. o. Seren 123 silma.

3) Sportpüssist 50 m peale 3 põhiasendist igast 5 lasku. Esimesele kohale tuli leitnant Orusaar 121 silmaga.

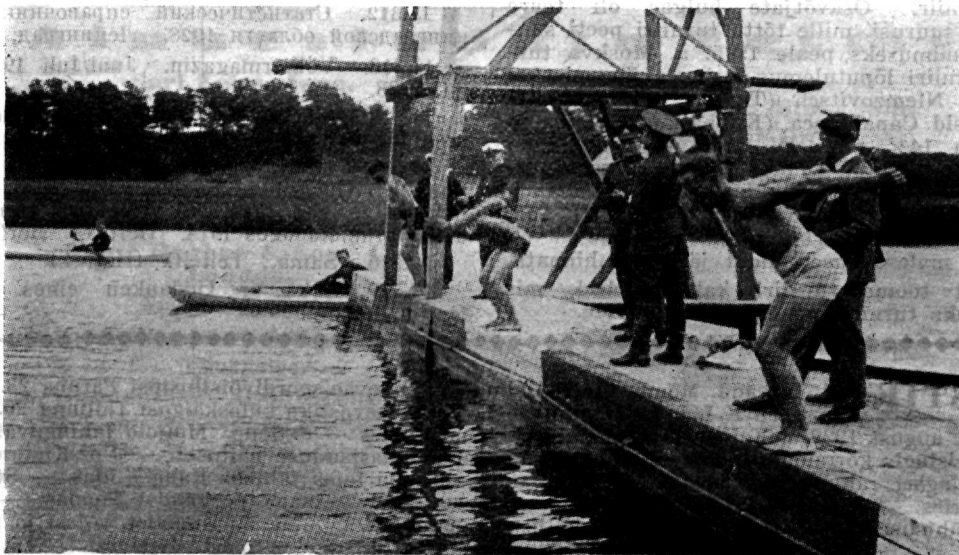
Haridus- ja sotsiaalministri hra Hünerson'i eriauhinna parimale ohvitserile-laskurile kristal kannu kuldplaadiga võitis major Viilip 223 silmaga.

Jaoskondadest tuli 1. kohale Petseri 126 punktiga ja omandas teistkordselt Kohtu- ja Siseministri rändauhinna, hõbe eestimustrilise kaljakapa. Auhinna jäädavaks omandamiseks tuleb Petseri jaoskonnal kaitsta veel üks kord auhinda. 2. kohale tuli Narva jaoskond 88 p., 3. kohale Peipsi jaoskond 70 punktiga, 4. kohale Tallinna jaoskond 68 punktiga, 5. kohale Lääne jaoskond 53 punktiga ja 6. kohale staap 19 p.

Petseri ja Narva jaoskondade paremus on tingitud sellest, et tähendatud jaoskondades mehed rohkem koondatult elavad, kuna Tallinna ja Lääne jaoskondades mehed laialipaisatult piiril asuvad.

Suuremad rändauhinnad omandasid:

1) ohvitseride kogu rändauhinna, hõbe boakaali jaoskondade vahelise teatejooksul 1500+800+400+200+100 m. omandas teistkordselt ja seega jäädavalt Peipsi jaoskond.

Ujumise võistlus „Kalevi“ basseinis 24. VIII 1929. 500 m start.

2) Spordiäri „Esto“ auhinna võitja kuju jaoskondade vahelisel teatejooksu võistlustel omandas esmakordselt Petseri jaoskond.

3) Võrkpalli mängu rändauhinna laua kella võitja kujuga omandas esmakordselt Peipsi jaoskond.

Parimaks meheks väljal oli n. a. o. Leetsmann ja omandas esmakordselt ohvitseride kogu rändauhinna hõbe pokaali, mida peab jäädavaks omandamiseks veel kord kaitsma.

Üksikute spordialade meistriteks tulid ja omandasid meistrimärgid:

- 1) jooksude alal v. a. o. Leetsmann, Lääne jk.
- 2) hüpate alal v. a. o. Miitel, Petseri jsk.
- 3) heidete alal veltv. Blumberg, Petseri jsk.
- 4) jalgrattasõidus kprl. Saalfeldt, Tall. jsk.
- 5) püssist laskmises rm. Keero, Narva jsk.
- 6) püstolist laskmises v. a. o. Seren, Peipsi j.
- 7) spordipüssist laskmises leitn. Orgusaar,

staap.

Võitjatele jagas auhinnad välja hra minister Hünerson.

Pärast auhindade jagamist pööras hra minister võistlejate poole ja pidas südamliku kõne, milles kriipsutas alla spordi tähtsust meie riigis ja piirivalves.

Riigihümni lõppakordiga lõppesid II üleriiklised esivõistlused. Vaadeldes võistluse tulemusi, tuleb märkida ära kehalise kasvatuse tõusu piirivalves. Võistlejad jätsid oma korrektse esinemisega pealtvaatajatele ja kohtunikudele hea mulje. Staadionil oli ühtlane pere, kes rühkis lõppsihi poole kindla tahte ja raugemata energiaga, teades, et kehaline kasvatus on pandiks isamaa heale käekäigule; meesokna nobedus ja jõuküllus tagatiseks — kindlaks piirikaitses.

R. R.

Male.

Toimetaja A. Burmeister.

Karlsbadi suurturniir.

Neil päivil lõppes Karlsbadi kuurordis male meisterturniir. Osavõtjate hulgas oli terve rida male suurusi, mille tõttu turniiri peeti suurimaks sündmuseks peale 1925. a. Moskva turniiri. Turniiri lõputulemus kujunes järgmiseks: I auh. — Niemzovitsch (Taani) 15 p.; II—III auh. jagasid Capablanca (Kuuba) ja Spielmann (Saksa) à 14½ p.; IV auh. — Rubinstein (Poola) 13½ p.; V—VI—VII auh. jagasid dr. Widmar (Tšecho-Slovakkia), Cuve (Holland) ja prof. Bekker (Austria) à 12 p.; VIII auh. Bogoljubov (Saksa) 11½ p.

Teised malesuurused pidid jääma auhinnata.

Allpool toome turniiri kaks partiid, mis olgu näiteks turniiri põnevusest.

SISUSTIK: J. Tõrvand. Mõnda üleriiklikkudest kaitseväge spordivõistlustest Pärnus 23.—25. aug. k. a. — K. L. I. Läti lennuväe ja kaitselaevastiku külaskäigust Tallinna 20.—24. aug. s. a. — 29. august 1929. a. Kaitseväge Ühendatud Õppeasutistes. — P. Sepp. Muljeid lahinguväljadelt. — R. Tck. Helsingis korraldatud esimesel rahvusvahelisel lennuasjanduse näitusel. — J-n. Kindral Bem — Poola ja Ungari rahvuskangelane. — V. K. Mandshuuria ja tema tähtsus Kauges Idas. — Sündmused Mandshuurias. — A. B. B. Märkmeid käesoleva aasta suurttükiväe laagri perioodist Jägalas. — Dr. Zirk. Ujumise tähtsusest. — M. T. Itaalia fastsistlik rahvusmiilitis. — R. T. Kunstist, sõjast ja muust. — Kaitseväge elu. — Sõjakirjandust. — Ametlik osa. — Sport. — Male.

Partiid, mängitud Karlsbadi suurmeisterturniiril 1929. a.

Lipu kahimäng.

Mängitud 9. augustil.

Valged:

Capablanca.

1. d2—d4,	d7—d5,	11. Ld1—e2,	b7—b6,
2. c2—c4,	e7—e6,	12. Vf1—d1,	Oc8—b7,
3. Rg1—f3,	Rb8—d7,	13. Va1—c1,	a7—a6,
4. Rb1—c3,	Rg8—f6,	14. Lc4—d3,	Od6—b4,
5. Oc1—f4,	d5 : c4,	15. Rc3—e4,	Ld8—d5,
6. e2—e3,	Rf6—d5,	16. Rf3—g5,	Rf6—e8,
7. Of1 : c4,	Rd5 : f4,	17. Rg5 : h7,	f7—f5,
8. e3 : f4,	Of8—d6,	18. Rh7—g5.	
9. g2—g3,	Rd7—f6,		Mustad andsid alla.
10. O—O,	O—O,		

Sitsiilia avang.

Mängitud 5. augustil.

Valged:

Ungari vanameister

Géza Maróczy.

Mustad:

Karel Gilg.

1. e2—e4,	c7—c5,	17. e4 : d5,	Rd7—b6,
2. Rg1—f3,	Rb8—c6,	18. f4—f5,	Rb6 : d5,
3. d2—d4,	e5 : d4,	19. Rc3 : d5,	e6 : d5,
4. Rf3 : d4,	Rg8—f6,	20. f5—f6,	Oe7—d6,
5. Rb1—c3,	e7—e6,	21. f6 : g7,	Vf8—e8,
6. Of1—e2,	a7—a6,	22. Rg3—h5,	Od6—e5,
7. a2—a3,	Ld8—c7,	23. Oc1—f4,	Oe5 : f4,
8. O—O,	Of8—e7,	24. Vf1 : f4,	Ve8—e6,
9. Kgl—h1,	O—O,	25. Rh5—f6†,	Ve6 : f6,
10. f2—f4,	d7—d5,	26. Vf4 : f6,	d5—d4,
11. Oe2—f3,	Va8—b8,	27. Ld1—e2,	Rc6—e5,
12. Rd4—e2,	b7—b5,	28. Va1—f1,	Ob7:g2†,
13. g2—g4,	Rf6—d7,	29. Le2 : g2,	Kg8 : g7,
14. Re2—g3,	Oc8—b7,	30. Lg2—e4,	d4—d3,
15. Of3—g2,	Vb8—d8,	31. c2 : d3.	
16. g4—g5,	d6—d5,		Mustad andsid alla.

Uusi raamatuid kaitsevägede staabi raamatukogus.

11.312. Статистический справочник по Ленинградской области 1928. Ленинград, 1928.

11.313. Völkermagazin. Juni/Juli 1928. Berlin, 1928.

11.314. Masik, E. Sadamate valitsemine ja sisemine korraldus välismaadel. Tallinn, 1928.

11.315. Hierl, C. Studien über die Schlacht von St. Guentín (28.—30. VIII. 1914). Theil I. (Operative und taktische Aufgaben zum Studien des Marnefeldzuges 1914. Heft 3.) Berlin 1929.

11.316. Sama. Teil II. (Heft 4.)

11.317. Seckt, V. Gedanken eines Soldaten. Berlin, 1929.

TARVITA

OIL

PETROL

KÕNETRAADID:

30-94 33-02

305-94 304-02

TALLINN,

NARVA MNT. 10

**BENSIINI, ÕLI
JA PETROOLI**

MÜÜGIKOHAD KÕIKJAL

**THE SHELL COMPANY
OF ESTHONIA, LTD.**

Osäühisus „EMBAG“ Tallinnas

Jaani tän. 9, kõnetraat (20)7-33.

Telegr. aadress: EMBAG.

A i n u e s i n d a j a E e s t i s :

Carl Zeiss, Jena.

Optilised riistad. Peegellambid.

**N. V. Nederlandsche Instru-
ment-Compagnie „Nedinsco“
den Haag.**

Kaitseväe optilised riistad.

**Henri Hughes & Son, Ltd.
London.**

Nautilised riistad.

„Huta Phoenix“ A/G., Bedzin.

Tsinkvalge.

**Hanseatisch Apparatenbau-
Gesellschaft, Kiel.**

Hingamise-, tuukri-, kunstilised suitsu-
ja uduriistad.

Telefonaktiebolaget

L. M. Ericsson, Stockholm.

Telefonid ja tarbed.

Gottfried Hagen A/G. Köln-Kalk.

Akkumulaatorid.

Gebr. Wichmann, Berlin.

Geodeetilised riistad. Joonistustarbed.

Vatgustuspaber „Ozalid“ ja
arvemasinad „Triumphator“.

Hoomann-Werke, Vohwinkel.

Gaasikeetjad.

**Imperial Dry Plate Co. Ltd
London.**

Filmid röntgeni ülesvõtetele.

Masinad ja tarbed tekstiil-tööstustele. Villane lõng.

Tallinna Eesti Majandusühisus

Suurim müügiühisus Põhja-Eestis.
Tallinn, Estonia pst. 21, tel. 85.

Kõige paremad ja meie
oludele vastavamad on:

Rehepeksumasinad: **Svecia**,
Koristamismasinad: **Svecia**,
Piimatalitusemasinad: **Astra**,
Kartulivõtmismasinad: **Reima**,
Koorelahutajad: **Alfa**,
Mootorid: **Herkules**.

Piimaveokannud kõige kuul-
samatest Rootsi ja Saksa vabrikutest.

**Piimatalituste ja koore-
jaamade sisseseeded.**

Sügiseseks hooajaks soovitame igasuguseid
kunstväetisaineid,
veskikivi valamise materjale.
Möödukad hinnad. Soodsad maksutingimused.

Abikauplused Tallinnas:

S. Pärnu maantee 30.
S. Tartu maantee 51.

A.-S.

„Lihaprodukt“

**Eksport-tapamajad,
külmutushooned,
ja vorstivabrik**

asub endises A.-S. „KÜLMETUS“ e ruumides,
Koplis, Bekkeri tehases nr. 1.
Telefoni nr. 21-12 ja Koppel 22.
Linna kontor: Vilmsi t. 56. Telef. 34-19.

Ostab

veiseid, lambaid, vasi-
kaid ja sigu sise- kui ka
välisturu jaoks.

Valmistab

iga päev igasuguseid vär-
skaid vorste kui ka suit-
setatud sealiha (sinke,
rulette, ribi jne.) sise
kui ka välisturu jaoks.

Alex. Ed. Jürgens'i

(Asutatud 1851. a.)

mehaaniline **graniidi**
ja **marmori** tööstus

Tallinnas, Kaupmehe tän. 7. Tel. 28-16.

Valmistamine ja laager:

Hauasambad, mälestusesambad, elektri
tahvlid ja kõik sellel alal ettetulevad tööd.

H. Markovitsch

Viru tän. 15, telefon 26-52.

Suurim valik

kelladest

ZENITH

ja teistest maailmakuulsatest
vabrikutest.

Kuld-
Hõbe-
Kristall- asjad

Müük en gros ja en detail.

Hinnad võistluseta!

Tallinna Aktsia Pank, Tallinnas

Bilanss 31. juuliks 1929. a.

Aktiva.

Passiva.

Kassa, jooksvad arved Eesti Pangas ja teistes krediitasutustes	54.386.95	Aktiakapital	400.000.—	
Väljamaa rahad	6.204.70	Tagavara kapital	40.204.26	440.204.26
Väärtpaberid	166.09	Tähtajal. hoiummad, jooks. arved & eri-jooksvad arved		1.161.510.95
Diskonteeritud vekslid	264.737.15	Konto-korrent arve Eesti Pangas		149.094.10
Konto-korrent laenud	2.089.627.71	Rediskont. vekslid		83.940.61
Garantii- & akkreditiv-laenud	1.140.020.89	Korrespond. : „Nostro“	398.412.67	
Väljamaa korrespond. : „Loro“	80.916.56	„Loro“	69.293.61	467.706.28
„Nostro“	628.—	Klientide poolt väljamaa pankades tarvit. krediidid 163.530.—		
„Loro“	81.544.56	Rembursid	66.995.43	230.525.43
Kinnisvara :	129.263.51	Väljaantud garantiid & akkreditivid		1.140.020.89
mahakirjutatud	5.852.70	Maksukäsud		750.—
Vallasvara :	14.263.06	Üleminevad summad		19.998.74
mahakirjutatud	4.090.38	Riigimaksud		2.387.82
Üleminevad summad	6.282.13	Saadud % ja muud tulud		110.025.80
Jooksvad kulud	52.088.78	Muud passivad		2.219.00
Protest. vekslid & mahakirj. v. rbl. nõudm.	—06	Jagamata puhtakasu järelejääk 1928. a. e.		258.63
	Kr. 3.808.642.51			Kr. 3.808.642.51

Inkasso vekslid . . . . . Kr. 1.093.778.14

NARVA LINAKETRAMISE MANUFAKTUURI ÜHISUS

end. linaketramise vabrik parun A. L. STIEGLITS

Vabrik: Narvas. Kõnetraat 77 ja 47.

Valmistab:

purjeriiet, veekindlaid presendi-riideid igas laiuses ja jämeduses, valmisprente ja muid linadest ümbertöötatud saadusi, jute kot-tisid mitmesuguseks tarvituseks.

*

TALLINNA KONTOR:

S. Brokumägi 10, kõnetraat 9-13. Telegr. aadress: „PARUS“.

A/s Kauba Bank Tartus

Suurturg nr. 12, omas majas. Telefonid nr. 9 ja 209.

Asutatud 1905. aastal.

Äritunnid kella 9-2 p. l.

Võtab raha hoiule jooksvale arvele ja tähtajale.
Annab laenusid vekslite vastu käemeeste vastutusel
ja muudel kindlustustel. Inkasso. Transferdid. Akkrediitivid ja garantiid. Valuuta. Korrespondendid.

□ □ □

KINNITUS A/S „EESTI LLOYD“ PEAAGENTUUR

Tule-, elu-, veo-, õnnetusjuhuste-, murdvarguse- ja klaasikinnitus.

Zufatus.

Kolmas Tartu Laenu- ja Hoiu - Ühisus

TARTUS, Suurturg nr. 8.

Üldine telefon nr. 99.

Juhatuse telefon 11-13. — Avatud igal äripäeval kella 9-2.

Ühisus on asutatud 1913. a. ja kuulub vanemate Eesti ühistegeliste rahaasutiste hulka.

Ühisus võtab raha hoiule; annab laenusid välja; saadab raha igasse kodumaa linna, alevisse ja valda, kus ühistegel. rahaasutused asuvad; võtab vastu vekslid, veokirju ja tšekke sissenõudmiseks; akkrediitivid Ühispiimatalituste'e; garantiid ettevõtete, hangete ja maksude kindlustuseks. — Ühisusel oli 1. juunil s. a. 325 liiget ja nende vastastikune vastutussumma ulatas Kr. 1.009.587.35.

Oma kapitalid	Kr. 228.128.09
Laenusid välja antud	„ 2.928.208.18
Hoiusumme	„ 2.008.141.86
Äriseis	„ 3.383.36?.—
Rahaline läbikäik	„ 13.950.787.53

Toimetab kõiki pangaoperatsioone.

SPEDITSIOON
AGENTUUR * LAEVATALITUS
HANS DIEDR. SCHMIDT

ASUTATUD 1741.

PÄRNUS

ASUTATUD 1741.

▼
Õlivabrik

Värnlisa, linaõli, linakookide ja lakkvärvide müük.

Saeveski

Ostab: linu, linaseemneid ja vilja.

Müüb: kunstväetisaineid, süsa, soola, heeringaid jne.

PÄRNU LINATÖÖSTUS A/S.

PÄRNUS RÄÄMA TÄN. 38 TEL. 125

Pärnu Linatööstuse A/S.

Pärnus, Rääma tän. 38. Telef. 1-25.

OSAKONNAD: Tallinna, Posti t. 6. Villakraasimise ja ketramise, riide ja lõngade värvimise vabrikud.

Linane riie, niidid ja lõngad, kalavõrgud, võrgu lõngad ja nõörid, köied.

Pärnu Majanduse Ühisus

Pärnus.

W

**Suurem
ühistegeline ostu-müügi
ühisus Eestis.**

Liikmeid 3780.

Kaupade läbimüük aastas . .	2.720.000 kr.
Omakapitalid	305.000 „
Oma kinnisvarad	340.000 „
Bilans	1.100.000 „

Pärnu Eesti Laenu-Hoiu-Ühisus

Pärnus, Rüütli 28.

Kõige vanem rahaasutus Pärnus.

Asutatud 1904. a.

Võtab raha hoiule makstes kõrgemat
ajakohast %, annab laenusid mitme-
suguste kindlustuste vastu ja toimetab
- - - kõiki pangaoperatsioone. - - -

Äritunnid 9-2.

Telef. 344, asjaajaja 175.

J U H A T U S.

Kaubamaja

S. Gordin & Vennad

Pärnus, Jänesselja tän. 9, tel. 1-52.

**Kõige täielikum tubaka-, koloniaal-,
:-: pudu- ja teraskaupade ladu. :-:**

On tuntud kui odavaim ja soodsaim ostukoht põllumees-
tele, kaupmeestele ja kaubatarvitajaile ning seepärast
ostavad kõik omad kaubad ainult siit.

Müügitingimused väga soodsad.

Soovitame oma naelatehasest „LÕVI“, tuntud headuses igasu-
guseid naelu kaupmeestele ja tarvitajatele.

S. Gordin & Vennad, Pärnus.

Kõik, kes head tööd tahavad, toovad oma kangad ja villad

Karl Vichmann'i

riidevärvimise ja villaketramise vabrikusse.

Pärnu, Jäneseja tän. 7. Telef. 245.

Kaltsudest villa valmistamine ja riiete keemiline puhastamine.

Hea töö poolest on vabrik kaua tuntud.

Võistlemata hea töö, aga hind ei ole kallim.

:: Eksituste ärahoidmiseks palun aadressi tähele panna. ::

Kirjastus „KULTUUR“ Pärnus

Trüki- ja köitekoda.

Hospitali tän. 14, kõnetr. 112.

Kõige suurem ja täielikum trükikoda Pärnus.

Valmistab kiirelt ja mõõdukate hindadega maitserikkaid liht- ja aktsidents-trükitoide ühes ja mitmes värvis.

Raamatu- ja kirjutusmaterjali-kauplus

Rüütli tänav 26, telef. 3-97.

Kooli-, kontori- ja kantseleitarbed. Kirjutusmaterjal. Eesti ilu- ja koolikirjandus. Igasugused paberikaubad. Grammofoonid ja keelpillid. Noodid. Nips- ja iluasjad. Varustab koolisid õppevahenditega.

Jällemüjatele %%%.

Kasulikum ostukoht igapähele.

Kui tahate

head lina- ja takulõnga saada,

siis saatke oma linaid ja takuid ketramiseks

Esimese Pärnu lina- ja takuketramise vabrikule Pärnus.

Asut. 1909. a.

Kõnetr. 2-37.

Palume meie vastuvõtmise kohti tähele panna.

Teadaandmiseks!

Teadaandmiseks!

Oleme oma äri üleviinud Riia tänavalt

Rüütli tänavale nr. 51,

vastu „Endla“ teaatrit, uuesti remonteeritud ja laiendatud ruumidesse.

Ühtlasi oleme oma

äri täiendanud paljude uute kaupadega,

nagu: kõiki tüüpi autoosade ja kummidega, jalgrataste ja nende osadega, mootorratastega, grammofonide ja plaatidega jne. jne.

Saadaval kõige paremad autoõlid ja SHELL bensiin.

Uudis Pärnule: Autopesemine ja kummide täispumpamine elektriga.

K. SIITAN & Co., Rüütli tän. 51, tel. 204.

SEILERI mootortehase petroolmootorid

on parimaks jõumasinaks

kalurile ja põllumehel!

Äärmiselt väike kütteaine tarvitus, kerge käimalaske kõrgepinge magneeto tõttu, mis varustatud käimalaske hõlbustajaga. Lihtne ümberkäimine, vastupidav ja otstarbekohane konstruktsioon. Liikumine parimatel kuullaagritel. Nende omaduste tõttu on Seileri mootorid ametlikkudel proovitöödel riiklises katsekojas 1927. ja 1928. a. **kõige paremaks** tunnistatud kodumaa ja välismaa mootorite hulgas.

I AUHINNAGA kroonitud 1928. a. sügisel üleriiklisel põllumajanduse näitusel.

Müüvad ja esitavad: **Seileri mootortehas, Pärnus, Rääma tän. Eesti Tarv. Keskühisus** ja kõik tarvit. ja majandusühisused.

H. Kukk, Pärnus

Põllutööriistade ja -masinatekauplus.

Soovitab põllupidajatele omast ladust: **Rootsi koorelafu-
tajaid**, uus 1928. a. mudel Alfa — Globe, Baltic, Diabolo,
Viking ja teisi sortisid; võimasinaid, piimaveokannusid, võl-
pressisid j. n. e. Seemendamise- ja künniatru, ühe- ja kahe-
hobuse sahu, külvimasinaid j. n. e. Vilja- ja heinanlidu-
masinaid riisumisrehasid ja nende üksikuid osasid, viljapeksu-
masinaid, tuulamise-, sorteerimise-, ja heksliõikamise
— — — — —
masinaid ning kunstpõllurammu. — —

Kõige austusega **H. Kukk.**

Kõnetraat 101.

Pärnus, Riia tän. 29.

Pärnu esimene mehaaniline
silmkude- ja paelatööstus

A. ULFSAK

Pärnus, Kuninga t. 25., Hospitali t. 9.
Koidula ausamba vastas. Telef. 106.

VALMISTAB:

Jakke, pulloverid, lastejakke ja iga-
suguseid kudumistöid.

Müük suurel ja väikesel arvul.

Hinnad odavad!

„ÖKONOM“

VILMSI TÄN. 8. PÄRNUS.

TELEFON 409.

Kristall
Fajans
Alumiinium
Email
Klaas
Veek-aparaadid
Puuviljapressid
Jäätise valmistajad
Igasugused muud
majatarbed.

Elektri - triikraud
Elektri - pliidad
Elektri - kohvikan-
nud
Elektri - teekannud
Elektri - lambid

„OSRAM“
ja

„PHILIPS“.

Suur valik.

Suu valik.

Hinnad äärmiselt odavad.

Joh. Andrekson Pärnus.

Suru kaupl. nr. 1 — 5.

Soovitab suures valikus: **Palitu, ülikonna ja kleidi riidet,
mööbli riidet j. n. e. Valmis palitud ja ülikonnad
ja tellimiste vastuvõtmine. Kodumaa, väljamaa ja oma
tööstuse jalanõud, kõike sorte kalosse ja botikuid.**

::

Igasugu naha kaupa j. n. e.

::

Joh. Andrekson

Suru kaupl. nr. 1 — 5.
Telefon 258.

VENNAD JEERIK

PÄRNUS, Jänesselja 17,
Laadaplatsi vastas, tel. 4-94.

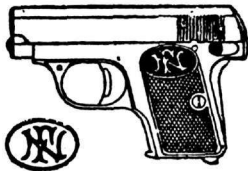
Jalgrattad,

nende osad ja
tarbed,

laskeriistad, laskemoon, jahit-
tarbed, grammofonid ja plaadid.

Elektritarbed

Bensiin,
õlid,
karbiit.

Müük suurel ja väikesel arvul.
Bensiinijaam avatud igal ajal.

Oma parandustöökojad.

Kõige vanem ja täielikum pagari-
ja kondiitriäri ning kohvik Pärnus.

Julius Herrnberger,

Pärnus, Vilmsi tän. 18.

Asut. 1869. a.

Alaliselt rikkalikus valikus:

saiad, tordid, pirukad,
maiusküpsised,
kompvekid jne.

Piim, kohvi, tee,
kakao, šokolaad,
jäätis, mors, limonad.

Parim ja mugavam einetamiskoht.

I järgu kohvik, kino
„CAPITOLAS“,

L. Koidula ausamba vastas.

Alaliselt saadaval Jul. Herrnbergeri
firma saadused.

Saapatööstus

M. Coodvilmann

Pärnus, Rüütli 51, tel. 3-35.

Saapakauplus.

Parim ja odavam

kuld-, hõbe- ja kristall-
asjade äri

J. Raudsepp

Pärnus, Rüütli tän. 35.

„ENDLA“ seltsi einelaud

Pärnus, Rüütli 42, telef. 17.

**Kommikeined, lõunad ja
õhtusöögid.**

**Väis- ja sisemaa veinid,
liköörid, napsid.**

Mängib salong-trio kella
13.30—15.30 ja 20.00—0.30.

Koloniaal-, delikatess-
ja veinikauplus

P. PARTS

Pärnus, Rüütli tän. 27,
telef. 42.

Maksuta

**ifutikanduse ja juurde-
lõikuse õpetused.**

Mineraalvee- ja limonaditehas

G. NUUMA

Pärnus, Aia tän. 13., tel. 2-38.

Soovitab oma tööstuse saadusi
tuntud headuses.

Ilma rahata

mitte, aga ennekuulmata odavasti küll
ostate omale jafanõud.

Pärnus, Kuninga t. 25. end. A. Adamsoni m.

Ärge uskuge reklaami, vaid jälgige meie hindu
vaateakendel. Samuti väljaspool võistlust
hindadega müügil

igasugus. riidekaubad.

Lugupidamisega

kapt. August Klein.

H. Rosenbraniuse universaal toiduainete ärid.

Peakauplus: Pühavaimu tän. 15., tel. 478.

Abikauplus: Riia tän. 52., telef. 207.

Lihakaubad:

värske liha — igatsorti, vorstid, singid —
keedetud ja suitsetatud, filee j. n. e. oma
tööstusest.

Piimasaadused:

pudeli- ja lahtine piim, lastepiim, hapupiim,
kohupiim, röösk- ja hapukoor, kohvi- ja vahu-
koor, või, igatsugu kõvad ja pehmed juustud,
nagu: Schweitsi, Hollandi, Camembet-, Mariton j. n. e.

Kalakaubad:

suitsuangerjad, suitsuvimmad ja -räimed ning
igasugused muud konserv. kalad, nagu: spro-
tid, kilud, sardiinid j. n. e.

Kanamunad.

Värske aia- ja juurvili.

**Koloniaal kaupade osakond ja
moodsad külmetusruumid**

ruttu rikkiminevate kaupade alalhoidmiseks.

**Rohu- ja
värvikauplus**

Mag. F. KESTNER

Pärnus, Rüütli 14. — Vilmsi 7.

Telefon 2-12.